

Deze film is beschikbaar gesteld door het KITLV, uitsluitend op voorwaarde dat noch het geheel noch delen worden gereproduceerd zonder toestemming van het KITLV. Dit behoudt zich het recht voor een vergoeding te berekenen voor reproductie. Indien op het originele materiaal auteursrecht rust, dient men voor reproductiedoeleinden eveneens toestemming te vragen aan de houders van dit auteursrecht.

Toestemming voor reproductie dient men schriftelijk aan te vragen.

This film is supplied by the KITLV only on condition that neither it nor part of it is further reproduced without first obtaining the permission of the KITLV which reserves the right to make a charge for such reproduction. If the material filmed is itself in copyright, the permission of the owners of that copyright will also be required for such reproduction. Application for permission to reproduce should be made in writing, giving details of the proposed reproduction.

SIGNATUUR MICROVORM:

SHELF NUMBER MICROFORM:

M META 0844

P. A. C. Wieringa.

VERLOREN GELUK.

L. STRATENS, *Verloren geluk.*

CC - 2800 - N

VERLOREN GELUK

OORSPRONKELIJKE ROMAN

VAN

LOUISE STRATENUS

AMSTERDAM
JAN LEENDERTZ & ZOON

TYP. P. A. GEURTS, NIJMEGEN.

EERSTE HOOFDSTUK.

Het uur waarop Mr. Herbert van Polanen gewoonlijk te spreken was, voor een ieder die zijn raad of bijstand behoefde, was sedert lang verstreken. Hij had als gewoonlijk bevel gegeven dat men hem verder met rust zou laten, en was thans verdiept in de lectuur van een werk over het strafrecht, dat in hooge mate zijne aandacht scheen te boeien.

Voor bezoek van vrienden behoefde hij niet te vreezen; hij vermeed zorgvuldig allen omgang met de buitenwereld; in zijne eerste jeugd had hij zich alle mogelijke genoegens moeten ontzeggen om de armoede waaraan zijne moeder, gravin van Polanen, ten prooi was gebleven, en later scheen er geen aantrekkelijkheid meer voor hem te bestaan in de feesten, die voor anderen zooveel betoovering hadden.

Hij had eene harde worsteling moeten doorstaan al eer hij zich eene goede positie had mogen verwerven. Zijn vader was een losbol geweest, die eigen vermogen, zoowel als het

aanzienlijk fortuin zijner vrouw, aan de groene tafel en op het terrein der wedrennen verspeelde, en zich daarop van het leven beroofde, te lafhartig om door eigen arbeid in het bestaan van de zijnen te voorzien.

Er waren verscheidene kinderen, maar een voor een nam de dood hen weg; alleen Herbert bleef over, even zwak als de anderen geweest waren; en voortdurend in levensgevaar; het was alsof enkel zijne buitengewone geestkracht het kind op aarde weerhield. Van het oogenblik af waarop hij slechts na kon denken had de knaap besloten alles voor zijne moeder te zijn. Men fluistert over zooveel zaken, in tegenwoordigheid der kleinen, omdat men steeds in de meening verkeert dat dergelijke dingen hun verstand te boven gaan; hoe dikwijls echter worden zij niet begrepen en met moeite verwerkt door de jeugdige hersenen, die ze nooit hadden moeten bevatten! Zoo gebeurde het ook hier. De broeders van Blanche van Polanen kwam herhaaldelijk met haar spreken over den wanhopigen stand harer zaken, en sloegen er geen acht op dat de kleine jongen in een hoekje van het vertrek platen zat te kijken. Rustig gingen zij voort haar harde, onverdiende verwijten te doen, en overeen te komen op welke wijze men jaarlijks eenige honderden guldens bijeen zou leggen, om haar ten minste voor den hongersdood te beveiligen. Zij hadden, zonder uitzondering, een zeer ruim inkomen, doch het valt moeielijk, zoo het schijnt, wanneer men zelf rijk is, te bedenken hoeveel pijn degenen verduren, die van de goedheid van anderen afhangen.

De knaap gaf zich daarvan slechts al te spoedig rekenschap. Nog herinnerde hij zich de troosteloze uitdrukking van het gelaat der jonge vrouw, toen zij hunne woning in het Voorhout hadden verlaten, om een klein bovenhuisje in een der

achterwijken van Utrecht te betrekken. Blanche's broeders hadden haar overreed die stad te kiezen, omdat haar zoons daar later konden studeeren. Nog wist hij zoo goed hoe een voor een hare rijke kleederen hadden plaats gemaakt voor japonnen van hoogst eenvoudige stof, die toch al heel sterk geweest moest zijn, want zij duurden in het oneindige; hij had kunnen vertellen hoe zelden er meer familie-bezoek tot hen kwam, en hoe zorgvuldig de herhaaldelijk in haar trots gekrenkte vrouw het vermeed met kennissen uit zonniger dagen in aanraking te komen. Zij leefde nog alleen voor hare kinderen, en toen Herbert ten slotte de eenige was die haar overbleef scheen haar bestaan zóó nauw aan het zijne verbonden, dat elke ongesteldheid, welke zijn leven in gevaar bracht, ook haar dreigde weg te maaien.

Van den ochtend tot den avond was zij voor of met hem bezig en trachtte zij iets te bedenken dat hem genoeg kon doen. Hare liefde voor haar kind was zóó groot, dat zij om zijnentwil wederom de oude opgeruimdheid trachtte te hervinden, maar Herbert zelf had iets zoo droefgeestigs over zich, dat al hare pogingen om hem op te vroolijken meestal zonder gevolg bleven. De knaap had te vroeg kennis gemaakt met de duistere vraagstukken des levens. Een kind zou nimmer moeten weten hoeveel inspanning het dikwijls kost het „dagelijksch brood” op tafel te krijgen. Het moest ook nooit aan zijn ouders leeren twifelen, en hier had men, zonder het te willen, zonder het te weten zelfs, voor Herbert's oog het afgodsbeeld naar omlaag gehaald van den tot daartoe zoo teér-beminden vader, met het schilderachtig gelaat en de aangename manieren; uren achtereen kon het arme jongske aan hem denken; zich zijne geestige, vriendelijke woorden weder te binnen halen, en zich afvragen

hoe het mogelijk was dat dit alles bedrog was geweest.

Op dien leeftijd neemt men niet aan dat een karakter groote zwakheden kan bezitten en daarom toch veel goeds daaraan kan paren. Men verstaat slechts het woord „slecht” waar er van een misslag sprake is, en om zijne moeder aldus te hebben laten weenen, om haar zoo arm te hebben gemaakt, moest zijn vader wel bitter, bitter slecht geweest zijn.

Hij zelf was zich nauwelijks het bezit van een eigen wil bewust geweest, of hij had besloten zijne moeder eenmaal al het verloren geluk terug te geven. Hoe en op welke wijze, dat bleef de vraag die hem bijna onophoudelijk bezighield, en waarvan de oplossing bemoeielijkt werd door zijne angstwekkende lichaamszwakte, want vreezende dat ook hij haar ontnomen zou worden, hield de gravin hem langen tijd te huis, al eer zij hem durfde veroorloven eene school te bezoeken. Zij voorzag terecht hoezeer hij zich zou haasten zijne makkers voorbij te streven en ondanks zijne dagelijksche beden om hem toch meer te laten leeren, onderwees zijzelve hem gedurende eenige jaren, meer op spelende dan wel ernstige wijze, ten einde hem geheel op krachten te laten komen.

Toen hij eindelijk de schoolbanken mocht opzoeken, was hij, die toch reeds buitengewoon lang voor zijne jaren was, zoo achterlijk bij zijne meeste tijdgenooten, dat men hem uitlachte en telkens vroeg uit welken achterhoek hij wel mocht zijn gekomen. Stilzwijgend, maar met den dood in het hart, verdroeg hij deze spotternij; hij zeide er geen woord van aan zijne moeder, uit vrees haar verdriet te doen; en zonderde zich alleen van zijne medeleerlingen af, zelfs in zijn vrije uren het een of andere studieboek ter hand nemende, dat hem iets toe kon lichten dat hem nog duister was; en hij werkte zoo onafgebroken en zoo ijverig voort, zoozeer

acht slaande vooral op hetgeen de meesters zeiden, dat zijne onderwijzers hem weldra als een voorbeeld voor het gansche instituut roemden, en hij een voor een al degenen inhaalde, die het meest om hem gelachen hadden.

Ook dit bezorgde hem geen vrienden. Men vergeeft niet licht aan wie ons beschamen, en al leerde men ook onwillekeurig eerbied voor hem koesteren, men liet hem aan de eenzaamheid over, waarin hij zich vrijwillig teruggetrokken had.

Toen hij de jaren bereikte, waarop hij eene betrekking moest kiezen, deed de wil zijner ooms zich wederom gelden; hijzelf verklaarde eene loopbaan te willen inslaan, die hem binnen den kortst mogelijken tijd in staat zou stellen zijne moeder de vroeger gekende weelde terug te schenken; juist was de tabaksoogst in Indië een bron geworden van onuitputtelijke inkomsten, voor wie er zich met hart en ziel, en vooral ook met verstand, op wilden toeleggen; hij smeekte dus met de gravin naar Sumatra te mogen reizen, om aldaar fortuin voor haar te gaan maken; doch hij stuitte op de meest hardnekkige weigering; het was iets ongehoords dat een Polanen tabaksplanter zou worden; de booze wereld zou niet nagelaten hebben, bij het vernemen van iets dergelijks, te fluisteren dat de naaste bloedverwanten der gravin haar wel van honger moesten laten omkomen, als haar zoon tot zulk een wanhopig besluit had kunnen overgaan. Het eenige wat hij met fatsoen kon doen was: studeeren aan de hoogeschool, en had hij eenmaal den meestergraad verworven, zoodat niemand hem verwijten kon een domoor of een luiaard te zijn, dan moest hij een winter in Amsterdam uitgaan, om aldaar eene rijke partij te doen. Een ieder zou blij wezen den graaf van Polanen tot schoonzoon te verkrijgen, en wat de toekomstige bruid betreft, niets was gemakkelijker dan

haar te vinden. Een man moest al heel weinig beteekenen, als het hem niet gelukte het hart te winnen der vrouw, die hij voor zich in wilde nemen.

Te vergeefs poogde de jongeling zijne familieleden tot andere inzichten te brengen, en hun te verklaren hoe verachtelijk het hem voorkwam, wanneer een man geen hooger doelwit koos dan het sluiten van een huwelijk om geld; al zijne woorden stuitten af op dit ééne steeds weder op den voorgrond geplaatste feit: de ooms betaalden zijne opleiding; hij had zich dus slechts naar hunne inzichten te plooiën.

Ook zijne moeder bepleitte tevergeefs zijne zaak; en toen alles nutteloos bleek was het voor het eerst dat het karakter van haar kind haar verbaasde. In plaats van zich door de weigering der zijnen uit het veld te laten slaan, was het alsof hij plotseling vrede had genomen met hun tegenstand. Hij sprak zelfs niet meer over zijn vervlogen droom en legde zulk een schitterend admmissie-examen af, dat men met den grootsten lof over zijne kundigheden begon te spreken; maar ook als student bleef hij voorbeeldig tegenover haar. Bij zijne ontgroening had hij getoond dat het geraden was nooit den draak met hem te steken, en dit was voldoende dat zijne kameraden hem eerbiedigden; hij had tot dusverre zonder eenige vriendschap geleefd, hij meende dit ook tot het eind toe vol te kunnen houden, en zonder zich bij iemand aan te sluiten, keerde hij geregeld rechtstreeks na afloop der lessen huiswaarts, om nog een uurtje met zijne moeder te gaan wandelen, of haar wat voor te lezen; maar den ganschen avond bleef hij in zijn arbeid verdiept, en zag zij hem over groote vellen papier gebogen zitten, die hij een voor een overdekte met een fijn, sierlijk schrift, dat als met een naald in het velijn gegrift scheen.

Eerst na verloop van eenige maanden ontdekte Blanche zijn geheim. Hij schreef voor een weekblad, dat hem vrij goed betaalde, en hetgeen hij onder zijn ondoordringbaar pseudoniem verdiende was het eerste wat hij toebracht tot verlichting van het lot der gravin. Deze was diep getroffen door zijne handelwijze, die haar zeide hoe innig lief hij haar had en hoeveel zij ook in de toekomst van zulk een zoon mocht verwachten. Zou hij echter in leven blijven? Hij zag er zoo zwak, zoo tener uit, dat zij zich voortdurend ongerust over hem maakte. Ofschoon zelve eene lange vrouw, scheen zij klein wanneer zij aan zijne zijde liep; hij had hare groote, bruine oogen, en hare matbleeke gelaatskleur. Niemand zou er voor het overige aan gedacht hebben hem een knap mensch te noemen, en toch lag er iets in zijne trekken, en vooral in de uitdrukking van zijn blik, dat dwong de aandacht op hem te vestigen; men gevoelde dat hij niet was zooals iedereen.

Mevrouw van Polanen begon meer en meer zoo trotsch op hem te worden, dat zij zich wpl eens afvroeg of zij zich ooit, in hare zonnige dagen, toen zij omringd was geweest van al wat zij slechts droomen kon, zoo gelukkig gevoeld had als thans, in het bezit van zulk een zoon. Wanneer zij des Zondags, op zijn arm geleund zijne, professoren ontmoette, dan groetten dezen haar op eene wijze, die zoowel eene hulde was voor de moeder, als een blijk van waardeering voor haar kind. Zij huiverde dan niet zelden; tot dusverre was haar alles ontnomen wat hare levensvreugde uitmaakte; het was haar wel eens voorgekomen alsof enkele menschen hierbeneden niet gelukkig mogen zijn, en als behoorde zij tot hun aantal; zou Herbert haar worden gelaten?

Haar angsten werden niet bewaarheid; integendeel was

het alsof het welslagen zijner eerste letterkundige studieën hem nieuwe krachten schonk; en ieder examen was voor hem slechts een zegepraal te meer, zelfs zijne familieleden vernamen van de tevredenheid der hoogleeraren, en zijn voogd zond hem een kostbaar horloge toe, als blijk zijner hooge ingenomenheid; hem evenwel waarschuwend er zich wel voor te wachten een geleerde te worden, aangezien dit zijne plannen voor de toekomst zou dwarsboomen. „Vrouwen vergeven het niet licht wanneer men toont liever met boeken om te gaan dan met haar,” zeide hij: „en de toekomstige gravin van Polanen zal gaarne in de wereld willen schitteren aan de zijde van een levenslustigen echtgenoot.”

Herbert liet dit laatste gedeelte van zijn schrijven onbeantwoord, en ging rustig voort met zijne studies en verdere werkzaamheden. Hij had zich een vast denkbeeld voor de toekomst gevormd, en zou daarvan niet afwijken. Het ware zijn dood geweest, dat gevoelde hij, indien hij ook daarmee had moeten breken.

Hij was juist drie jaar student geweest, toen een zijner kameraden hem op zekeren morgen uitnoodigde dien avond een feestje op zijne kamer bij te wonen, en reeds zou hij als gewoonlijk bedankt hebben toen een woord zijne aandacht trok.

„Ik zou je niet eens gevraagd hebben, wel wetende welk een huismol je bent,” zeide de ander: „maar me dunkt je zult van het schouwspel genieten. Je kent den kleinen van Oudrijk?”

„Ja, ik zag hem een paar malen sedert zijne aankomst. Heel blond, heel jong nog en heel tener.”

„Precies; als twee druppels water een jong meisje dat naar haar eerste bal moet gaan. Wij hebben hem daarmee dan ook duchtig geplaagd; maar de kerel stelt zich aan als een

getergde leeuw; en heeft, geloof ik, bij zichzelf gezworen ons te bewijzen hoe weinig zijn uiterlijk bij zijn innerlijk past. Wij kunnen hem maar niet klein krijgen, en als het ons van avond niet gelukt geven wij het op. Voor het laatst moet het er nog eens duchtig op toegaan.”

„Waarom laat je hem niet met rust?” vroeg Herbert ontevreden: „als de jongen zich toch al zoo dapper gehouden heeft, kan men hem immers even goed aan zijn lot overlaten.”

Hij herinnerde zich thans hoe zwak de „baar” er uit had gezien, toen men hem zijne kennis deed maken. Zilverblond golvend haar, een fijngebogen neus, die bijna doorschijnend was, groote blauwe oogen, een hoog voorhoofd en vast saamgenepen lippen; niet veel meer nog dan een kind, en Bergdorp, de student die hem uitgenoodigd had, was een forschegebouwde reus, die hem gemakkelijk met een enkelen slag had neêrgeveld.

„Wij zullen het doen, zoodra dat heerschap ons heeft gelieven te gehoorzamen,” klonk het antwoord: „maar wij moeten discipline onder de jonge lieden houden, of wel het is voor goed gedaan met den eerbied dien zij ons ouderen verschuldigd zijn. Kom je van avond?”

„Denkelijk wel, voor een uurtje,” sprak Polanen snel. Hij had zelf te veel geleden reeds, om geen medelijden met het zwakke te hebben, en er was iets dat hem zeide dat Willem van Oudrijk zijne hulp wel eens zou kunnen behoeven, dien avond.

Thuiskomende deelde hij zijn voornemen aan de gravin mede, die het aanstonds goedkeurde, niet zoozeer omdat zij meende dat zijne tegenwoordigheid op het feest vereischt zou zijn, maar omdat zij blijde was dat hij zich eens eenige afleiding gunde.

De avondpost bracht hem nog eenige drukproeven, die hij zorgvuldig nakeek, zoodat het reeds vrij laat was toen hij bij Bergdorp aankwam, en de kamer binnentrad, waar een tiental oudere studenten bijeen waren aan drie nieuwelingen eenige donkere uren te bezorgen. Twee hunner zaten aan eene tafel, de een minnebrieven te schrijven aan al de mooiste meisjes van de kleine stad waaruit hij afkomstig was; de ander verkleed als een aap, en uitrustende van al de dwaze kromme sprongen, die men hem gedwongen had uit te voeren; beiden hielden het hoofd diep op de borst gebogen en leden onder hunne vernedering, zonder kracht te gevoelen er zich tegen te verzetten; doch men sloeg ter nauwernood acht op hen; aller oogen waren thans gevestigd op den jeugdigen rebel die, met vlammenden blik en trillende neusvleugels, in het midden stond van den kring zijner folteraars. Willem van Oudrijk was nog zeer jong, en ondanks zijne kleine gestalte, zoo fijn en sierlijk gebouwd dat hij deed denken aan een zestienjarigen schildknaap uit de dagen der laatste Valois. Zijn vader had nooit eene academie bezocht en hem dus niet kunnen voorhouden welk een vuurproef hij zou moeten doorstaan, en hijzelf was opgegroeid ver van de steden, in het volle genot van het franke buitenleven, slechts ééne droefheid kennende: dat hij even tenger van gestalte was gebleven als zijne moeder en niets der krachtige van Oudrijks had. Misschien had niets hem zoozeer in zijne ontgroening gekwetst als de wijze waarop men hem het meisjes-achtige in zijn uiterlijk had verweten, en van den aanvang af had hij zich op heldhaftige wijze verzet tegen elke laffe aardigheid waaraan men hem had willen onderwerpen.

„Komaan, Oudrijk, bewijs onzen nieuwen gast ook eens dat je niet bang bent als eene jonge juffrouw, voor wat wijn,”

zeide Bergdorp, met eene zekere goedhartigheid, en hem een kristallen laars voorhoudende, waarin een flesch champagne leéggeschonken werd: „Op onze gezondheid in één teug uitgedronken, hoor.”

De toegesprokene wendde het hoofd af, om te zien, wie binnengetreden was, en Herbert's blik ontmoette den zijne. Het deed den jongen man thans pijn gekomen te zijn; het was alsof hij zich in zekeren zin medeplichtig maakte aan het leed dat men den knaap veroorzaken zou. Maar in de blauwe oogen was iets als eene schemering van hoop doorbroken en het glas naar Polanen keerende, zeide Willem langzaam en op vasten toon:

„Op *uwe* gezondheid.”

Een minuut later plaatste hij het bokaal, tot op den bodem geledigd, op tafel.

„Bravo!” riep Bergdorp uit: „al ben je ook niet beleefd geweest, door je toast op één enkelen gast uit te brengen, wij zullen dat voor eenmaal vergeven, en zelfs, als de heeren het goedvinden, laten wij je na van avond voor altijd met rust; maar eerst moet je nog een proef doorstaan. Wij hebben hier een compleet dames-toilet; je zult je daarin steken en ons voordoen hoe of je zusters zich op een bal gedragen.”

„Dat nooit!” riep de jongeling uit, terwijl de blauwe aderen hoog aan zijne slapen opzwoollen en zich onheilspellende roode vlekken onder zijne oogen vertoonden: „ik verbied een ieder hier van mijne zusters te spreken.”

„Nu nog mooier,” lachte een der studenten: „een „groen” zou ons op zijne beurt de wetten willen stellen! Eén, twee, drie gehoorzaamd, raad ik je aan.”

„Je lot is trouwens zoo erg niet,” verzekerde een ander:

„mijn- vader is dokter, en toen ik aankwam lieten zij mij nadoen hoe hij zijne patienten vergiftigde!

„Een lafaard die zoo iets doet!” bromde Oudrijk.

De anderen sprongen in hunne verontwaardiging overeind, en op 's jongelings schouder daalde een vuistslag neer, die hem bijna deed ter aarde storten; maar niettemin hield hij zijne weigering vol.

„Heeren,” zeide Polanen, die vrij wat dieper ontroerd was dan hij wel wilde toonen: „dit jonge mensch heeft gelijk; wij moesten niet over vrouwen als de freules van Oudrijk spreken op dergelijke feesten. Geen onzer die iets waard is zou den spot laten drijven met zijne moeder of zusters.”

„Polanen heeft de wijsheid in pacht; maar het zij zoo,” lachte Bergdorp; terwijl de knaap Herbert een blik vol onuitsprekelijke dankbaarheid toewierp: „ziehier dan wat anders. Mijnheer stelt zich aan alsof hij hier iets te zeggen had; hij zal zich voor ons verootmoedigen en ons bewijzen wie hij is. Hendriksen, de aap, zal hem als een kind in de lange jurk aankleeden en veronderstellen dat hij den zuigeling uit zijn wieg heeft gestolen, en er mede op het dak, de tafel klouteren, en daar in zijne armen in slaap wiegen. Het is een gezonde les, die hij meer dan verdiend heeft.”

Gedwee, ofschoon met een diepen zucht, trad de groote aap op hem toe, ten einde aan het bevel te gehoorzamen; doch Oudrijk plaatste zich met den rug tegen den muur, en zeide somber:

„Al moet ik deze kamer ook slechts dood verlaten, gij zult mij niet tot iets dergelijks dwingen. Laat mij met iemand vechten, laat mij drinken tot ik neerval zoo gij dat wilt; laat mij alles doen wat gij van een man kunt vergen; maar zoo iets kan ik niet, en wil ik niet.”

„Wel zeker, je zoudt ons wel willen vertellen hoe wij ons tegenover je gedragen moesten,” spotte een der feestgenooten: „maar zoo gek zijn wij niet baasje; en wij zullen eens zien of wij je niet klein krijgen. Ziehier hoe men met stoute kinderen doet.”

En hem onder den arm nemende wilde de student, die zelf te veel gedronken had, hem over de knie leggen; maar vlug als een aal ontsnapte de jongeling aan zijn greep en buiten zichzelf van schaamte en toorn bracht hij hem met de kleine, blanke hand een slag in het aangezicht toe.

Er ontstond eene worsteling, waarbij Herbert zag dat het kind een hevigen stomp tegen de borst ontving. Hij bemerkte hoe hij wankelde en een bloedig schuim hem naar de lippen steeg. Niemand anders had daar oogen voor, men omsingelde den knaap, en reeds nam men hem op om hem op tafel te leggen, en desnoods gebonden aan handen en voeten zijn vonnis te doen ondergaan, toen Polanen in hun midden drong, en de hand op zijn schouder leggende met trillende stem uitriep:

„Genoeg; ik leg beslag op hem en verbied een ieder hem nog aan te raken.”

„Daar heb-je het recht niet toe,” bulderde degeen wien de jongeling in het aangezicht geslagen had.

„Men heeft altijd het recht anderen voor eene laagheid te behoeden, en morgen als gij nuchter zijt zult gij er mij allen voor bedanken. Nog een oogenblik langer en gij hadt hier een moord op uw geweten gehad.”

„Onzin, en wij laten ons niet als kwajongens behandelen,” riep thans ook Bergdorp, terwijl men voort wilde gaan; maar Herbert weerde hen allen af; met zijn linkerarm hield hij den jongeling omvat, dien hij al zwaarder en zwaarder tegen

zijn schouder voelde leunen, buiten staat meer een woord te uiten; met de rechterhand verdedigde hij hem.

„Ik laat hem niet weder los,” zeide hij op ijskoude, dreigenden toon. „Wie uwer niet over mijne houding tevreden is kan mij morgen zijne secondanten zenden; ik ben bereid tot elke voldoening; maar ik wil niet dat in mijne tegenwoordigheid een Nederlandsch studenten-korps zich zal onteeren door het werk van beulen te verrichten. Ziet slechts toe wat gij reeds gedaan hebt. Kessels, haal terstond een rijtuig voor mij,” ging hij voort, zich tot den groenloopenden student wendende die aan de erotische opstellen bezig was: „ik breng Oudrijk naar huis.”

Niet alleen zijne woorden hadden indruk gemaakt, doch men zag thans al te goed in dat men werkelijk te ver was gegaan; de jonge man rustte thans zoo goed als bewusteloos in Herbert's armen; zijn gelaat was doodsbleek, loodblauwe kringen teekenden zich onder zijne gesloten oogleden af en op zijne lippen rezen groote bloeddruppelen.

Er ontstond een plotseling stilzwijgen; Kessels was pijsnel verdwenen, en niemand dacht er meer aan Herbert een verwijt te maken van zijne krachtadige tusschenkomst. Geen hunner had enig kwaad bedoeld met hetgeen zij een schuldelooze grap achtten; zij waren zelf zoo sterk gebouwd dat het hun niet eens in de gedachten was gekomen dat Oudrijk niet tegen een dergelijk spel zou opgewassen zijn; nu eerst zagen zij in hoe gevaarlijk eene dergelijke aardigheid kon wezen en zoo zij slechts voor elkander gedurfd hadden, zouden zij hun slachtoffer thans overladen hebben met zorgen om hem weder bij te brengen.

Polanen riep een hunner tot zich. Hij was student in de medicijnen en had den naam zeer knap te zijn.

„Wat moeten wij met hem beginnen?” vroeg hij kortaf: „ik zal hem naar huis brengen; maar vóór dien tijd en daarna?” Hij had inmiddels den gekwetste op eene sofa uitgestrekt, en de toegesprokene betastte hem aandachtig.

„Ik vrees dat hij eene inwendige kneuzing heeft bekommen,” zeide hij bedremmeld; „in elk geval moet er nog van avond een kundig dokter bij gehaald worden, want het geval komt mij ernstiger voor dan ik gedacht had dat het af kon loopen. Help mij zijn hoofd omlaag houden; wij moeten hem allereerst bijbrengen, en dat geschiedt zoodra wij het bloed maar weder naar de hersenen voeren.”

Eenige oogenblikken later opende de jongeling de oogen. Onder de omstanders ging een zucht van verlichting op. Zoolang hij daar zoo doodsbleek en bewegingloos gerust had, was men voor een noodlottigen afloop bevreesd geweest, maar zoodra hij weér levensteekenen begon te geven, kwam alles hun veel geruststellender voor. Toch stonden zij nog steeds om hem heen geschaard, en viel zijn blik aanstonds op hen. Eene huivering doorliep zijne leden; maar Herbert, die naast hem gekniel lag, begreep dit gevoel en zeide op zachten toon:

„Er komt zoo dadelijk een rijtuig en dan gaan wij samen naar huis. Ik blijf zoolang bij u.”

Een zwakke handdruk dankte hem. Er volgde echter geen woord, en in het straks nog van rumoer vervulde vertrek bleef eene akelige stilte heerschen, slechts hier en daar afgebroken door een geheimzinnig gefluister, totdat Kessels terugkeerde met de boodschap dat er eene vigilante aan de deur wachtte.

Polanen wilde den knaap opnemen, doch deze verzette zich daartegen.

„Neen, neen,” prevelde hij, bijna onhoorbaar, zoo heesch was zijne stem: „help mij slechts overeind, zij zullen zien dat ik een man weet te zijn.”

Herbert gehoorzaamde hem, en ofschoon de gekwetste zoozeer op zijn beenen waggelde, dat hij dreigde ieder oogenblik neer te zullen slaan, hielp hij hem overeind komen.

Willem van Oudrijk klemde zich met de eene hand aan de sofa vast. Hij was zoo bleek en de zakdoek dien hij herhaaldelijk aan de lippen had gebracht, was zoodanig van bloed doorweekt, dat het een akelig schouwspel vormde hem daar aldus te zien staan, tegenover de jonge lieden, die hem in schijnbaar onschadelijken euvelmoed, in zulk een toestand hadden gebracht. Instinctmatig waren zij achteruit getreden, zoodat hij alleen stond in een vrij ruimen cirkel. Na twee of drie vruchteloze pogingen om zich verstaanbaar te maken, sprak hij schor:

„Ik weet niet, heeren, of ik dit ooit te boven zal komen; zoo niet, dan vergeef ik het u; zoo ja, dan zie ik u weér, en elk uwer, die er aan durft te twijfelen of ik een echte Oudrijk weet te zijn of niet, zal het van mij leeren.”

Hij wilde zich verwijderen, zonder hen verder een groot waardig te keuren; maar Bergdorp sprong op hem toe. Zijn goedhartig gelaat had eene groote verandering ondergaan. Daareven nog had hij onder den invloed van den wijn gehandeld; het gebeurde had hem eensklaps geheel ontuchtend, en zijne oogen stonden vol tranen.

„Kameraad,” zeide hij op ontroerden toon: „ik ben de schuldigste van ons allen, want ik heb dit feest op touw gezet; ik had evenals Polanen aanstonds moeten vatten wat er in je zat en in elk geval moeten voorkomen dat men je mishandelen zou. Als er nog ooit iemand aan je

durft twijfelen zal hij mij op zijn weg vinden. Ik zal je niet vragen mij de hand te geven, want dat verdien ik niet; maar je bent een flinke kerel, en ik ben blij dat voor al de aanwezige heeren te mogen zeggen.”

Zwijgend knikte van Oudrijk hem toe, om hem voor die woorden te danken; zijne hand strekte zich niet naar hem uit, maar wel kwam er eene uitdrukking vol zachte fierheid over zijne ingezonken trekken, en was het met trotsch achterover gebogen hoofd, dat hij de kamer verliet.

Herbert haastte zich de deur achter hem te sluiten. Hij had maar al te goed bespeurd dat de krachtsinspanning den jongeling te groot was geweest, en nu er niemand meer bij was voor wien hij zich goed wilde houden, was het ook alsof hij ineem zou zinken. Zwijgend nam de oudere student hem in zijne armen, en droeg hem naar beneden. In het rijtuig liet hij het hoofd van den zieke tegen zich aanleunen, en trachtte hij hem zooveel mogelijk tegen de schokken welke de vigilante ontving, te beveiligen. Willem liet hem stil begaan; hij gevoelde zich zoo uitgeput, dat hij zich nauwelijks rekenschap wist te geven van hetgeen er met hem voorviel. Maar op eenmaal scheen hij uit zijne verdooving te ontwaken.

„Breng mij naar Oudrijk,” fluisterde hij, terwijl hij Herbert's vingers krampachtig tusschen de zijne drukte en smeekend de blauwe oogen naar hem opsloeg.

„Morgen, ja, zoo de dokter het toestaat,” gaf deze ten antwoord, hem vol bezorgdheid gadeslaande, want hij zag dat er koorts kwam opzetten.

„Neen, niet morgen, want het is met mij gedaan, en morgen zal ik niet meer te transporteeren zijn. Nog van daag, ik wil ten minste thuis sterven, bij de mijnen, en *buiten*.”

Het laatste woord vooral trof zijn metgezel dieper dan de droevigste klacht had kunnen doen. Er lag zulk een smachtend verlangen in uitgedrukt naar de heerlijke, vrije natuur, die thans in haar rijken, bontgekleurden najaarsdop prijkte; en hij boog zich dieper over den jongeling heen, om hem op zachten, bemoedigenden toon toe te voegen:

„Gij vergeet dat er zoo laat geen trein meer in die richting vertrekt; maar een weinig geduld en ikzelf zal er u heen brengen, dat beloof ik u.”

„Morgen is het te laat,” hield Willem vol: „en ik zal dus hier sterven, tusschen al die bedompte huizen, in dat koude, nare vertrek, waar niets mij aan huis herinnert, waar ik mij sedert mijne komst zoo ongelukkig heb gevoeld, al wilde ik het ook aan niemand bekennen! Gij zijt zoo goed voor mij geweest, doe nog dit ééne, red mij daarvoor, laat mij per rijtuig vervoeren, al duurt het ook nog zoolang, al moet ik ook onderweg bezwijken, alles is beter dan daar te gaan liggen tusschen die naakte, troosteloze muren, waar nooit een zonnestraal binnendringt; o! ik bid u!”

„Luister,” antwoordde Herbert, buiten machte aan die smeekende stem weerstand te bieden: „wat gij vraagt is onmogelijk; het zou u dooden thans uren achtereen zulke schokken te doorstaan; maar al bewoon ikzelf ook geen paleis, het is toch eene woning die gezellig en vroolijk wordt gemaakt door de tegenwoordigheid eener vrouw, mijne moeder. Ik zal u dáárheen brengen, gij zult mijne kamer met mij deelen, en als gij morgen niet naar huis kunt, zullen wij vragen of een van uw familieleden van ons logeervertrek gebruik wil maken, totdat men u mede naar buiten kan nemen. Is dit dan goed?”

„O ja! Het is al heel veel beter. Maar uwe moeder? De

gravin kent mij niet.... zal zij het willen?” klonk het angstig, want reeds was de knaap bevreesd dat ook deze lichtstraal van hoop zou wegsterven.

„Stel u gerust; mijne moeder zal blij wezen iets voor een vriend van mij te kunnen doen. Laat mij alleen maar aan den koetsier zeggen een andere straat in te slaan; wij zijn er nog eerder dan bij u.”

Toen zij voor de aangeduide woning stilhielden, verzocht Herbert den jongeling even in de vigilante te blijven wachten, tot hij de weduwe verwittigd zou hebben. Hij wilde niet dat Willem's spookachtige verschijning haar zou doen ontstellen, en haar gelukkig nog op vindende, deelde hij haar in korte woorden het voorgevallene mede. Zij had slechts één antwoord dat heel haar karakter schetste:

„Ik zou het je nooit vergeven hebben indien je hem niet hier hadt gebracht. Wij zullen alles voor hem doen.”

Vol dankbaarheid en eerbied omhelsde haar zoon haar, en snelde toen naar beneden om van Oudrijk af te halen.

Reeds zag deze met koortsachtig ongeduld naar zijne terugkomst uit. In zijne eenzaamheid hadden de minuten hem uren toegeschenen, en had zich de angst van hem meester gemaakt, dat mevrouw van Polanen zou weigeren hem op te nemen en dat Herbert hem verder aan zijn lot zou overlaten. Bij zijn wederkeer verspreide zich dan ook een glimlach van vreugde over het bleek gelaat, en toen hij zich opnieuw door Herbert's armen voortgedragen voelde, was het hem of hij in dit huis werkelijk genezing zou vinden.

Een oogenblik later werd hij het ruime huisvertrek binnengevoerd, waar alles nog van zooveel smaak getuigde, en eenige op tafel verspreide boeken, een sierlijk naaimandje, en een donkerrood fluweelen kleed door het licht der lamp be-

schenen werden, terwijl Herbert's moeder op hem toetrad en hem, met haar beeldschoon, nog zoo jeugdig gelaat, en de donkere kleeding, als eene Madonna voorkwam, die hem zeker zou weten te redden.

„Het doet mij hier aan Oudrijk denken,” was al wat hij tot dank vermocht te stamelen.

„En gij *zijt* hier ook waarlijk te huis,” sprak Blanche, vol medelijden zijne gloeiende hand grijpende: „Men is bezig uwe kamer in orde te maken; zoo dadelijk zult gij, wat uit kunnen rusten.”

„Ja, rust, hier is rust,” klonk het weer, en in de thans onheilspellend glinsterende oogen kwam eene uitdrukking van grooten angst: „daar, in dat andere vertrek, te midden van al die ruwe mannen, was het een hel. Men had het mij wel gezegd dat ik buiten moest blijven; mijne moeder smeekte er mij om; zij zeide dat ik niet geschikt was voor het stadsleven; dat men moet weten met de wolven mee te huilen, en dat ik dit nooit zou kunnen; maar ik geloofde haar niet, ik wilde de wereld zien, en zij heeft mij gedood; zij vergeeft het ons niet, ons buitenkinderen, dat zij ons zoo ellendig, zoo nietig voorkomt naast onze bosschen, onze rivieren, onze zonnige weilanden; naast...”

„Stil! gij moogt u niet zoo vermoeien met praten,” zeide de gravin op liefderijken doch ernstigen toon: „ik wil ook eene moeder voor u zijn en gij ziet wat er gebeurt als men eene moeder niet gelooft.”

Willem van Oudrijk gehoorzaamde haar aanstonds en bleef zwijgend op zijne rustbank liggen, totdat eene dienstbode mevrouw van Polanen verwittigde dat alles gereed was. Een kwartier later lag hij op Herbert's legerstede uitgestrekt, in eene kamer, die de fraaiste meubels bevatte, welke Blanche

slechts uit de schipbreuk van het verleden had weten te redden, en die verlicht werd door eene groote lamp met breede, lichtblauwe kap. Alles wat den zieke omringde deed hem even weldadig aan en zoo vaak hij de oogen opsloeg zag hij zijn jongen gastheer in zijne onmiddellijke nabijheid zitten, schijnbaar verdiept in de lectuur van een boek, dat hij ter hand had genomen, in afwachting van het bezoek des dokters, die in allerijl ontboden was geworden.

Toen deze ten laatste kwam, gaf hij Oudrijk alle hoop op een spoedig herstel, op voorwaarde dat hij zich heel rustig hield, wat de jongeling hem beloofde te zullen doen; maar zoodra hij zich alleen bevond met Polanen, die hem in de gang was gevolgd, veranderde de uitdrukking van zijn gelaat volkomen en zeide hij:

„Er moet zoo spoedig mogelijk aan de ouders van het jonge mensch geschreven worden. Wij staan hier voor een hopeloos geval, en ik kan u niet genoeg zeggen hoe blij ik ben dat hij zich hier bij uwe moeder bevindt; het zal de laatste dagen van den ongelukkige aanmerkelijk verzachten. Hoe is het mogelijk dat zij zulk een kind aldus hebben kunnen toetakelen. Hij was tener gebouwd, maar had tot honderd jaar kunnen leven.”

„Is er in het geheel geen hoop?” vroeg Herbert met trilende stem.

De geneesheer, een reeds bejaard man, die zelf verscheidene kinderen had, trachtte te vergeefs de ontroering te verbergen, nu hij het onherroepelijk vonnis moest uitspreken over een nog zoo jeugdig bestaan.

„Nee,” zeide hij op norschen toon: „het is even goed alsof zij hem de borst hadden ingetrapt. Daarbij komt nog dat hij koorts heeft en dat deze zich van nacht tot hoogen

graad zal verheffen. Ik kan alleen het een en ander voorschrijven om verzachting aan te brengen. Beterschap is niet mogelijk. Gij blijft natuurlijk bij hem opzitten, niet waar? Morgen ochtend reeds heel vroeg kom ik terug."

Herbert wilde zijne moeder eerst den volgenden dag met 's dokters uitspraak bekend maken, en zeide haar alleen dat de toestand hem zorgwekkend voorkwam, maar niet van dien aard dat zij zich niet gerust te bed zou begeven; hijzelf zou liever blijven waken, en daarvan gebruik maken om Willem's vader op de hoogte van het voorgevallene te brengen.

Nadat ook de geneesmiddelen gehaald waren en den lijder ingegeven, werd het alles even stil in het ziekenvertrek. Een ieder in huis was ter ruste gegaan. Herbert had zijne tafel vlak naast het ledikant geschoven, en na zich overtuigd te hebben dat het lamplicht van Oudrijk niet kon hinderen, nam hij de pen op om den moeielijksten brief te beginnen, dien hij nog ooit had moeten schrijven. Geen drie weken te voren had de jongeling het landgoed zijner ouders verlaten in den vollen bloei van gezondheid en levenskracht; de zonnigste droomen over de toekomst droomende, en nu reeds lag hij daar even onverbiddelijk geknakt ter neêr, alsof een boom van het woud op hem was omlaag gestort en zijne tendere ledematen had verbrijzeld.

Hij sloeg den zieke gade; Oudrijk lag schijnbaar in rust gedompeld; de oogen waren althans gesloten en de lange wimpers, die veel donkerder waren dan het overige haar, rustten als een donzen franje op het fijnbesneden gelaat; maar de ademhaling drong fluitend door de geopende lippen heen, en krampachtig bewogen de vingers zich over het dek. Het was hem aan te zien dat de koorts zich meer en meer verhief; hoe gaarne Herbert ook aan de woorden van

den dokter had willen twijfelen, hij kon niet anders dan gevoelen dat hij gelijk had gehad.

Eene groote droefheid maakte zich van hem meester; Willem van Oudrijk was zooveel jonger dan hij en ook zoo geheel verschillend van karakter, dat hij er onder gewone omstandigheden nooit aan gedacht zou hebben hem tot vriend te kiezen, maar zijne houding dien avond had Herbert voor hem ingenomen, en het feit dat hij zijne bescherming had nodig gehad, en thans zoo hulpbehoevend voor hem lag uitgestrekt, deed een broederlijk gevoel voor hem in het hart van den jongen man ontwaken. Indien hij had kunnen herstellen zouden die beiden waarschijnlijk onafscheidelijk zijn geworden; want ook in de ziel van den knaap was, in die sombere uren, eene gehechtheid die bijna aan vereering grensde ontstaan voor dengeen aan wien hij erkende het leven te danken te hebben.

Hijzelf had zich dien avond verloren geacht; en van het oogenblik af waarop hij Bergdorp's kamer had betreden, zich rekenschap gegeven hoe alle plagerijen vooral op hem gemunt waren. Eerst Herbert's komst had hem eenige hoop op uitkomst geschonken. Hij kende Polanen slechts zeer oppervlakkig, maar de indruk dien hij op den knaap gemaakt had was heel gunstig geweest; en hij had reeds vernomen hoe goed hij voor zijne moeder was; dit laatste vooral deed hem hopen.... Hij zou zich misschien herinneren dat er ook op Oudrijk nog eene moeder leefde.

De jongeling had zich niet bedrogen gezien. Er had moed, veel moed, toe behoord het hoofd te bieden aan al de doltzinnige kameraden, die hem zoo gemakkelijk hadden kunnen bespotten en toch, in hunne overmacht, hun gang gaan; toen Polanen zich tusschen hem en de anderen had geworpen,

was hij hem zoo groot voorgekomen, zoo bovenmenscheijk groot, dat hij zich, in al zijne ellende een oogwenk verheugd had het voorwerp te wezen zijner edelmoedige zorgen.

Herbert was eindelijk de bladzijden begonnen, welke de Jobstijding moesten overbrengen; hij poogde alles zoozacht mogelijk te kleuren, maar liet niettemin het ernstige van den toestand doorschemeren, en ook hoe wenschelijk het zijn zou dat de ouders overkwamen om eens naar hem te zien. Als oorzaak der ziekte gaf hij op „een noodlottig toeval” niet wetende in hoeverre de gewonde zelf zijne kameraden zou willen beschuldigen.

Reeds was hij een eindweegs gevorderd, toen hij zag dat de jongeling zich overeind poogde te heffen. Aanstonds schoot hij toe om hem daarin behulpzaam te zijn, maar de zieke weerde hem zachtkens af:

„Laat mij begaan,” zeide hij fluisterend en telkens naar adem hijgende: „ik weet wel dat gij mij allen wilt weerhouden; maar ik moet eerst getoond hebben dat ik geen domoor ben, voordat ik mij hier voor altijd terugtrek. O! weest niet bang, gij zult mij op Oudrijk wederzien; zelfs bij het heengaan blijft mijn hart hier achter. Niets zal mij ooit onze heerlijke natuur doen vergeten; maar een onzer moet toonen dat hij het leven kent; het zou lafhartig wezen voor de pijn der scheiding terug te schrikken; over vier jaren ben ik gepromoveerd en dan kan ik mij hier voor goed vestigen. O! het is kinderachtig, moeder, te denken dat zij mij daar kwaad zouden doen; dat gebeurt nooit en ik zal van den aanvang af bewijzen wie ik ben. Vader zal tevreden over mij zijn.”

Polanen huiverde. Ja, hij had maar al te zeer getoond wie hij was; en in plaats van ooit naar zijne bosschen weder te

keeren lag hij daar te worstelen tegen den dood, ten prooi aan eene koorts die hem tot zelfs het bewustzijn der werkelijkheid ontnam. Misschien was het barmhartiger aldus. Herbert liet hem nogmaals innemen, maar trachtte niet hem te antwoorden. Hij gevoelde dat het beter was hem aan zijne droombeelden over te laten.

Nadat hij gedronken had, hernam de knaap weder.

„Ik heb niets te vreezen, want hij is gekomen en ze zeggen dat hij zoo goed voor zijne moeder is; hij zal mij verdedigen, ter wille van de mijne. Waarom vernederen ze mij? En waarom zegt hij niets? Maar toch zie ik dat hij mij niet uit het oog verliest. O! die pijn! die pijn! Zij zullen mij vermoorden; neen, neen, daar is hij weër; hij neemt mij op; hij brengt mij weg, ver weg, naar een ander land, en daar is alles zoo rustig, daar is een engel die over mij waakt en mij weër zal genezen. Want genezen wil ik; ik kan nog niet sterven; ik ben zoo jong; eerst moet men gezien hebben wat er in mij zit; moet ik gewerkt hebben. Zij wachten mij buiten; met Kerstmis zal ik hersteld zijn; als de sneeuw op de takken rust, en het alles in de natuur nog zooveel mooier is dan in den zomer. Dan zullen wij te zamen lachen over al deze ellende, en ik zal hem medenemen; hij is mijn vriend geworden, sedert die ééne avond, en ik zal hem al onze omstreken laten zien, en gij zult van hem houden, moeder, want hij heeft mij gered.”

Uren lang bleef hij aldus voortprevelen, in eene zachte taal, die juist door hare onderworpenheid en de groote liefde tot het ouderlijk huis, welke er telkens weër uit sprak, Herbert zoo diep aangreep. Het was een droevige nachtwake, en toch toen het morgen werd, en mevrouw van Polanen binnentrad om hem af te lossen en hem te smeeken wat

rust te gaan nemen, wilde hij daarvan niet hooren. Hij verklaarde haar dat hij den zieke niet verlaten zou alear er een weinige beterschap was gekomen.

En deze beterschap kwam niet; zelfs de komst van de familie van Oudrijk vermocht den jongen student niet te doen herleven. Wel kwam hij weder bij kennis en drukte hij herhaaldelijk zijne blijdschap uit over hunne tegenwoordigheid; maar geen der omstanders twijfelde meer of de dokter had gelijk, als hij beweerde dat het nog slechts eene zaak van enkele dagen was, en niets was treffender dan de gehechtheid te zien, welke de stervende meer en meer voor zijn redder begon te koesteren. Ofschoon Herbert zich voorgenomen had zich zoodra na aankomst der familieleden geheel op den achtergrond terug te trekken, was dat niet mogelijk geweest. Willem vroeg telkens naar hem, en wilde zich door niemand anders laten verplegen. Het scheen als verwachtte hij alleen van hem zijn behoud.

Met welk eene liefde en toewijding de jonge man zich van deze, hem zoo ongewone taak, kwijtte, ware moeielijk te beschrijven. Nacht noch dag gunde hij zich eenige rust; met vrouwelijke teérheid wist hij den gekwetste van het bed op eene rustbank over te dragen, zonder hem eenige pijn te veroorzaken; werd hij onrustig, Herbert alleen vermocht hem weér tot kalmte te brengen. Zelfs mevrouw van Oudrijk zeide meer dan eens dat zij het onmogelijk op diezelfde wijze had vol kunnen houden; en zij wist geen woorden te vinden om hare erkentelijkheid aan moeder en zoon te betuigen.

Ten laatste, op een donkeren Novemberdag, was het einde daar; Willem van Oudrijk had een zwaren doodsstrijd. Heel zijne jeugd kwam in opstand tegen de reuzenhand, die op hem was nedergedaald en hij worstelde uren lang vol wanhoop,

om toch bij het leven te blijven. Herhaaldelijk werd de aanblik van zijn lijden zijnen ouders te hard en gingen zij in het aangrenzend vertrek heel hunne droefheid uitweenen; maar Herbert bleef zijn jongen vriend ter zijde, en sprak hem aanhoudend woorden van bemoediging toe. Tegen den nacht mocht hij er in slagen hem tot eenige kalmte te brengen, en omstreeks twee ure ontsliep de knaap met de woorden:

„Als ik herstel.... samen naar buiten....”

Zijne laatste gedachte was geweest aan het groen, dat hij niet weder zou zien.

Nooit werd iemand treffender uitgeleide gedaan dan den doode ontving, den dag waarop zijn stoffelijk overschot naar buiten werd vervoerd. Al de studenten der hoogeschool vergezelden den lijkwagen tot naar het station, van waar men hem naar Oudrijk over zou brengen; en twaalf hunner droegen de kist over het perron tot naar den rouwwaggon, die geheel met bloemen bedekt was. Zij die zonder het te willen zijn einde veroorzaakt hadden, waren als radeloos van droefheid en moesten door hunne kameraden teruggehouden worden zich op de lijkist te werpen. Dieper geschokt echter nog dan wie dan ook der aanwezigen, keerde Polanen huiswaarts. Hij had zich goed gehouden zoolang er nog één enkele plicht te vervullen bleef; nu alles voorbij was begaf hem zijne zelfbeheersching en barstte hij in tranen uit, toen hij de ledige kamer weerzag, waar hij zoolang den zieke had opgepast.

Zijne moeder had hem hooren binnen komen en was hem gevolgd.

„Mijn arme jongen,” zeide zij op liefdevollen toon: „is het daarvoor dat je altijd zoo afgezonderd hebt geleefd?”

Wij zullen hier beneden dus nooit aan het verdriet kunnen ontkomen?"

Herbert had haar kunnen antwoorden: nooit, neen nooit, want daartoe zouden wij moeten ontkomen aan ons eigen hart; maar hij vergenoegde zich het hoofd tegen haar schouder aan te laten leunen en te zeggen:

„Ik had mij zoozeer niet aan hem moeten hechten, want ik wist immers van den aanvang af dat het aldus zou eindigen. Helaas! Het was mij niet mogelijk anders te doen dan van hem te houden; hij had mij zoo noodig, en als hij ware blijven leven zouden wij voor altijd vrienden zijn geweest. Zijn heengaan laat eene onaanvulbare leegte in mijn bestaan achter.”

„Ik begrijp dit maar al te goed; Willem had juist door dat zwakke, dat teëre, iets zoo aantrekkelijks in zich, dat het zelfs mij is alsof mij iemand ontnomen was, dien ik lief had gehad.”

„Zou elke genegenheid, die men opvat, zooveel pijn veroorzaken?” vroeg Herbert na verloop van eenige oogenblikken zwijgens: „of liever gezegd, zou ik persoonlijk veroordeeld wezen, heel het leven lang, lief te krijgen wanneer het te laat was?”

De gravin durfde hem niet antwoorden op deze vraag; zij ook vreesde, dat het zijn lot zou zijn elke vreugde te naderen, om haar slechts aan zijne vingers te voelen ontglippen.

Na dit sterfgeval legde hij zich met dubbelen ijver op zijne studies toe. Hij wilde trachten in den arbeid zijne droefheid te vergeten, en dankte ook voor de herhaalde uitnoodiging van Willem's ouders om eenigen tijd op Oudrijk door te komen brengen. Het zou hem te veel pijn gedaan hebben zonder

hem de plek te zien, waarheen de knaap zoozeer gedroomd had hem nog eenmaal te voeren.

Een jaar daarna promoveerde hij en nu gaf hij aan zijne moeder te kennen, dat het zijn voornemen was naar Indië te gaan, om zich aldaar als rechtsgeleerde te vestigen.

„Ik ben een werkezel,” zeide hij met een trotsch glimlachje, dat niet van weemoed ontbloot was: „en ik heb de toestanden aldaar zoozeer bestudeerd, dat ik genoegzaam weet, hoe men in Indië door onverpoosden arbeid vooruit kan komen. Binnen een tiental jaren hoop ik als advocaat fortuin te hebben gemaakt, terwijl wij hier nog altijd armoede zouden lijden. Ik denk er zelfs niet aan den raad van mijn ooms op te volgen; zoo iets zou beneden mij staan. Als ik eene vrouw mocht liefhebben, die rijk was en mijn gemis aan geld als niets beschouwde, dan zou ik, ter wille van ons beider geluk, met mijn hoogmoed breken en mij vergenoegen naar eene betrekking bij de rechterlijke macht in Holland om te zien; maar nooit zal wie dan ook mij kunnen overhalen eene rijke partij te sluiten, enkel en alleen om mijne maatschappelijke positie te verbeteren.”

„Gij weet niet hoe blij ik ben u aldus te hooren spreken,” antwoordde mevrouw van Polanen, hem de hand toestekende: „en ik keur uw plan in alle opzichten goed. Alleen, gij denkt er toch niet over mij hier achter te laten?”

Vol teederheid sloeg Herbert de armen om haar heen.

„Als ik naar Indië ga,” sprak hij bewogen: „dan is het enkel om u. Ikzelf zou mij nog wel door het leven weten te redden, in afwachting eener betrekking, met het weinigje dat mijne pen mij opbrengt; maar ik kan niet langer aanzien dat gij afhankelijk zijt van de goedheid van anderen, en u, ondanks die vernedering, nog steeds alle weelde moet

ontzeggen. Van het oogenblik af waarop ik begon te studeeren, heb ik mijzelf gezworen dat het anders zou worden, en ik geloof het beste middel gekozen te hebben om daartoe binnen korten tijd te geraken. Iets anders is echter de vraag of gij mij vergezellen zult. Ik ben zoo jong en een man; het klimaat van Insulinde jaagt mij geen schrik aan; maar gij zijt altijd in Europa geweest; uwe gezondheid is niet sterk. Zou het niet veel verstandiger wezen mijn terugkeer af te wachten?"

Mevrouw van Polanen schudde het hoofd, en hare oogen stonden vol tranen toen zij antwoordde:

„Laat ons eens aannemen dat uwe stoutste droomen zich verwezenlijken en dat gij waarlijk binnen tien jaren fortuin hebt gemaakt; die tijd is heel, heel lang voor eene moeder die op haar kind wacht. Het is het zesde deel van een menschenleven; en geen klimaat ter wereld kan mij zooveel angst aanjagen als het vooruitzicht u te missen aan mijne zijde. Ik weet dat gij mij lief genoeg hebt om mijne tegenwoordigheid niet als eene belemmering voor uwe plannen te beschouwen, en daarom, mijn jongen, neem mij mee. Zoolang God ons het leven laat, behooren wij bij elkander.”

Met een vreugdekreet omhelsde haar zoon haar. Hij had gevoeld haar te moeten waarschuwen; maar zijn bestaan was zoo geheel samengesmolten met het hare, dat het hem geweest zou zijn als verloor hij alles waar hij aan hechte, indien hij van zijne moeder had moeten scheiden.

Hun beider voornemen vond aanvankelijk tegenstand bij de familie; maar toen men inzag hoezeer het den jongen man ernst was eene groote carrière te maken en zijne moeder te onderhouden, begon men zich met de zaak te verzoenen, dank zij het vooruitzicht dat zij niet alleen niet

meer voor de gravin zouden behoeven te zorgen, maar zelfs al het reeds verstrekte geld terug zouden ontvangen. Op vrij milde wijze werd dus nog het noodige verstrekt tot uitzet en overtocht; de meubels werden verkocht, ten einde in de eerste maanden in Indië te voorzien en weldra bleef moeder en zoon niets anders meer te verrichten over, dan afscheid te gaan nemen van hunne naaste bloedverwanten en bekenden.

Zij besloten voor ditmaal gehoor te geven aan de dringende smeekbeden der familie van Oudrijk om vóór hunne afreis naar buiten te komen; maar ofschoon er thans zoovele maanden over Willem's heengaan waren verlopen, het was niet dan met eene onbeschrijfelijke ontroering, dat zijn vriend de plaats aanschouwde, waar de jongeling was opgegroeid en zoo gaarne gestorven ware.

Men ontving hen met de grootste hartelijkheid; niets was goed genoeg voor beiden; men bedacht van allerlei om hun het leven op het landgoed aangenaam te maken; en toch deed in dit midden, waar hij te vergeefs naar den kleinen, moedigen knaap zocht, elke lach, de minste vroolijkheid Herbert pijnlijk aan. De ouders waren nog geheel onder den indruk van hun verlies; vooral nu zij mevrouw van Polanen en haar zoon wederzagen, kwam het gebeurde hun weder in al zijne droefheid voor den geest; was het hen, als zagen zij hun kind daar weér voor zich uitgestrekt liggen, zoo onherroepelijk geknakt in den vollen bloei van het leven; doch Willem's broer en zusters hadden, hoezeer zij hem ook mochten betreuren, intusschen nieuwe indrukken ontvangen, nieuwe droomen leeren koesteren, en de tijd had verzachting voor hun gemis aangebracht, zoodat zij weder ongekunsteld opgeruimd wisten te zijn.

Polanen zag zeer goed in hoe natuurlijk dit was, maar niettemin belette het hem zich zoozeer bij hen aan te sluiten als hij wel gewild had. De freules van Oudrijk waren mooie, donkere meisjes, die reeds menig hart gestolen hadden; het zijne bleef voor haar gesloten, en hij hield zich bezig, hetzij met de ouders, hetzij met het jongste kind des huizes, een klein, tender wezentje van zeven jaar, dat bijna altijd ziek was en niet in leven scheen te zullen blijven.

Het kleine meisje was al zeer spoedig na hare geboorte ziek geworden, en wat men ook beproefd had, er was geen beterschap gevolgd. Zij was ook thans nog zoo zwak, dat zij zich ternauwernood staande kon houden, en meer dan eens zag Herbert groote tranen, haar door de pijn ontlokt, langs het magere gezichtje rollen. Zij had Willem's blonde lokken en zijne blauwe oogen; dit trok hem misschien tot haar aan; zooveel is zeker, dat hij uren achtereen met het kind bezig kon wezen, haar allerlei verhalen doende, of wel haar voortduwende in het wagentje, waarin zij gewoon was uit te gaan; en des avonds, voordat zij naar bed ging, zou hij nooit overgeslagen hebben nog eerst belegeringspel of iets anders met haar te spelen.

Maria's moeder was er hem bijna even dankbaar voor, als eertijds voor de zorgen aan haar zoon besteed; nooit nog was er een vreemde geweest, die zich het stille, in zichzelf gekeerde meisje had aangetrokken; zelfs de overige kinderen verklaarden steeds dat zij een naar humeur had, en dat men het best deed haar met rust te laten, en ook de heer van Oudrijk zag zelden naar haar om, het gezelschap zijner vroolijke, luchthartige bende verreweg de voorkeur gevende; doch het moederhart hecht onveranderlijk het meest aan de misdeelden, en wanneer de vrouw des

huizes de uitdrukking van geluk zag, waarmede de kleine Herbert's minste goedheden voor haar begroette, kwam er over haar eigen gelaat een zonnestraal, als daar niet op geblonken had sedert Willem's overlijden.

„Ik wilde dat gij ons nooit weder behoeftet te verlaten,” zeide zij op zekeren dag tot den jongen man, die bezig was het kind aan een legkaart te helpen.

Maria's groote oogen vestigden zich met eene zonderlinge strakheid op hem.

„Mij ook zal het heel wat kosten spoedig van hier te gaan,” antwoordde hij: „vooral daar Indië zoo ver af ligt, dat men zijne vrienden in jaren niet wederziet. Maar mij bleef geen keus over.”

Lang spraken zij over de plichten, welke hem daarheen riepen, zonder te letten op het kind, dat hunne minste woorden in zich opnam, en voor het eerst haar „grooten vriend”, gelijk zij hem noemde, leerde beklagen. Zij zeide echter niets vóórdat haar moeder haar dien avond goeden nacht kwam kussen. Toen strengelde zij de zwakke armpjes om den hals van mevrouw van Oudrijk en zeide, terwijl deze, niet gewoon zulk een blijk van teederheid van het in zichzelf gekeerde meisje te ontvangen, haar vol bezorgdheid aanzag:

„Ik ben heel rijk, niet waar, mama?”

„Ja, liefste,” antwoordde de moeder, meer en meer verbaasd: „maar waarom vraag je dat?”

„Tante Emilie heeft mij immers alles nagelaten wat zij bezat, omdat ik naar hare zuster heette?”

„Ja kindje, maar...”

„Dan moest u mijn geld aan Herbert geven. Hij zeide immers vandaag dat hij arm was en daarom naar Indië

moest. Hij kan dan in Holland blijven met zijne mama, en ik zou zoo gelukkig zijn. Ik zie al dat gij het niet wilt, maar ik zal het nooit noodig hebben zelf; ik zal altijd zoo ziek blijven als nu, en nooit uit kunnen gaan. Och, lieve, lieve mama, zeg ja: het zou mij zooveel plezier doen."

Mevrouw van Oudrijk omhelsde haar diep ontroerd en beloofde, om haar gerust te stellen, over de zaak te zullen nadenken; doch het kostte haar heel wat moeite al eer zij Maria den volgenden dag overtuigd had hoe onmogelijk het zijn zou hem een dergelijk geschenk te doen aannemen.

Acht dagen later vertrok hij van daar, het kind te vergeefs pogende te troosten met de belofte dat hij over eenige jaren weder zou keeren en haar niet vergeten zou. De hopeloze uitdrukking, welke heur bleek gezichtje aangenomen had bij het afscheid, had hem zoozeer getroffen, dat hij haar reeds enkele maanden na zijne aankomst te Batavia een aapje toezond, als eene herinnering aan hem, en nooit werd een dier met grooter liefde behandeld dan het arme, kleine monster, dat zich weldra zoozeer aan Maria hechtte, dat hij woedend werd, wanneer zij het slechts waagde iemand te omhelzen.

Lang bleef mevrouw van Oudrijk met de gravin in briefwisseling. Zij vernam zodoende dat Herbert zijne verwachtingen geheel verwezenlijkt zag; en dank zij een schitterend pleidooi, welke de gunstige ontknooping eener zeef ingewikkelde zaak ten gevolge had, reeds het tweede jaar na zijn verblijf in Indië overstelpt was met werk.

Mevrouw van Polanen overdreef niets. Haar zoon was na verloop van korten tijd in staat zijnen bloedverwanten al de eens verstrekte gelden weër te geven, en begon daarna fortuin te maken. Hij gevoelde zich onuitsprekelijk gelukkig door

eigen arbeid thans zijne moeder van alle mogelijke weelde te kunnen omringen, en gunde zich geen rust om toch spoedig het kapitaal bijeen te krijgen, dat hen zou veroorloven naar Europa weër te keeren en zich daar voor goed te vestigen; want dit was de eenige schaduwzijde van zijn werkzaam leven: hoezeer zij het ook voor hem trachtte te verbergen, de vrouw, die zoolang in het vaderland vertoefd had, kon zich niet gewennen aan zoo geheel verschillende toestanden, zij verlangde te midden van al haar tegenwoordigen rijkdom, naar hare nederige woning in Holland terug. 'Het was alsof eene geheimzinnige stem haar toefluisterde dat het land, zoo mild door de natuur gezegend, haar in het eind zou dooden.

Negen achtereenvolgende jaren leefden beiden er, even nauw verbonden als voorheen, en juist begon Herbert er van te spreken het tijdstip van hun terugkeer vast te stellen, toen mevrouw van Polanen door de cholera aangetast werd en binnen enkele uren bezweek.

Als geheel vernietigd door het onverwachte van dien slag bleef de jonge man achter. Zijn levensdoel was hem ont-nomen; wat bekommerde hij zich nog verder om de bijeen-gespaarde schatten? Zij was immer niet meer daar om er van te kunnen genieten?

Hij wilde voortaan in Indië blijven, waar hij zooveel dierbare herinneringen aan hunne laatste jaren van samenzijn behield; maar zijne gezondheid was zwaar geschokt en de geneesheeren zonden hem naar Nederland terug, niet anders meenende of hij zou onderweg bezwijken. Hij werd aan boord gedragen en zweefde nog veertien dagen lang tusschen leven en dood. Daarna echter begon de zeelucht een heilzamen invloed op zijn gestel uit te oefenen, en nog eer hij den vasten wal betrad was hij gered.

Na een winter in het Zuiden te hebben doorgebracht keerde hij in het vaderland terug en vestigde zich in den Haag. Hij behoefde geen geld meer te verdienen, want het vermogen dat hij vergaard had was aanzienlijk, en sedert zijne moeder niet meer in leven was, stuitte het hem tegen de borst, zijne inkomsten nog te vermeederen. Toch zou werkloosheid hem eene foltering zijn geweest, die hem zijne eenzaamheid nog slechts des te pijnlijker deed gevoelen, en na verloop van eenigen tijd besloot hij kosteloos raad te verschaffen aan minvermogenen, wat hem weldra heel wat bezigheid verschafte.

Op den dag waarop wij voor het eerst kennis met hem maakten, zat hij na afloop zijner werkzaamheden in lectuur verdiept, toen hij een rijtuig voor zijne woning hoorde stilhouden en er luid aan de schel der voordeur werd gebeld.

„Ik ben voor niemand meer te spreken,” zeide hij nog eens tot den knecht, die zijne bevelen kwam vragen; en zeker zijnde dat men het niet zou wagen hem verder te storen, bekommerde hij zich weinig over het bezoek, dat den volgenden dag herhaald kon worden.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Uit het rijtuig was inmiddels een man gestapt, van korte, dikke gestalte, met verbrand gelaat en donkere, glinsterende oogen, die op al wat de knecht hem zeggen mocht, slechts dit ééne antwoord gaf:

„Ik *moet* je meester zien, en al had ik ook tot overmorgen te wachten, weggaan doe ik niet vóórdat ik hem gesproken heb.”

„Maar, mijnheer ontvangt niemand meer na vieren.”

„Dat kan wel zijn; maar voor mij zal hij eene uitzondering maken.”

De toon van den bezoeker klonk zóó beslist dat de bediende zich begon af te vragen of hij zich misschien ook tegenover een bloedverwant van den heer des huizes bevond, en half beschroomd zeide:

„Als mijnheer dan maar zoolang in de spreekkamer zou willen wachten, en mij zijn kaartje geven, dan zal ik hooren wat ik doen moet.”

„Best, mijn jongen,” sprak de kleine man, het vertrek binnengaande, waarvan de knecht de deur voor hem had ontsloten. „Ziehier mijn naam. Je zult eens zien dat je meester heel tevreden zal zijn over mijne komst.”

Nieuwsgierig bekeek Berend het reepje karton. Het zeide hem echter niets, want er viel niets anders op te lezen als: „Dr. Hooibrink, oud-officier van Gezondheid,” en hij bromde zoo iets tusschen de tanden als dat hij zich had laten beetnemen, maar begaf zich niettemin met het kaartje naar Herbert.

Deze keek ontevreden op toen Berend zich wederom vertoonde en vroeg kortaf:

„Wat is het? Heb-je vergeten wat ik je zeker al honderd-maal zeide, dat ik na mijn spreekuren niemand meer ontvang? Wie het ook zij, ik wensch niet verder gestoord te worden.”

„Dat heb ik gezegd, tot in der treure toe, mijnheer,” antwoordde de knecht bedrommeld: „maar die dokter ik weet niet wie stelt zich aan alsof hij uw beste vriend was; en hij wil niet anders hooren of gij zoudt zijn kaartje zien.”

Herbert nam het visite-kaartje ter hand en wierp er een haastigen blik op; nauwelijks echter had hij gelezen welke naam er op stond, of er kwam een sombere wolk over zijn gelaat en hij zeide:

„De dokter heeft gelijk. Ik wist niet dat hij in het land was; voor hem ben ik altijd te spreken. Laat hem dadelijk hier binnen.”

Dr. Hooibrink was de geneesheer die zijne moeder verzorgd had, en hij herinnerde zich met welk eene toewijding hij tegen de gevreesde ziekte had gestreden, zoolang er slechts een enkel levensvonkje in de kranke overbleef.

Hij stond dan ook op, en zijn boek ter zijde leggende, trad hij zijn bezoeker met de grootste hartelijkheid te gemoet.

„Wel! Dat kost moeite!” riep de dokter uit, terwijl hij Polanen de beide handen schudde: „Je sluit je hier op als in een forteres. Je bent toch niet menschenschuw geworden, hoop ik?”

„Neen; zoover heb ik het nog niet gebracht,” antwoordde Herbert glimlachend: „maar als ik mij niet streng aan mijne spreekuren hield, zou ik over geen oogenblik vrijen tijd meer te beschikken hebben. Vrienden vond ik in Holland niet terug. Verscheidene mijner vroegere kennissen waren gestorven, en van de anderen was ik vervreemd. Tien jaren vertegenwoordigen een heele tijdsruimte. Zij kregen andere belangen; de meesten hunner zijn getrouwd en hebben een groot gezin; kortom er bestond geen aanleiding om elkander meer te zien. Komen wij elkaar op straat tegen, dan loopen wij nog wel eens een eindje samen op, maar verder strekt onze omgang zich ook niet uit.”

„Zoodat je eigenlijk een akelig, ongezellig leven leidt?” sprak Hooibrink, wien de gedachte aan een dergelijk bestaan eene huivering door de leden joeg.

„Heel vroolijk is het misschien niet,” zeide Polanen: „maar wat zal ik er aan veranderen? Met mijne moeder verdween ook al wat geluk was voor mij. Dat verlies zal ik nooit te boven komen, hoe kinderachtig het ook schijne, want ik weet maar al te goed dat men vroeg of laat zijne ouders moet missen. Zeg mij liever of je al een poosje in Holland bent; ik las nergens het bericht van je terugkomst.”

„Ik denk dat je zelf nog niet in het land waart, toen ik Indië verliet; want geen zes weken na je vertrek kreeg ik het bericht dat mijn vader geheel verlamd was en mij noodig

had om het beheer van zijne zaken van hem over te nemen. Er hing te veel van af om te aarzelen, want behalve mijne moeder heb ik nog vijf zusters en een krankzinnigen broeder; dus deed ik zoolang mijn praktijk aan een collega over en vertrok ik naar onzen achterhoek. Sedert heb ik mij half doodgetreurd in mijne waardigheid van heerenboer. 't Is om de wereld uit te loopen van verveling, als je eenmaal aan het vroolijke leventje van Batavia gewoon bent geraakt."

"En denk je er nog altijd niet over te trouwen?" vroeg Polanen lachend.

De kleine man slaakte een diepen zucht en schudde met treurig gebaar het hoofd.

"Neen," inropelde hij: „de vrouwen hebben geen hart."

"Je zegt dat alsof ze je eigen hart gebroken hadden."

"Dat spreek ik ook niet tegen," klonk het met komischen ernst: „en dat is een van de redenen waarom ik den dag zou zegenen, die mij weer naar Indië terugvoerde."

"Dus is dat ongeluk je in Holland overkomen?" hernam de jonge rechtsgeleerde, wien de zaak uiterst grappig voorkwam.

"Waar anders als in dien ellendigen achterhoek zou ooit zulk eene dwaasheid een verstandig mensch in het hoofd komen?" luidde het antwoord. „Ik ben al heel wat keeren in mijn leven doodelijk geweest, zooals ze dat noemen, maar nog nooit heeft mij iets dergelijks beziel. Als ik haar maar in de verte herken, word ik zoo week als een kind; en het mooiste van alles is nog dat zij onze aartsvijandin is."

"Nu begrijp ik er niets meer van. Of staan wij hier soms weer voor de geschiedenis van Romeo en Julia? Heerscht er een onuitwischbare vete tusschen wederzijdsche families?"

"Lach mij uit zooveel je maar wilt; het is en blijft een

hopeloos geval, en ik ben opzettelijk naar hier gekomen in de verwachting dat je me helpen zoudt."

"Ik?" vroeg Herbert verbaasd, terwijl hij zijn bezoeker een sigaar aanbood en een glas ouden portwijn inschonk: „moet ik soms je zaak bij de jonge dame gaan bepleiten? Iets dergelijks is mij nog nooit voorgekomen in mijn heele loopbaan."

"Neen, dat zou ook vrees ik niet helpen, want van dien kant heb ik te vergeefs alle weisprekendheid uitgeput, die een mensch slechts kan bezitten. Zij wil nu eenmaal niets van mij weten. Het valt hard om zoo iets te zeggen, maar het is zoo. Dat was tevens het eenige middel geweest om onze vijandelijkheden uit den weg te ruimen; en nu zij van geen vrede hooren wil, ben ik tot je gekomen om je te vragen je te belasten met ons proces."

"Een proces tegen de vrouw die je lief hebt?"

"Het moet wel, helaas! Zijzelve drijft er ons toe; het is eene quaestie van grensscheiding tusschen hare landgoederen en de onze. Wij zouden het heel goed in den minne hebben kunnen schikken, door van weerskanten het verschil te deelen; maar zij is even stijfhoofdige als mooi, en wil geen duimbreed wijken. Gisteren liet zij ons zelfs een brief schrijven door haar advocaat, en nu begrijp je toch dat wij ook wel handelen moeten. Ik heb terstond aan je gedacht; eenmaal in je handen is onze zaak gewonnen, en al heb ik haar ook nog zoo lief, ik wil haar toch bewijzen dat zij groot ongelijk heeft."

"Maar, beste kerel, je vergeet dat ik mij nooit meer met dergelijke zaken belast," zeide Polanen ernstig: „ik help hier en daar eenige ongelukkige sukkel, die zich anders geen recht zouden kunnen verschaffen; maar dat is alles

en voor niemand ter wereld wijk ik van dien regel af."

"Alles goed en wel, maar dit is een heel ander geval. Wij zijn oude vrienden; ik weet dat elke zaak die je aanpakt vooraf gewonnen is, en je staat wel degelijk als advocaat ingeschreven, zoodat je geen recht hebt mij dien onwaardebaren dienst te weigeren. Je helpt alleen ongelukkigen; weinu, je hebt den ongelukkigsten man vóór je, die er op den aardbodem rond kan dolen. Wees barmhartig en bezorg mij de eenige zegepraal, welke ik ooit over haar zal kunnen behalen."

Zijn gelaat gaf eene zoo oprechte droefheid te kennen, dat Herbert begon in te zien hoezeer de zaak hem ter harte ging en op ernstigen toon vervolgde:

"Je weet wat mij reden geeft eene altijdurende dankbaarheid jegens je te koesteren, en je bent daarom ook de eenige persoon aan wien ik dit niet langer zal weigeren, mits het geheel als een vriendschapsdienst zal worden beschouwd en er nooit van eenige vergoeding sprake zij. Is dit aangenomen?"

Hooibrink schudde hem getroffen de hand.

"Ik zou het misschien op die voorwaarde moeten weigeren," zeide hij: "maar als het anders niet gaat neem ik het aan; ten allen tijde tot wederdienst bereid. Al de papieren heb ik bij mij, om je alles heel duidelijk uit te leggen. Het komt maar op een bitter klein reepje gronds aan, zooals je zien zult."

"Is zij dan zoo gierig?"

"Gierig niet; ten minste men zegt dat zij in stilte heel wat goed doet onder de armen; maar haar karakter is verbitterd, en zoodra men den naam heeft geld te bezitten, zou zij niet te bewegen zijn toe te geven."

"Wees gelukkig dat je haar niet tot je vrouw gekregen hebt, beste vriend," hernam Polanen weder met een glimlach. "Wat ik zoo al omtrent haar heb opgevangen, maakt geen aanlokkelijk geheel uit, en eene lastige echtgenoot is eene bezoeking. Hoe heet je weduwe?"

"Eene weduwe? Zij is nooit getrouwd geweest."

"Eene grimmige oude vrijster dan? Dat is veel erger nog, en je moogt den hemel zegenen, die je voor een dergelijk lot heeft bewaard."

"Zij is volstrekt geen oude vrijster," sprak de kleine geenesheer gebelgd. "Integendeel, zij kan nog geen vier-entwintig jaar zijn."

"En al zoo lastig! Wat moet dat dan in de toekomst zijn?"

"Ik zeide immers al dat zij verbitterd was. Zij heeft hare moeder vroegtijdig verloren; haar vader trok de andere kinderen boven haar voor. Hun karakter had geen overeenstemming hoegenaamd met het hare, en van zelf is die verwijdering nog toegenomen toen de vader ook stierf en zij veel rijker dan de anderen achterbleef, tengevolge van eene vroegere erfenis. Haar broër en zusters vergaven het haar niet dat zij zoo bevoordeeld was geworden en lieten haar geheel aan haar lot over, toen zij trouwden en een eigen haard verkregen. Zij was daardoor gedwongen haar intrek te nemen bij een toezienenden voogd, die niets van hare somberheid begreep en haar het leven nog slechts onaangenamer maakte, zoodat zij aanstonds bij hare meerderjarigheid verklaarde zich alleen te willen vestigen op haar landgoed, waar zij eene bejaarde juffrouw van gezelschap bij zich nam. Als ik het betreur dat zij geweigerd heeft mijne vrouw te worden, dan denk ik daarbij niet alleen aan mijzelven; want ik zou al het mogelijke gedaan hebben om

haar gelukkig te maken, en ik ken geen rampzaliger bestaan dan dat van Maria van Oudrijk."

"Maria van Oudrijk?" riep Polanen uit.

"Ja, dat is haar naam. Je kent haar toch niet?"

"Woonden haar ouders vroeger op het kasteel van Oudrijk?"

"Juist. Het is de zoon die nu het landgoed heeft."

"En zijzelve?"

"Zij woont op den Vossenburg, eene bezitting, die vroeger aan een harer tantes toebehoorde, en aan onze goederen grenst."

Herbert antwoordde niet aanstonds. Het verleden rees weder voor hem op in al zijne betoovering en droefheid tevens. Hij herinnerde zich die kortstondige en toch zoo groote vriendschap zijner eerste jeugd, voor den blonden knaap, met de moedige ziel, die zijne vermetelheid zoo duur geboet had en in zijne armen den laatsten ademtocht had uitgeblazen; weër was het hem als vertoefde hij met zijne moeder op Oudrijk, in dat gezin, waar men hen met zooveel hartelijkheid had ontvangen, en opnieuw zag hij het kleine, zieke meisje voor zich, dat hem in haar kinderlijken eenvoud alles had willen geven wat zij bezat, om hem in staat te stellen in Nederland te blijven.

Waarom had hij hen ooit uit het oog verloren? Reeds tijdens het leven zijner moeder was alle correspondentie met hen verbroken door den dood van mevrouw van Oudrijk, en zijne eigene bezigheden hadden hem zoozeer in beslag genomen, dat hij zelden of ooit meer aan hen dacht. Thans echter kwamen al die beelden met dubbele kracht tot hem weder, en zeide hij op eenigszins knorrigten toon:

"Ik had vooraf moeten vragen *wie* dat proces voeren wilde. Als ik den naam geweten had, zou ik stellig en zeker ge-

weigerd hebben mij met je zaak te belasten, want de Oudrijks waren vroeger onze beste vrienden, en het stuit mij tegen de borst tegenover een hunner op te treden."

"Integendeel, het kon niet beter treffen!" riep zijn bezoeker vol blijdschap uit.

"Hoe dat? Nu begrijp ik er niets meer van."

"Maar, mijn waarde, er is niemand die dat proces zoo afschuwelijk vindt als ik," verklaarde de dokter. "Het zou mij immers evenzeer aan het hart gaan het te verliezen als het te winnen, en je weet niet wat ik al niet beproefde om de zaak te plooiën; maar zijzelve wilde naar geen rede luisteren. Als jij daar nu komt, als vriend, en met heel het overwicht dat je hebt op de menschen die aan je gehecht zijn, dan krijg je, naar alle waarschijnlijkheid, gedaan wat mij niet mocht gelukken. Zeg haar vooral dat als alles van mij alleen afhing, ik terstond zou hebben toegegeven; ik heb er zelfs niet aan gedacht haar onaangenaam te willen zijn; maar de grond behoort aan mijn vader, die ook niet gemakkelijk is, en het eenige waartoe ik hem kon bewegen was het verschil te deelen. Laat zij daarmede genoegen nemen en alles is voor altijd in het reede."

"Dan is het goed; ik zal beproeven wat ik kan," beloofde Herbert: "vertel mij ondertusschen nog het een en ander van hare levenswijze. Alles wat die familie betreft boezemt mij belang in."

Maar hoe gaarne Dr. Hooibrink ook spreken mocht over het jonge meisje dat hem, in weerwil van al hare wreedheid, zoo dierbaar was, er viel heel weinig omtrent haar te zeggen. Zij leidde een leven van bijna volslagen afzondering; nooit vertoefden er gasten op den Vossenburg; nooit ontving zij eenig bezoek als van den predikant en den notaris, die hare

zaken beheerde; zijzelve ging alleen uit om hare armen te verzorgen, en verder zag men haar niet anders dan in de kerk, of wel in pijlsnelle vaart voorbij rijden, in haar panier, bespannen met twee kleine, zwarte paarden, die zij zelf bestuurde.

Meestal was zij onvergezeld; eene enkele maal, zoo nu en dan als het weder bijzonder mooi was, had zij hare juffrouw van gezelschap aan hare zijde; en wanneer men haar ontmoette en den hoed voor haar afnam, boog zij het kleine, blonde hoofd met eene zoo fiere beweging, dat zij daarmede scheen aan te willen duiden, hoe groot de afstand was, dien zij tusschen zich en een ieder wilde behouden.

Zij was niet gelukkig, zij *kon* het niet zijn, op zulk eene wijze, maar zij wilde, voor zoover dat in hare macht stond, een ieder verbieden haar te beklagen, dat gaf hare gansche houding te kennen en den meesten was het ook vrij onverschillig of zij een zonnig bestaan leidde of niet. Nooit was iemand zoo weinig bemind geweest als zij.

Zelfs hare armen begrepen haar niet; wanneer zij beladen met krachtig voedsel of verwarmende kleedingstukken eene woning binnentrad, waar hare komst de grootste vreugde had moeten verspreiden, kwam er iets pijnlijks, iets gedwongens die blijdschap verstoren. De kinderen kropen weg voor den zonderlingen, strakken blik harer lichtblauwe oogen, en zij beproefde het niet eens de hand naar hen uit te steken, wel wetende dat zij niet te bewegen waren geweest daar hunne vingertjes in te leggen.

Het was op een warmen zomeravond, dat zij te paard terugkeerende van een tocht door de bosschen, van den stal-knecht die toeschoot om het edele dier weg te geleiden, vernam dat er „binnen” iemand op haar wachtte.

„Wie is het?” vroeg zij onverschillig.

„Een heer dien ik hier nooit gezien heb,” luidde het antwoord: „Ik heb hem verzocht mij zijn naam te zeggen, maar hij wilde dat niet doen en beweerde een goede kennis van u te zijn.”

„Zeker een reiziger in wijnen, bij wien ik eens of tweemaal in mijn leven iets bestelde voor mijne armen,” mompelde het jonge meisje, terwijl zij haar rijkleed opnam en den drempel harer woning overschreed.

Zij was klein en tener gebleven, maar anders had de ziekte harer jeugd geen sporen bij haar achtergelaten. Haar huidkleur was doorschijnend, doch dat teere wit en rood had niets ongezonds, en haar geheele uiterlijk herinnerde aan die jeugdige markiezinnettes, uit de dagen van Marie-Antoinette, die na zoo luchthartig te hebben geleefd, op zoo moedige wijze wisten te sterven. Zelfs de gewone uitdrukking van *haar* gelaat moest dezelfde zijn waarmede zij het schavot hadden beklommen, zoo groot was de minachting welke er uit sprak voor hare medemenschen. Het blonde haar omgolfde anders een voorhoofd dat de edelste gedachten had verraden, indien niet de koelheid van haar blik een ieder afgeschrikt had haar te willen doorgronden. De neus was fijngelbogen en in volkomen harmonie met hare overige gelaatstrekken. Wat hare gestalte betreft, deze kwam op haar voordeel uit in de nauwsluitende, donkerblauwe amazone, en het ware onmogelijk geweest haar niet schoon te noemen, zooals zij daar binnentrad, met het rijzweepje in de hand, en den hoogen, zwarten hoed op de lichtkleurige lokken. Hare strenge kleeding voegde bij dat streng gelaat.

De kamer die zij binnenging was reeds in schemering gehuld, en zij die uit het licht kwam, herkende niet aanstonds

den man, die op haar toetrad, en met zichtbare ontroering de hand naar haar hield uitgestrekt.

„Ik heb durven aandringen u te zien,” zeide hij: „wij zijn immers oude vrienden?”

Bij het vernemen van die stem, trad zij onwillekeurig een pas achteruit.

„Herbert van Polanen,” sprak zij zacht, maar hare hand bleef aan hare zijde hangen.

„Gij herkent mij dan toch?” sprak de jonge man verheugd: „Ik vreesde er een oogenblik voor; gij waart nog zoo jong toen ik u verliet, en het was al zoolang geleden.”

„Ja, heel, heel lang,” klonk het bitter. „Gij zeidet daaren dat wij oude vrienden waren; maar mijn woordenboek is anders als dat der wereld, en ik kan in geen vriendschap gelooven die zich onverschillig toont voor alles wat het leven betreft dergenen aan wie zij voorgeeft te hechten.”

„Gij beschuldigt mij ten onrechte van onverschilligheid,” antwoordde Herbert, plaats nemende in den stoel dien zij hem aangewezen had, niet ver van de canapé, waarop zij-zelve was neergezonken. „Niemand heeft meer aan u en de uwen kunnen denken dan ik het gedurende al den tijd onzer scheiding deed.”

„Zal ik u bewijzen hoezeer uwe woorden u ingegeven worden door die wreede hoffelijkheid, welke men in de samenleving zoo aangenaam vindt, maar die mij nooit anders dan pijn heeft gedaan, omdat zij zoo onwaar is?”

„Ja; bewijs mij dat,” gaf Polanen met een zachten glimlach ten antwoord.

„Welnu! Hoelang zijt gij reeds in het vaderland terug?”

„Sedert vier jaren.”

„Laat ons liever zeggen sedert bijna vijf, want het scheidt

slechts twee maanden. Gij ziet dat ik goed op de hoogte ben.”

„Hoe is het mogelijk dat gij dit zoo goed weet?” riep haar bezoeker, vol verbazing uit.

„Eenvoudig omdat ik het woordje „vriendschap” anders opneem als anderen,” hernam het jonge meisje bedaard: „en mijne vrienden niet uit het oog verlies. Gij zijt dus sedert bijna vijf jaar terug, en eerst na verloop dier acht en vijftig maanden hebt gij u op zekeren dag herinnerd dat er ook treinen naar het Noorden van het land liepen. Wat moet ik aannemen van de levendigheid der gevoelens, waarin gij mij daar straks wildet doen gelooven?”

„Het is waar, Maria,” sprak hij, een weinig uit het veld geslagen door de juistheid harer opmerking: „ik had eerder moeten komen; maar van het oogenblik af waarop ik mijne moeder verloor, heb ik nog slechts getracht door hardnekkigen arbeid mijn leed te vergeten. Zij was alles voor mij, zooals gij u misschien zult herinneren, en haar heengaan liet zulk eene leegte achter, dat mijn bestaan mij als voor altijd vernietigd toescheen. Ik werd voor alles bijna onverschillig.”

De blik van het jonge meisje werd plotseling veel zachter en zij antwoordde op medelijdenden toon:

„Ja, gij waart beiden zoozeer aan elkander gehecht, dat ik u later dikwijls benijdde. Ik ook, ik heb mijne moeder afgodisch liefgehad; zij was alles voor mij; hare teederheid verzoende mij tot zelfs met mijn voortdurend lijden; maar zij werd mij ontnomen toen ik nog slechts een kind was; gij ten minste mocht de gravin behouden lang nog nadat gij een man waart, nadat gij haar hadt kunnen vergelden wat zij voor u was geweest.”

„Geloofst gij dat mijn verlies er minder pijnlijk door werd?”

„Integendeel; hoe langer men bijeen is geweest hoe minder

men elkaar kan missen. Maar het is veel, oneindig veel, althans dertig jaren van zijn leven gelukkig te wezen. Anderen tellen hunne zonnige dagen bij maanden."

"En dat was met u het geval," antwoordde hij zacht: „hoe gaarne had ik het anders gewild. Het kleine meisje van voorheen is mij heel lief gebleven, al wil zijzelve dat ook niet gelooven, en ik vrees dat zij haar leven nog droeviger maakt dan het zou behoeven te zijn."

De uitdrukking der grijze oogen werd opnieuw hard en gevoelloos en niet zonder hooghartigheid vroeg zij:

"Volgens u had ik zeker moeten trouwen? Spaar mij dien raad, dien ik reeds van alle zijden opving. Ik ben niet voor het huwelijk geschikt, omdat ik niet geloof dat iemand mij belangeloos lief zou kunnen hebben. Ik ben eene zoogenaamde rijke partij, en ik behoef u dus niet te zeggen dat het mij niet aan huwelijksaanzoeken ontbroken heeft. Ik ontving er zelfs een van een Duitschen graaf, die mij nooit gezien had, en in de zeer vleeiende meening verkeerde dat niets mij aangener zou zijn, dan in ruil voor zijn titel, zijne schulden te betalen. Mijne eenzaamheid is mij liever dan eene dergelijke liefde."

"Maar niet alle mannen zijn aldus," verzekerde Herbert met een glimlach.

"Dat meen ik ook geen oogenblik; maar geen van allen zou mij begrepen hebben. Eene vrouw als ik trouwt of wel niet, of wel zij geeft haar hart en ziel weg, zij hecht zich met heel haar geest, heel haar gevoel, zij leeft nog alleen voor die persoon en voor zijn geluk. Stelt gij u het lijden voor, dat haar deel zou worden, als zij zag in ruil voor dat alles slechts een weinigje voorbijgaande teederheid te ontvangen, en na verloop van een jaar even onverschillig te zijn

aan den man die haar lief bleef, als de eerste de beste plant in de natuur? Ik zou zelve te veel geschonken hebben om niet veeleischend te zijn, en dat moet men niet wezen wil men eenig geluk kennen. Het was daarom beter alleen te blijven; ik heb thans niemand iets te verwijten, ook al leef ik vergeten voort."

"En zoudt gij durven beweren aldus gelukkig te zijn?"

"Neen, ik ben niet gelukkig; maar ik blijf ten minste voor teleurstellingen gespaard. Elke nieuwe gehechtheid is de heraut eener ontgoocheling. O, geloof niet dat ik altijd even verstandig was. Ik had even goed als anderen een hart ontvangen en ik had zooveel over vriendschap gelezen, dat ik mij liet meesleepen door het denkbeeld dat dit gevoel ten minste geen spel der verbeelding was. Ik had wel is waar niemand ontmoet, die mij bijzonder aantrok, maar ik kende eene jonge vrouw, die op twee-en-twintigjarigen leeftijd als weduwe van een officier was achtergebleven met twee kinderen, niets anders bezittende dan een pensioen van eenige honderden guldens. Thans zeg ik dikwijls bij mijzelve dat het vooral haar ongeluk was dat mij aan haar hechtte, want er bestond niet de minste overeenkomst tusschen onze karakters; maar zij had mij noodig en ik gevoelde mij zoo gelukkig mijne dagen door te brengen in het zinnen op telkens nieuwe middelen om haar te hulp te komen, zonder dat zij er onder lijden kon. Hare kinderen werden mij even lief als zijzelve; ik raadde hunne minste wenschen, en wanneer ik in hunne woning vertoefde, had ik de heerlijke overtuiging dat er ten minste één plekje op aarde was, waar men zich verheugde over mijne komst. Dat duurde ongeveer een half jaar; na verloop van dien tijd waarschuwde men mij niet op de vriendschap der moeder te vertrouwen. Ver-

ontwaardigd eischte ik dat men die valsche beschuldiging in zou trekken, en men toonde mij een brief, waarin mijne vriendin zich beklaagde over mijne zelfzucht en het een schande noemde dat ik, die zoo rijk was, haar niet veroorloofde te leven op een gelijken voet als ik. Ik schreef haar om haar te smeeken zich te verantwoorden; ik hechte zoozeer aan die band, dat ik zelfs vrede zou hebben genomen met een leugen, zoo zij slechts had willen toonen zich iets om mijn gevoel voor haar te bekommeren; maar zij antwoordde enkel om mij met verwijten te overstelpen. Mijn hebzucht had haar al lang van mij vervreemd, verklaarde zij. Ik heb haar niet weérgezien, en ga enkel voort aan de kinderen hetzelfde jaargeld te zenden, dat ik vroeger aan het gansche gezin besteedde. Ziedaar mijne gelukkige onderzending van mijne eerste en laatste poging om iemand lief te hebben hierbeneden. Begrijpt gij niet dat zij mij allen lust benomen heeft opnieuw te beginnen?"

Terwijl zij sprak was haar gelaat onbewogen en ijskoud gebleven, maar haar vingers hadden voortdurend krampachtig met het rijzweepje gespeeld, dat bij de laatste woorden in tweeën brak, evenals de belangelooze gehechtheid harer jeugd.

Met moedeloos gebaar wierp zij de beide stukken naast zich op de sofa, terwijl Herbert haar antwoordde:

„Gij zijt niet gelukkig geweest in uwe keuze, maar dat getuigt nog niet tegen de vriendschap zelve. Ik heb te veel in mijzelf gekeerd geleefd om daaromtrent een persoonlijk oordeel uit te kunnen spreken; maar ik ben overtuigd dat dit gevoel bestaat, en dat, indien Willem had mogen herstellen, de band die tusschen ons gevlochten werd, nooit verbroken zou zijn geworden.”

„Ja, Willem hiëld veel van u, en gij hebt hem de grootste toewijding betoond,” mompelde het jonge meisje, plotseling geheel verteederd. „Hoe dikwijls sprak mijne lieve moeder daar niet over; vooral nog in den laatsten tijd van haar leven, toen zij gevoelde dat zij spoedig gaan zou tot den zoon, dien zij niet ophield te betreuren. Wij hebben eene groote schuld van dankbaarheid tegenover u, en daarom was het nog wreeder van u ons nooit in staat te stellen u althans onze erkentelijkheid te bewijzen. Gij zult toch niet weigeren mijn eenvoudig maal met u te deelen? Dan kan ik u meteen voorstellen aan mijne juffrouw van gezelschap, eene goede, reeds half ingedommelde ziel, die mogelijk ook nooit recht wakker is geweest, maar die ik aan mijne zijde heb moeten nemen, opdat de welwillende wereld mij niet zou betichten van allerlei onmogelijkheden. Mijne levensgezellin is volkomen op de hoogte van hare taak en maakt het mij niet lastig met hare gesprekken; heel het jaar door leest zij de boeken der dorps-bibliotheek. Jack Sheppard of de Ridder van den Nevel, ziedaar voor haar het meesterstuk van al wat tot dusverre geschreven werd; is de catalogus uitgeput, want er zijn maar twaalfhonderd boekdeelen te krijgen, dan begint zij opnieuw met het eerste nummer. Wij trachten goed voor elkander te zijn, en gij zult eens zien hoe grappig wij met elkaar weten om te gaan.”

„Een anderen keer heel gaarne,” antwoordde Polanen, een weinig bedremmeld, want hij vroeg zich af, hoe zij de zaak op zou nemen als zij alles wist: „voor heden is het mij echter onmogelijk; ik moest beloven vóór tienem weér thuis te zijn en het is nog eene flinke wandeling.”

„Thuis?” herhaalde Maria van Oudrijk verbaasd: „waar

logeert gij dan? Ik wist niet dat er vrienden van u in deze streek woonden."

"De dokter, die mijne moeder verzorgde, heeft zich hier bij zijne ouders gevestigd, en het is zelfs door hem dat ik het eerst vernam van uw verblijf alhier."

"O! Dr. Hooibrink," zeide zij lachend. "Ik ben overtuigd dat hij u niet veel goeds van mij zal hebben verteld."

"Integendeel. Zoo ooit iemand u werkelijk heeft lief gehad, dan is hij het wel."

"Misschien," antwoordde zij, ditmaal op ernstigen toon: „maar zoudt gij soms willen dat ik mijn leven verbond aan dat van een zoo onbeduidend wezen?"

"Nee, Maria," gaf hij niet minder ernstig ten antwoord: „Al kan men het hem niet euvel duiden dat hij de oogen tot u durfde opheffen, hij heeft niet de minste overeenkomst met u, en staat verre beneden u in ontwikkeling van geest. Maar gij zijt wel wat *te* onverbiddelijk jegens hem."

"Heeft hij u van ons proces verteld?"

"Hij vertelde mij daar niet alleen van, maar hij reisde zelfs naar den Haag om mijn raad dienaangaande in te winnen, en ofschoon ik mij nooit meer met dergelijke zaken belast, hield hij zoo dringend aan, dat ik, niet wetende nog *wie* de betrokkene was, in het eind aan zijn verzoek toefaf."

"Zoodat gij hier zijt gekomen als advocaat mijner tegenpartij?" vroeg zij, terwijl haar gelaat eene ijskoude, strenge uitdrukking aannam: „Ik had het moeten raden. Uwe vriendschap had al te lang vergeten, om zich mijner op eens herinnerd te hebben; en daar gij mij toch uitsluitend voor zaken bezoekt, zal ik u niet nutteloos ophouden. Wat is het dat mijne bureu mij laten weten?"

"Maria!" riep hij uit, op een toon vol smartelijk verwijt: „Hoe is het mogelijk dat gij mij aldus laat boeten voor een ongelukkigen samenloop van omstandigheden, waaraan ik onschuldig ben?"

"Indien gij waarlijk mijn vriend waart gebleven, zoudt gij geweigerd hebben u met die taak te belasten, van het oogenblik af waarop gij wist tegenover *wie* gij op zoudt moeten treden."

"Ik kon niet terug. Ik had beloofd het te doen."

"En wat zegt eene belofte als deze, wanneer er zich omstandigheden voordoen, die ons dwingen haar weder in te trekken? Doch het is u om het even geweest of gij hier als vriend of wel als vijand kwaamt. Het zij zoo; ik had het recht niet iets anders te verwachten. Wanneer men zich jaren achtereen niet om iemand bekommerde, zou het waarlijk verbazend zijn, als men zich op eenmaal tot die persoon begaf, daartoe slechts aangedreven door eene hartelijke belangstelling. Het is niet mijn oude vriend Herbert, die mij opzocht, doch Mr. van Polanen; laat ons dus alle gesprekken over verleden of toekomst daarlaten, en ons bij het heden bepalen. Gij zijt hier in uwe waardigheid als man van zaken. Wil mij zeggen wat gij mij te vertellen hebt. Ik ben een en al gehoor."

Zij had gesproken op den toon der koelste spotternij, en toch was er iets in haar blik, dat eene hevige pijn verraadde. Haar bezoeker was echter te zeer uit het veld geslagen om dit op te merken. Hij had wel is waar gevreesd dat zijne handelwijze haar onaangenaam zou zijn; maar op *deze* wijze had hij niet gedacht dat zij het op zou nemen.

"Ik bid u, leg de zaak niet aldus uit," smeekte hij.

Zij zag hem aan met een blik, die hem slechts al te

duidelijk zeide dat zij niet meer van zijne vriendschap wilde hooren, en herhaalde:

„Zoudt gij mij willen zeggen wat de Hooibrinks wenschen?“

Dieper gekrenkt dan hij wel wilde toonen, vergenoegde Herbert zich even te buigen, en gaf hij ditmaal ook met vaste stem ten antwoord:

„Zij willen vóór alle dingen den vrede.“

„Zeer wel,” sprak Maria op onverschilligen toon: „Indien dit hun verlangen is, laat hen dan afstand doen van de dwaze aanspraken, welke zij op een stuk mijner gronden doen gelden.“

„Maar zij van hun kant gelooven in *hun* recht te zijn, en wel degelijk eigenaars te wezen van het bewuste terrein. De fout ligt noch aan u noch aan hen, maar aan de vergissing of oneerlijkheid van een derde. Zoolang de Vossenburg onbewoond bleef en uwe zaken slechts ten halve beheerd werden, heeft men niets van het conflict bemerkt; maar gijzelve kwaamt tot de ontdekking en gij moet ook ingezien hebben dat gij beiden in uw gelijk zijt. Zij bieden u aan de zaak te schikken door ieder de helft van het betwiste bouwland te nemen; dan is het geschil voor goed ten einde en geschiedde u beiden recht. Ziedaar hun voorstel, dat gij toch niet anders beschouwen kunt dan als zeer billijk.“

„Om het even hoe gij wilt dat ik het beschouwen zal, ik neem het in geen geval aan.“

„En waarom niet, als ik vragen mag?“

„Omdat het eene onrechtvaardigheid zou zijn,” antwoordde het jonge meisje bedaard.

„Eene onrechtvaardigheid?“

„Ja. Zooals gij daareven hebt opgemerkt, bleef het bedrog alleen maar zoolang verborgen, omdat niemand mijne be-

langen behartigde. De notaris, die tweemaal de koopsom ontving voor die gronden, kende de slofheid van mijn zaakwaarnemer, en was dus volkomen gerust. Hij dacht niet dat ik mij ooit hier zou vestigen. De oude Hooibrink was hier echter wel; hij beschouwde het terrein niet anders dan als het zijne, en bebouwde het al die jaren lang, er elken zomer de opbrengsten van opstekende. Ik trok er in al dien tijd geen penning van. Laat hem een taxateur benoemen, die beraamt hoeveel het land *hem* opgeleverd heeft, en wanneer hij mij daarna de helft van *dat* bedrag teruggeeft, zal ik tevreden zijn met de helft der gronden.“

„Wat gij vraagt is de stipste opvatting der eerlijkheid,” sprak Herbert nadenkend: „Ik had de zaak nog niet van dat oogpunt beschouwd. Maar bedenk wel dat zij niet rijk zijn; dat zij die gelden, welke zij meenden dat hun toekwamen, jaarlijks besteedden aan hunne gewone uitgaven, en volstrekt niet op zij hebben gelegd. Gij begrijpt wel eene moeite het hun zou kosten op eens de helft dier som terug te geven; zij zouden daartoe hun eigen kapitaal moeten losmaken of wel hunne bezitting behypotheekeren. Het is een talrijk gezin; de ziekte van den vader heeft den zoon aan zijne eigene winstgevende carrière ontrukkt; gij daarentegen zijt zooveel rijker; gij staat alleen; eenige duizenden meer of minder kunnen u geen geluk aanbrengen en voor hen zou het eene uitkomst wezen als gij van uw eisch afzaagt.“

„Eenige duizenden meer of minder kunnen mij zóó weinig vreugde schenken,” klonk het antwoord: „dat ik die som, zoodra ik haar ontvang, aan de eene of andere liefdadige inrichting zal zenden; het is alleen het beginsel dat ik wil handhaven; omdat ik eene vrouw ben, en nog wel eene

vrouw alleen, is het niet noodig dat men met mij zou spelen. Tegenover een man zou men zelfs niet denken aan het ontduiken zijner verplichtingen; nu men met een jong meisje te doen heeft, poogt men haar hart te vermurwen, haar medelijden gaande te maken. Niets is er dat mij zoo hindert. Ons hart is eenmaal ons zwakke punt; men weet dit en tracht ons daar te treffen. Ik heb nog niets anders ontmoet sedert ik zelf mijne zaken beheer. *Al* degenen, van wie men geld moet hebben, worden op eens doodarm en hebben een aantal monden open te houden. Er ligt in zulk eene handelwijze eene deloyauteit die mij tegen de borst stuit; ik ontmoette haar overal, en nam mij spoedig voor het hart voor goed tot zwijgen te brengen. Het is mij gelukt. Ik ken geen medelijden meer. Het menschedom heeft mij trouwens niets te verwijten; ik ontnam het slechts wat een ieder mijzelve heeft ontzegd."

"Zijt gij waarlijk zóózeer door het ongeluk verbitterd?" vroeg de jonge man, haar vol droefheid aanzijnde: „Weet gij nog, Maria, dat er een dag was, waarop gij zóó diep voor anderen wist meê te gevoelen, dat gij zelfs de smart mijner armoede doorpeildet en al wat uw eigendom was weg wildet schenken om die droefheid te niet te doen?"

Een vochtig floers gleed langs hare oogen, en hare stem klonk klagend zacht, toen zij antwoordde:

„Vergeet niet dat ik destijds nog mijne moeder had; al beteekende ik ook weinig voor de anderen, ik wist dat ik *haar* lief was, en zij verzorgde mij met eene teederheid en eene toewijding, die mij onuitsprekelijk gelukkig maakten. Zij is het eenige wezen, dat zich ooit barmhartig jegens mij heeft betoond, en zij alleen toonde daarmede mij te begrijpen; met goedheid en liefde had men *alles* van mij

gedaan kunnen krijgen; door hardheid maakte men mij slecht. En een ieder was hard."

„Maar ik, Maria, ik heb u toch eenmaal getoond dat ik uw vriend wilde zijn."

„Ja, éénmaal," herhaalde zij, als in gepeins verzonken: „en zoo zoet was mij die herinnering, dat het, nog jaren na uw vertrek, mijne liefste feestdagen waren, wanneer de Indische mail mijne moeder een brief van de gravin bracht. Na haar dood zeide ik tot mijzelve: „ik hoor niet meer van hen; maar Herbert heeft gezegd dat hij over tien jaren weêr zou komen, en dat zijn eerste bezoek aan Oudrijk zou zijn. Hij is er de man niet naar zijn eens gegeven woord te breken, zelfs niet tegenover een kind. Hij zal komen." En ik telde niet meer de jaren, maar de maanden af, en eindelijk zelfs de weken. Op zekeren dag vernam ik dat gij weêrgekeerd waart. Ik heb lang gewacht, dag op dag overtuigd dat ik u zien zou; maar ook dat was slechts een hersenschim geweest. De man van zaken zou eens voor mij opdagen; de vriend mijner kindsheid was niet meer."

„O, Maria! waartoe zijt gij zoo wreed voor ons beiden?" riep hij uit, want hare minste woorden hadden hem gefolterd met eene pijn, die hijzelf zich niet kon verklaren: „Zoo ik slechts had mogen vermoeden dat gij mij niet geheel vergeten hadt, ik zou zoo gelukkig zijn geweest tot u te gaan; maar ik dacht niet anders of ik moest voor uwe herinnering gestorven zijn; gij waart zoo jong toen ik heenging; ik keerde voor mijn gevoel terug als een oud man, die met het leven gebroken had; waartoe uwe jeugd het schouwspel gegeven mijner moedeloosheid?"

„Wist gij wel zeker of mijne jeugd vroolijk genoeg was om daardoor verstoord te worden?" hernam zij op ongeloo-

vigen toon: „Gij hebt mij verlaten als een ongelukkig, hulp-behoevend kind; er bestond toenmaals weinig hoop op genezing; hebt gij u na uw terugkeer ooit de moeite getroost naar mijne gezondheid te vernemen? Was het u bekend dat ik geheel herstelde, en dus misschien in schijn den troost uwer broederlijke vriendschap niet meer behoefde? Antwoord mij oprecht. Ik weet dat gij geen onwaarheid zoudt kunnen spreken en daarbij iemand in de oogen zien.”

Herbert van Polanen boog het hoofd. Hij gevoelde zich schuldig tegenover haar en had de kracht niet te antwoorden of een uitvlucht te zoeken.

Zij was hardvochtig en ongenaakbaar koud, maar toch ging er iets van haar uit dat eerbied afdwong en haar verre boven andere vrouwen verhief. Men gevoelde instinctmatig dat hier eene zeldzame grootheid van ziel gehuisd had, al mocht ook de kilheid en zelfzucht der wereld deze tot zwijgen hebben gebracht.

„Gij ziet het wel,” ging zij voort, half bitter, half weemoedig: „wij zijn voortaan dood voor elkander, en als men aldus van elkaar vervreemd is, komen de harten nooit weder tot een. Laat ons tot ons proces wederkeeren; dat zal u meer belang inboezemen. Gij zult dus aan de heeren Hooibrink zeggen, op welke voorwaarde ik toe wil geven; indien zij toestemmen, zooveel te beter voor hen; mijzelve is het om het even. Het is mij onverschillig of het oorlog of vrede zal zijn tusschen ons.”

„Is dit uw laatste woord?”

„Mijn allerlaatste.”

„Hebt gij wel bedacht dat de oude man heel ziek is; hij heeft eene zenuwberoerte gehad en de minste aandoening kan noodlottig voor hem worden. Toch is het onmogelijk

hem buiten de zaak te houden, omdat hij een der twee hoofdpersonen is en dus wel *moet* worden geraadpleegd. Wilt gij niet van uw eisch afzien en hem eene betrekkelijk kleine som kwijtschelden, die hem tevens de zoo onmisbare gemoedsrust weêr zou geven?”

Een oogenblik scheen zij te weifelen of zij zou bezwijken voor zijne bede; daarop nam haar fraai gelaat eene hooghartige, onverbiddelijke uitdrukking aan, en antwoordde zij op vasten toon:

„Neen! Geen sterveling heeft ooit ontferming voor mij gekend; wáárom zou *ik* dan barmhartig wezen? Toen ik geen genegenheid hoegenaamd bij de menschen vond, heb ik mij gehecht aan een redeloos dier; ik had een grooten hond, die mij overal volgde, en trouw en goed voor mij was. Hij vergezelde mij hierheen, en als hij aan mijne voeten lag uitgestrekt, of des nachts voor de deur mijner kamer sliep, gevoelde ik mij minder alleen, scheen hij over mij te waken. Op zekeren dag liep hij langs de woning der Hooibrinks en verschrikte door zijne plotselinge verschijning een dier dwaze oude vrijsters; de vader besloot zich over dit hemelsgend onrecht te wreken en toen hij Felix eenige dagen later in de nabijheid van het huis zag, nam hij een geweer en schoot hem dood. Laat hem mij den eenigen vriend mijner eenzaamheid terug geven, en ik schenk hem tot zelfs zijn land. Tot dien tijd geen ontferming.”

„Heeft hij *dat* gedaan?” mompelde Herbert, wiens ridderlijke natuur geheel in opstand kwam tegen den grijsaard.

„O! Bespaar uzelfen de moeite er boos over te worden, het heeft immers niets te beduiden; het was maar een beest. En toen ik den „braven, goedhartigen man” een brief schreef over den moord op mijn eenigen makker gepleegd, lachte

hij mij luidkeels uit, in tegenwoordigheid van mijn bediende. Thans is het *mijne* beurt te lachen. Zoo hij lijden moet onder mijn eisch, zooveel te beter; tranen om tranen, en ik heb er niet weinig over Felix gestort."

"Ik zal uwe boodschap overbrengen," sprak Polanen, die niet langer durfde aandringen.

Te gelijk stond hij op, want het werd laat en hij moest huiswaarts keeren; maar meer dan ooit verwenschte hij de onvoorzichtigheid welke hij begaan had, toen hij er in toestemde zich met de zaak van zijn vriend te belasten, zonder vooraf te vragen tegen *wie* hij op moest treden.

"Ik zal u niet vragen hier terug te komen," zeide Maria, eveneens overeind rijkende. „Hetgeen er verder dient besproken te worden, kan tusschen u en mijn advocaat worden afgehandeld."

"Uw verbod hier te komen heeft veel van een afscheid voor het leven," hernam Herbert. „Wilt gij mij ten minste niet vergunnen u bij ons vaarwel de hand te reiken?"

Zwijgend legde zij hare vingeren in de zijne; en daarop, zeker om hem een laatste blijk van achting te geven, vergezeld zij hem tot aan de deur der vestibule, die naar buiten geleidde, en het heerlijkste gezichtspunt op het landgoed te genieten gaf.

Niet ver van het huis kronkelde een schilderachtige vijver voort; over het donkere water bogen de takken-der treurwilgen neder; overal was het hout zoo dicht geplant, als had de jonge burchtvrouw zich van eene forteres van groen willen omringen; de maan verlichtte het gansche tafereel met een onbeschrijfelijk zachten gloed, en over het geheele landschap lag zulk een waas van heiligen vrede verspreid, dat Herbert een oogwenk stilstond en uitriep:

„Wat is het hier tooverachtig schoon!"

„Ja," klonk het bijna fluisterend, „men zou hier gelukkig kunnen zijn, als men nooit te voren met menschen in aanraking was gekomen. Hun beeld verduistert zelfs de heerlijkste natuur."

Hij zag haar aan; zij had den hoed losgemaakt en van het hoofd genomen; het blonde haar omlijstte thans in bevallige wanorde haar gelaat, en op eens werd het Polanen te moede als waren de zeventien laatste jaren slechts een benauwde droom geweest, en als stond nog eenmaal Willem van Oudrijk voor hem. Nooit had hij eene zoo treffende gelijkenis aanschouwd; het waren dezelfde oogen, het was dezelfde onbuigzame trek om den mond; hetzelfde voorhoofd, met die fijne, blauwe aderen aan de slapen; in beiden moest dezelfde ziel gehuisd hebben. En hij herinnerde zich hoe dierbaar de knaap hem geworden was; hoezeer hij om zijn heengaan getreurd had; welk eene leegte zou het niet aangevuld hebben in zijn leven, indien zij, die zooveel op hem geleek, hem hare vriendschap had willen schenken; en waarom, waarom moest dit onmogelijk zijn?

Slechts gehoor gevende aan eene onweerstaanbare opwelling zijns harten, boog hij zich tot haar over en zeide:

„Zooals gij daar staat is het mij alsof ik Willem zag herleven; wilt gij mij niet van tijd tot tijd de hersenschim laten hem te hebben weergevonden? Kunnen wij geen vrienden zijn?"

„Waartoe?" antwoordde zij ijskoud. „Gij zijt immers tot den vijand overgelopen?"

En hare hand gaf hem een wenk, waaraan hij niet ongehoorzaam durfde zijn. Hij boog nog enkel en verwijderde zich, terwijl zij hem na bleef staren, met de groote, raadselachtige oogen.

DERDE HOOFDSTUK.

„Waarde vriend,” zeide Herbert een kwartier later tot den dokter, die hem op had loopen wachten op den straatweg, „ik wilde dat ik mij nooit ter wereld met deze geschiedenis ingelaten had. Zooals ik de zaak bij u hoorde vertellen, verkeerde ik ten minste in de meening dat freule van Oudrijk in haar ongelijk was; maar sedert ik haar gehoord heb, ben ik tot geheel andere gedachten gekomen.”

„Zoodat gij niet meer voor ons op wilt treden?” vroeg de kleine geneesheer verschrikt.

„Ik heb maar één woord en trek dat niet weder in,” klonk het beslist. „Maar dat neemt niet weg dat de gansche toestand mij hoogst onaangenaam is. Gijlieden beklagt er u over dat er niets met haar valt aan te vangen; hoe wilt gij echter dat zij vriendelijk voor u gestemd zou zijn, als gij haar trouwsten makker neerschiet, en daarvoor geen andere verontschuldiging vindt dan dat hij een hond was

en zich op uw erf waagde? Dat zijn onhebbelijkheden die niet te pas komen, en welke eene vrouw niet spoedig *kan* vergeten.”

„Lieve hemel! Polanen, ik heb je nog nooit zoo knorrig gezien,” riep Hooibrink verwonderd uit; want niemand bezat een meer gelijkmatig humeur dan zijn vriend, dien hij meer dan eens bij groote teleurstellingen bewonderd had.

Deze opmerking ontstemde den jongen rechtsgeleerde nog slechts meer en meer, en hij bromde tusschen zijne tanden:

„Welnu, ja; wanneer ik in een strijd gewikkeld word, dan houd ik er van dat het ten minste een eerlijke kamp zij; dat men zich niet hebbe te verwijten dat men het recht van den sterkste deed gelden. Wat wilt gij dat ik antwoorden zou, toen Maria mijn pleidooi om de zaak in der minne te schikken met deze aanklacht beantwoordde?”

„Ja; ik heb het betreurd van het oogenblik af dat ik het hoorde. Maar ik ben er geheel en al onschuldig aan; ik was nog in Indië toen het geschiedde, en mijn vader heeft altijd bijzondere denkbeelden over alles gehad. Hij verbeeldde zich nu eenmaal, dat onze jonge buurvrouw hem trachtte te plagen, omdat hij slechts een burgerman was, die zich naar boven had gewerkt, en dat het haar doel was, hem het leven zoo ondragelijk te maken, dat hij wel gedwongen zou worden heen te gaan, en ons goed over te doen aan de eene of andere adellijke familie, met wie zij om zou kunnen gaan.”

„Alof zij eenigen omgang zocht!” riep Herbert, steeds knorriger, uit. „En om dergelijke even malle als onjuiste denkbeelden begon je vader met haar het leven te vergallen. Ik moet zeggen dat het eene nobele handelwijze is.”

„Het was door en door verkeerd; maar mijne moeder en zusters waren er ten eenemale onschuldig aan, en zij zullen

het zijn die het meest onder de zaak lijden als het proces doorgaat. Ik had zoozeer gehoopt op je welsprekendheid."

"Deze viel geheel in het water toen ik hare grieven hoorde. Ik zal doen wat ik kan om uwe belangen te verdedigen; ik heb het eenmaal beloofd; maar ik ben buiten machte haar tot andere gedachten te brengen. Wanneer men begint met de lieden tot het uiterste te drijven, is het niet te verwonderen, indien zij later weigeren toe te geven."

Het had hem goed gedaan zijne overtuiging uit te spreken. Zijn ouden gastheer had hij gaarne op eenmaal weder tot de gezondheid teruggeroepen, om in staat te zijn hem eens duchtig de waarheid te zeggen, en niets zou hem liever zijn geweest, dan terstond zijn koffer te hebben kunnen pakken, om met den eersten den besten trein te vertrekken; maar toen hij de huiskamer betrad, waar de moeder gezeten was met hare vijf dochters, die geen van allen ooit eenige levensvreugde hadden gekend, maakte zijne ergernis plaats voor het diepste medelijden.

O! zeker het was een eenzaam, een weemoedig bestaan, dat Maria van Oudrijk leidde; maar van welk eene poëzie bleef het niet omgeven! Zij werd wel is waar door niemand bemind, maar zij was zoo schoon, zoo rijk begaafd, dat zoo zij het slechts verkozen had, tal van aanbidders voor haar waren neergeknield en menige groote liefde haar deel ware geworden. Zijzelve maakte zich in hare bosschen ongenaakbaar voor de wereld; het was niet de wereld die haar verlaten had.

De zusters van den dokter daarentegen zouden niets liever gewenscht hebben dan een eigen haard te stichten, en hadden beurtelings, gedurende vele achtereenvolgende jaren, alle gemakkelikheden der naburige stad bijgewoond, in de hoop

toch iemand te ontmoeten, die de oogen op haar wilde laten vallen. Zij waren niet veeleischend en zouden genoeg hebben genomen met wien dan ook. Doch slechts eenmaal deed zich een lichtstraal van hoop voor. Een jonge luitenant, die had hooren vertellen dat „de oude Hooibrink er warmpjes inzat," vroeg en verkreeg de hand der minst leelijke van het vijftal, die Agnes heette. Toen het echter op trouwen aankwam en hij vernam hoe weinig het meisje ten huwelijk meê kon krijgen, putte hij zich uit in verontschuldigen, die zooveel beteekenden als dat hij in de meening had verkeerd dat zij veel rijker was, en dat hij onmogelijk met zulk een gering inkomen het leven durfde beginnen. Het engagement was derhalve verbroken geworden, en daarmede vervloog ook de eenige hoop die ooit het gezin verblijd had.

De vijf zusters waren zonder uitzondering bijzonder leelijk; hare gestalte was houterig en van alle bevalligheid ontbloot; de gelaatstrekken waren grof en slecht geteekend; het eenige wat haar kenmerkte, was een paar zachte, bruine oogen, die hoewel niet bijzonder fraai van vorm, iets onbeschrijfelijk goedhartigs en liefs hadden. Agnes alleen was blond, en haar oogen hadden een fletsblauwe kleur, terwijl hare lokken nog steeds volgens de mode van dertig jaar geleden in lange, stijve krullen neêrvielen.

"Hebt gij iets voor ons gedaan kunnen krijgen?" vroeg de moeder, die bezig was sokken te mazelen, terwijl zij bij het binnentreden van haar gast boven haar bril uitkeek, met eene uitdrukking van gespannen verwachting in den blik.

"Helaas, neen!" mompelde Polanen, wien dit antwoord heel wat kostte. „Ik heb beproefd wat ik kon, maar mocht niet slagen."

"Zij moet al een heel slecht hart hebben," riep de oude

vrouw uit, het hoofd dieper over haar werk heenbuigende, om de tranen te verbergen die in hare oogen opwelden.

„Dat geloof ik toch niet, moedertjelijf,” sprak Hermance, de jongste dochter; „want vrouw van Elten, die haar eenige koe verloren had en niet wist wat te beginnen van radeloosheid, vond immers op een morgen vroeg een ander prachtig beest aan hare staldeur gebonden; welnu, zij heeft mij van daag juist verteld, dat zij na allerlei onderzoekingen ontdekt heeft dat het de freule van den Vossenburch was, die het dier gekocht had, maar niets van haar geschenk wilde weten. Zij ging er toch terstond naar toe, doch werd niet eens ontvangen. Dat was zeker niet vriendelijk en deed de arme ziel verdriet; maar een goed hart heeft zij daarom toch.”

Herbert wierp haar een blik vol dankbaarheid toe. Het verhaal dier in het verborgen verrichte weldaad had hem een gevoel van onbegrensd geluk geschonken. Voor het eerst verstond hij die raadselachtige ziel, welke zoo groot, zoo schoon ware geweest, indien niet de wereld haar moè gefolterd had.

„Intusschen laat zij ons niet minder boeten voor hetgeen toch onze schuld niet is,” zeide de moeder. „God zal haar nog eens straffen voor hare onbarmhartigheid.”

„Ik zal beproeven wat ik kan om het proces voor u te winnen,” sprak Polanen haastig, want hij kon niet langer dulden dat men iets tegen haar zeide. „Bekommer u er verder niet al te zeer over.” En hij begon over geheel andere dingen te spreken, die weldra aller aandacht boeiden.

Den volgenden morgen, vroegtijdig, ontving hij een briefje, dat, ofschoon het handschrift hem onbekend was, hem onmiddellijk zeide van waar het kwam. Die groote, sierlijke letters konden slechts door ééne enkele pen op het papier

geworpen zijn. Geen wapen of monogram vertoonde zich op den omslag, maar het was bijna perkament wat de schrijfster gekozen had, en de inhoud luidde als volgt:

„De nacht deed allerlei herinneringen voor mij opdagen, die nog altijd een onweerstaanbaren invloed op mij uitoefenen. Ik zag mijne moeder weer en ook Willem, wiens beeld gij weder voor mij opgeroepen hebt uit de nevelen van het graf.

Indien hij in leven ware gebleven, zou hij waarschijnlijk even hard, even meedoogenloos voor mij geweest zijn als mijn andere broeder en zusters, die mij hunne liefde ontzeggen ter wille van eene ongelukkige erfenis; maar hij is gestorven, zonder zich ooit anders dan vriendelijk en goed jegens mij te hebben betoond, en somtijds vraag ik mij af, of onze harten niet eene even groote gelijkenis met elkander bezaten als onze trekken; of hij mij niet volkomen zou hebben verstaan, en den beteren mensch in mij zou hebben doen herleven, dank zij zijne gehechtheid.

Ik weet zelve niet waarom, doch het werd mij plotseling, als had *hij* u tot mij gezonden, en van dat oogeblik af gevoelde ik niet langer het recht te hebben u datgene te weigeren, wat gij mij hebt gevraagd. Ter wille van *hem* aldus trek ik mijn eisch terug en zal ik mij tevreden stellen met de helft van het terrein. Ook de kosten van wettige regeling dier verdeeling ben ik bereid te dragen. Laat *niemand*, bid ik u, mij voor dit besluit danken. Ik herhaal, het werd slechts ter liefde van de nagedachtenis mijns broeders genomen en het zou mij pijnlijk wezen er verder van te hooren spreken.

Wat u betreft, gijzelf hebt vijandschap tusschen ons gewild; *ik* wensch niets anders.

MARIA VAN OUDRIJK.

Deze brief was hem aan de ontbijttafel overhandigd geworden, en tot zijne onuitsprekelijke verveling gevoelde Herbert dat aller oogen op hem gevestigd waren, terwijl hij die bladzijden las. Aanvankelijk had hij ze ongeopend ter zijde willen leggen, totdat hij alleen zou zijn; maar men had hem geen rust gelaten voordat hij den inhoud gelezen had, en thans moest hij wel iets zeggen om hen de goede tijding aan te kondigen. Op dat oogenblik had hij zijne omgeving liever een Jobsbericht overgebracht, zoozeer verveelde het gansche gezin hem. Maria had zich genadig betoond tegenover *hen*, dat is waar; maar hij, die toch eens haar beste vriend geweest was, die veel meer aanspraak op haar medelijden had kunnen laten gelden, hij had niets van haar ontvangen dan eene hernieuwde oorlogsverklaring. Hoe eer hoe liever wilde hij zich aan deze omgeving ontrukken. Sedert jaren had hij zich niet zoo ongelukkig gevoeld.

„Mag ik ook vragen,” hernam mevrouw Hooibrink ten slotte bedeesd, want het kwam haar voor als zou haar gast nooit weêr het stilzwijgen verbreken, zóó diep was hij in gepeins verzonken, „is dit briefje niet van den Vossenburg gekomen? Ik dacht het, omdat het een palfrenier was die het bracht.”

„Ja, het is een brief van freule van Oudrijk,” antwoordde Herbert, half onwillig, „en de inhoud zal u genoeg doen. Zij heeft nog eens goed over alles nagedacht en afgezien van haar eisch. Zij zal zich tevreden stellen met de heltt der gronden.”

Een luide uitroep van blijdschap weergalmde door het vertrek; mevrouw liep schreiende weg om het goede nieuws aan „papa” te gaan mededeelen; dr. Hooibrink trok in zijne ontroering de weinige stoppels uit, welke de natuur hem bij wijze van snor had geschonken, en het vijftal begon dooreen te praten over de goedheid van het jonge meisje, de onmogelijkheid dat het uit medelijden zou zijn geschied, het waarschijnlijke van een bijoogmerk, enz. enz.

Buiten staat zijn ongeduld te bedwingen, stond Polanen op en liep den tuin in. Hij wilde vóór alle dingen alleen zijn met zijne gedachten; alleen ook met de vraag welke houding hij tegenover haar aan moest nemen en of hij haar antwoorden zou. Maar nog had hij geen twintig passen gedaan, of hij hoorde een haastigen stap op het kiezelzand, en zich omkeerende zag hij den kleinen dokter naderen.

„Ik had nooit gedacht dat je zoo menschenschuw waart, dat je nog niet eens je vrienden zoudt veroorlooven, je uit den grond van hun hart te danken. Als onze wensch vervuld is geworden, dan hebben we dit alleen door je bemoeiingen verkregen, want tot dusverre bleef Maria onvermurwbaar, ofschoon tot zelfs de dominé op haar afgestuurd is geworden. Ik kan je niet zeggen welk een pak het mij van het hart is.”

„Dan ben ik blij niet geheel voor niets te zijn gekomen,” zeide de jonge man. „Gij zult alles nu wel verder af kunnen handelen zonder mijne hulp.”

„Je wilt toch niet zeggen dat je van plan bent weer dadelijk te vertrekken?” vroeg de dokter verschrikt.

„Helaas, ja! mijn waarde. Ik heb te veel in afzondering vertoefd, om nog geschikt te zijn voor de samenleving. Ik gevoel mij niet gelukkig meer onder de menschen! Het is als deed elke aanraking met hen mij pijn. Laat mij zoo

gauw mogelijk tot mijne eenzaamheid terugkeeren. Daar alleen ben ik tevreden."

"Ik zal je natuurlijk niet terughouden, als het leven bij ons je zoo onaangenaam is," sprak Hooibrink diep gekrenkt; „maar ik had anders gehoopt dat je hier ten minste ook uit vriendschap eenige dagen zoudt hebben doorgebracht."

Herbert zag hoe diep hij zijn vriend beleedigd had, en dit griede hem zoozeer, dat hij zich haastte alles weder goed te maken, door te beloven dat hij nog tot den volgenden Maandag zou blijven. Het offer was zwaar, want men schreef pas Woensdag; maar hij besloot zooveel mogelijk de uren, welke de kleine man aan zijne zaken besteedde, te baat te nemen, om lange zwerftochten door de omstreken te maken.

Aan Maria antwoordde hij met enkele regelen, om haar de vreugde te schetsen, die zij verspreid had. Hij eindigde met nogmaals afscheid van haar te nemen, zonder om vergunning te vragen haar weër te zien; toch moest hij elken dag de grootste moeite doen zijn verlangen tot zwijgen te brengen, nog eenmaal den weg naar den Vossenburg in te slaan. De familie, die hem gastvrijheid verleende, overlaadde hem met blijken van vriendschap, met goede zorgen en oplettendheden; Maria van Oudrijk daarentegen had slechts woorden vol wrevel en koelheid voor hem gevonden, en toch gevoelde hij dat er geen enkele band bestond tusschen de Hooibrinks en hem, terwijl er tal van onzichtbare koorden waren, die hem tot het jonge meisje trokken. Zij was, als het ware, nog een deel van zijn verleden, dat verleden dat hem de eenige zonnestraal in zijn bestaan bleef. Maar zij wilde hem niet wederzien, en hij zou haar zijn gezelschap niet opdringen. Hij koos dan ook onveranderlijk het een of andere pad dat hem ver van haar buiten voerde, uit vrees

dat hij anders der verzoeking geen weerstand zou kunnen bieden, nog eene laatste maal tot haar te gaan.

Den Zaterdag-avond vóór zijn vertrek had de dokter het bijzonder druk. Hij moest de verschillende arbeiders bij zich ontvangen om hun het weekloon uit te betalen, en met de boeren en tuinlieden al het ter markt gebrachte nagaan en verrekenen, waar hij uren meé bezig zou zijn. Herbert verklaarde hem dat hij daarvan gebruik zou maken, om nog eens al de mooie plekjes uit den omtrek te bezoeken, en was zoo spoedig mogelijk op weg gegaan, uit vrees anders vergezeld te worden door het zusterdal.

De lucht voorspelde niets goeds. Heel den dag hadden er zware wolken gehangen, en was de atmosfeer ondragelijk benauwd geweest. Voor Herbert leed het geen twijfel of er zou weldra een hevig onweder losbarsten; maar al lachte het vooruitzicht doorweekt thuis te komen hem slechts weinig toe, het was toch duizendmaal beter dan eenige achtereenvolgende uren in eene bedompte kamer te moeten luisteren luisteren naar de verhalen van Agnes, Hermance, Machteld, Dorothea en Sophie.

„Als het onweert, zal niemand het mij kwalijk kunnen nemen dat ik vooreerst niet thuis kom," zeide hij bij zichzelf, terwijl hij verder en verder weg zwierf.

Het was een fraaie, boschrijke streek; uren ver kon men in den omtrek wandelen, telkens nieuwe schilderachtige plekjes ontdekkende, en hij doolde heden slechts op goed geluk af rond, zonder zich echter te bekommeren over de verschillende natuurfereelen, welke zich aan zijne oogen ontrolden. Zijne gedachten verwijlden verre van daar. Dien avond waren zij voortdurend met Willem van Oudrijk bezig, was het hem telkens als zag hij den knaap daar wederom

nederliggen in zijne armen, hulpbehoevend als een kind, en slechts nu en dan den blik opslaande, om hem met zwakke stem voor zijne zorgen te danken.

Het nederdalen der eerste regendroppelen, die zwaar als lood op hem vielen, stoorde hem in zijn gepeins; hij begreep dat de bui los ging barten en vroeg zich af waar hij het best zou schuilen; nergens zag hij iets dat op een koepel of ook maar op eene boerderij geleek, en hij besloot wat sneller door te stappen, tot hij de eene of andere woning zou hebben bereikt, die toch licht in den omtrek gevonden zou worden. Maar reeds volgde de eene bliksemstraal den ander op, en werd het daarbij zoo donker, dat men weldra geen handbreed meer voor oogen kon zien, ofschoon het nog geen negen uur was.

Hij vroeg zich juist af, of hij niet verstandiger zou doen met huiswaarts te keeren, toen hij licht voor zich uit meende te zien flikkeren, dat niet door het vuur des hemels verspreid werd, maar ook weer even spoedig was uitgedoofd. Hopende dat hij zich nabij een hutje bevond, trad hij op de plaats toe waar hij het meende te hebben gezien, en het duurde niet lang of hij stond tegenover twee paarden, die bij zijne nadering begonnen achteruit te loopen.

„Stil kinderen,” hoorde hij roepen door eene stem, die hem plotseling deed verbleeken, „stil!”

„Gij meent hier toch niet te schuilen, Maria?” vroeg hij, op het jonge meisje toetredende, dat tegen een der dieren geleund stond. Het was hem onmogelijk haar gelaat te zien.

„Zijt gij daar?” sprak zij, en er klonk iets als blijdschap in den toon, waarop zij deze woorden uitte. „Ja, ik ben wel gedwongen hier te wachten tot de bui voorbij is. Mijn arme beesten zijn schrikachtig en men kan niets zien; zij

zouden stellig tegen den een of anderen boom geloopen zijn en zich gekwetst hebben. Daarjuist beproefde ik de lantarens aan te steken, maar ik zag dat zij geen kaarsjes bevatten; dus moet ik wel geduld oefenen.”

„Zijt gij ten minste warm gekleed?” vroeg hij bezorgd.

„O! met zulk eene hitte is dat niet noodig. Ik ben in het wit, maar volkomen tegen een regenbuitje opgewassen.”

„Dit is geen gewone bui, en ik wil niet dat gij uw leven blootstelt,” sprak Herbert beslist; „alles is beter dan hier stil te blijven. Kent gij geen gebouw hoegenaamd hier in de buurt?”

„Er is op een kwartier uur gaans van hier eene uitspanningsplaats, waar de families uit de stad 's zomers veel heen gaan, maar dat helpt ons weinig, want de paarden noch ik kunnen zien.”

„Maar ik zie toch nog altijd iets. Gij zult mij de richting uitduiden, en neemt stil in het rijtuig plaats. Ik grijp de paarden bij het hoofd en zoo zijn wij er betrekkelijk gauw.”

„Neen, dat is niet noodig, ik zal u als gij dan toch iets zien kunt een zijpad aanwijzen, waarlangs gij over twintig minuten uwe eigene woning kunt bereiken. Ik zelve ben een buitenkind en vrees geen weder als dit.”

„Meent gij waarlijk dat ik u alleen hier zou laten?” vroeg hij verwijtend.

„Waarom niet?”

„Omdat.... omdat....” stamelde hij: „welnu, dat komt er ook trouwens niet op aan,” en zich snel tot haar over buigende, nam hij haar op, als ware zij slechts een kind geweest; plaatste haar in het rijtuig, waarvan hij een der kussens op hare voeten legde, en daarna wikkelde hij hare tengere gestalte in de jas die hij van zijne schouders genomen had.”

Zij poogde zich tegen zijn wil te verzetten; maar bemerkende hoezeer het hem ernst was, liet zij hem begaan, en gaf hem enkel nog de richting aan welke zij te volgen hadden.

Zwijgend gingen zij thans verder. Het was zóó donker dat zij Herbert niet anders zag dan wanneer een bliksemstraal een seconde lang een spookachtigen gloed door het bosch wierp; maar sêdert hij daar was gevoelde zij zich volkomen gerust, en betreurde zij het niet meer dien avond nog uit te zijn gegaan, in weerwil van de smeekbeden harer juffrouw van gezelschap.

Toen zij de herberg bereikten, snelde men aanstonds toe om de paarden onder dak te brengen. Zij zelve was reeds uit haar panier gesprongen en streefde de dieren, terwijl zij haar metgezel zijn kleedingstuk teruggaf.

„Ik dank u,” zeide zij zacht: „gij hebt u daareven zeker verbeeld dat ik Willem was, toen gij zoo goed voor mij waart.”

„Kom mede naar binnen,” klonk het antwoord, en hij nam haar bij de hand en dwong haar hem snel te volgen.

Daarop bestelde hij kokend water, cognac en suiker, en hielp zelf een houtvuur aanmaken in de holle gelagkamer, waar men hen had laten binnen gaan, teneinde hare schoentjes en kleêren te drogen. Te vergeefs verzette zij zich tegen al deze zorgen, en beweerde zij dat een vuur op een zomeravond iets moorddadigs was, hij scheen niet eens naar haar te luisteren en ging rustig voort den warmen drank gereed te maken, die haar tegen de gevatte koude beschermen moest.

Toen zij eindelijk alleen bleven, en zij in een armstoel voor het vuur gedoken zat, vroeg hij haar of zij niet geloofde dat het koude stortbad haar kwaad had gedaan.

Maria hief de grijze oogen naar hem op; hij stond tegen den schoorsteenmantel geleund en naar haar voorover gebogen, en haar blik was zachter dan hij dien nog ooit gezien had, terwijl zij antwoordde:

„Nee, ik zal er niets van bespeuren; maar weet gij wel dat het goed is dat ik u niet altijd bij mij heb? Gij zoudt mij week en kinderachtig maken, daar waar ik integendeel steeds tracht mij te verharderen.”

„Gij gelooft uzelve sterker dan gij zijt; herinner u uwe kinderjaren.”

Hij had slechts op hare toenmalige ziekte willen zinspelen; doch beider gedachten gleden plotseling terug tot den tijd dien zij eenmaal te zamen hadden doorgebracht; zij lazen het in elkanders blik en het jonge meisje zeide heel zacht:

„Het was heden avond bijna zooals toen. Hoe dikwijls reedt gij mij niet rond in het duwwagentje dat den anderen te zwaar voorkwam om in beweging te brengen. Als het begon te regenen deedt gij zooals nu, om mij daartegen te beschutten, en zooals nu was ik gelukkig, zonder mij af te vragen wat de dag van morgen brengen zou. Zooals nu is er toen een eind aan dat alles gekomen.”

Herbert antwoordde niet. Hij had het gelaat naar het vuur afgewend, zoodat zij de uitdrukking zijner trekken niet kon zien.

„Blijft gij nog lang?” vervolgde Maria, na een oogenblik zwijgens.

„Ik vertrek overmorgen.”

„Overmorgen,” herhaalde zij langzaam: „en zoudt gij nog op den Vossenburg zijn gekomen?”

„Nee; want gij hadt het mij zoo goed als verboden.”

„Dan moet onze ontmoeting van heden avond u al heel onaangenaam zijn geweest.”

„Indien dit het geval ware, zou ik dan nog hier zijn, Maria?” vroeg hij verwijtend. „Ik neem nog aan dat geen man eene vrouw alleen in het bosch zou hebben gelaten; maar hier ten minste waart gij veilig; op den drempel dezer woning had ik u kunnen verlaten, zonder aan welken plicht dan ook te kort te komen.”

„Dat is zoo, vergeef mij,” sprak zij, de hand naar hem uitstekende, die hij lang in de zijne gesloten hield. „Hebt gij u hier gelukkig gevoeld? Ik meen te midden van uwe huisgenooten?”

„Zij zijn zoo goed, dat ik mij bijna schaam ontkennend te moeten antwoorden. Maar wij behooren tot geheel andere werelden. Ik bedoel hier geen verschil in stand. In mijn oog bestaat slechts verschil van ontwikkeling en beschaving, en vrij wat liever ga ik om met een *self-made man*, dan met den een of anderen duitschen prins, die het nooit verder gebracht heeft dan het *trente et quarante*-spel. Maar die goede, beste lieden hier weten of bevatten niet veel meer dan hij.”

„Daarbij moet gij u een weinig schuldig gevoelen,” merkte het jonge meisje met een spotachtig glimlachje op; „ochtend, middag en avond tegenover vijf dames te zitten, die u alle vijf even gaarne gelukkig zouden maken, terwijl gij dat niet wenscht te worden dóór haar. Hoe hebt gij zoo lang weerstand kunnen bieden aan die verleiding?”

„Gij zijt wreed,” lachte Herbert. „In elk geval vertrek ik van hier, zonder gebroken harten achter te laten.”

„Wat zult ge gelukkig wezen, weêr in den Haag te zijn!”

„Geloof gij? Weet gij hoe ik er leef?”

„Ja, zeer eenzaam, niet waar?”

„Zeer eenzaam. Slechts nu en dan moet ik mij aan een diner onderwerpen, dat een vroegere kennis uit Indië hier of daar geeft; maar dat gebeurt geen tweemaal in een jaar.”

„En hebt gij er nooit aan gedacht te trouwen?”

„Nooit. Ik zou de plaats, eenmaal door mijne moeder ingenomen aan mijn haar, niet anders willen afstaan dan aan eene vrouw, die ik liefhad met hart en ziel en die harer volkomen waardig was.”

„En hebt gij zulk eene vrouw nooit ontmoet?” ging zij voort, hem strak aanziende.

„Nooit!” gaf hij beslist ten antwoord. „En dat is ook zoo gemakkelijk niet, als gij wellicht denkt. Misschien zelfs eisch ik te veel van eene vrouw; heb ik niet het volkomenste type naast mij mogen hebben? Ik zou willen dat mijne echtgenoot, gelijk eertijds mijne moeder, in staat ware over alles te spreken wat mij belang inboezemde, met mij de oude en nieuwe schrijvers te lezen en te verstaan; dat zij niet onverschillig bleef voor mijn werkkring en haar geluk vond in onze woning, niet in het uitgaan in de wereld. Ik zou haar in alle opzichten als eene superieure vrouw willen bewonderen en toch dat teere, dat afhankelijke in haar terugvinden, dat men bij kinderen aantreft.”

„Zou eene dergelijke vrouw bestaan?” vroeg zij ongeloovig.

„Ja, want mijne moeder was aldus.”

„Vergeet niet dat uwe moeder tot een ander tijdperk behoorde. Ook de vrouw is sedert dien veranderd. Misschien werd zij rijker aan wetenschap; het afhankelijke, het *vrouwelijke* ging voor een groot deel verloren.”

„Dan zal ik mijn leven alleen moeten vervolgen,” ant-

woordde Polanen, met een diepen zucht. „Aan alles komt gelukkig een einde.”

„Gij hebt toch eene edele taak te vervullen, die u veel vol-doening schenken moet. Men vertelde mij meer dan eens hoe onvermoeid gij altijd voor de misdeelden werkzaam zijt; er zijn er niet velen die daaraan hun bestaan zouden wijden.”

„Wat zou ik anders uitvoeren?” sprak Herbert schouderophalend. „Ik bezit niemand op de wereld om mijn fortuin mede te deelen, dat fortuin alleen door mij bijeengespaard, om er mijne moeder van te laten genieten. Niets zou mij gemakkelijker vallen, dan jaarlijks eenige overtollige duizenden aan liefdadige instellingen weg te schenken; maar gewoonlijk geeft het bestuur schatten uit aan drukloon, bijeenkomsten, jaarlijksche diners en dergelijken, waar ik liever mijn geld niet toe laat dienen. Daarbij is het altijd de vraag tot welken godsdienst een behoeftige behoort. Ik kan eene dergelijke onmenschelijkheid niet verdragen: een arme is een wezen dat geholpen moet worden, om het even of hij Jood of Christen mag zijn. Dat is zijne zaak. De mijne is het hem bij te staan, en ik kan dat het best doen op eigen gelegenheid.”

„Gij moet die bezigheden heel erg gemist hebben deze week, en blij zijn er toe terug te keeren?”

„Ja, ik was, tot heden toe, blij met dat vooruitzicht; of liever gezegd ik geloofde het; maar nu het uur van heengaan nadert, begin ik te gevoelen dat ik deze streek betreuren zal.”

„De mensch hecht zich spoedig aan een plekje gronds, niet waar?” vroeg zij, hem nadenkend aanziende. „Ik ook, ik verbeeldde mij eenmaal dat ik hier nooit zou kunnen gewinnen, zoo alleen, en thans zou ik er onder lijden indien ik van hier moest gaan.”

„Dus verlaat gij uwe eenzaamheid nooit voor de stad?”

„Nooit anders dan voor enkele uren.”

„Dan mag ik niet hopen u ooit nog weër te zien. Reeds had ik mij voorgesteld dat gij misschien van tijd tot tijd in den Haag kwaamt, en dat ik u op die wijze terug zou vinden.”

„Waartoe zou ik daarheen gaan? Alleen te midden van het groen te zijn geeft rust; zich alleen te bevinden te midden van eene menigte doet ons lijden, omdat het ons zegt dat ons leven een ieder onverschillig is. Maar misschien keert *gij* hier nog weder. De Hooibrinks kunnen op nieuw in een proces gewikkeld worden.”

„Waarom zijt gij zoo wreed?”

„Ben ik het geweest, vergeef mij dan,” sprak zij, het fraaie hoofd naar hem opheffende. „Misschien zou ik in staat wezen naar een nieuw verschil met mijne bureu te verlangen. Maar vergis ik mij, of is de bui voorbij?”

Herbert trad op het venster toe, dat hij opende. Het was nog altijd zeer donker, het stortregende, maar het onweër was voorbij.

„Laat ons dan huiswaarts keeren, of wel het wordt te laat,” zeide het jonge meisje.

Polanen scheidde en gaf bevel dat men het rijtuig voor zou brengen, nadat men eerst de lantarens van kaarsen had voorzien. Hij dwong Maria nogmaals iets verwarmends te drinken en verzocht haar toen of hij haar huiswaarts mocht geleiden, daar hij haar niet gaarne zoo laat alleen op weg wist.

Zij stemde niet alleen toe, maar gaf hem zelfs de teugels over, terwijl zij zich aan zijne zijde neerzette, gewikkeld in de warme sjaal, die hij voor haar te leen had gevraagd.

Meer dan eens hief zij den blik op naar haar stilzweigenden

metgezel, die nog zoo geheel dezelfde trekken had behouden als voorheen, in de dagen toen zij geen grooter vreugde kende dan hem altijd aan hare zijde te hebben. Zijn gelaat, dat toen reeds dezelfde ernstige uitdrukking bezat, was slechts wat bruiner geworden door de zon van het Oosten; maar voor het overige was hij nog altijd de Herbert van voorheen; en heden avond had hij zich even zorgzaam voor haar betoond, alsof zij nog altijd het kleine, zieke meisje ware geweest, dat hem zulke gelukkige uren dankte.

Was zijzelve dan zoo veranderd, dat zijn bijzijn haar niet langer onmisbaar was gelijk voorheen? Zij vroeg het zich af, en voor haar blik verrees de toekomst, als hij weder van daar zou zijn gegaan, om naar alle waarschijnlijkheid nooit weder te keeren. Alles scheen donker en koud in het verschiet; geen enkele belofte van hoop of vreugde verlichtte de dagen en jaren welke zij te gemoet ging. Uit het verleden alleen had nog eenig geluk voor haar op kunnen rijzen.

Nooit wellicht had zij hare verlatenheid zoo diep gevoeld, als dien avond, toen zij door het onweder overvallen, daar alleen gestaan had tusschen de eeuwenoude boomen, die ieder oogeblik verpletterd naar omlaag konden storten en haar meêsleepen in hun val. Niemand zou een traan over haar heengaan gestort hebben, zelfs hare naaste bloedverwanten niet; integendeel, zij zouden zich slechts over hunne onverwachte erfenis hebben verheugd; uren achtereen had zij daar kunnen zieltogen, te midden van het groene woud, zonder dat iemand uit zou zijn gegaan om haar te zoeken; en op eens had zij zich Herbert herinnerd. Zij waren als vijanden gescheiden; maar toch, zij geloofde nog genoegzaam in hem, om zeker te zijn dat, zoo hij haar in gevaar mocht weten, hij haar onmiddellijk te hulp zou zijn gesneld en zij

voelde een vurig verlangen in zich opkomen, dat hij door het een of ander toeval hooren zou dat zij alleen was uitgereden en nog niet wedergekeerd. Aan zijne zijde zou zij niets meer te vreezen hebben.

En toen het toeval hem tot haar had gevoerd, was alles haar op eenmaal zoo goed, zoo eindeloos goed geweest, en had zij zich over niets meer bekommerd, maar hem eenvoudig laten handelen voor hen beiden.

Als had eene geheimzinnige macht hunne gedachten zelfs verbonden, sprak hij plotseling:

„Ik kan het lot niet genoeg zegenen, dat mij heden avond juist die richting uitzond. Als ik denk dat gij daar uren hadt kunnen staan in het donkere bosch, steeds natter en natter wordende en door elken nieuwen bliksemstraal bedreigd, dan grijpt mij nog eene huivering aan.”

„Geloof gij aan het toeval?” vroeg zij, hem scherp in het gelaat ziende.

„Een ieder moet daaraan gelooven,” gaf Herbert nadenkend ten antwoord; „de vraag is alleen maar *welken naam* men het toeval geeft. De geloovigen noemen het Voorbestemming, de ongeloovigen Noodlot. Mevrouw de Girardin gaf er de liefste beschrijving van, toen zij zeide: „Le hasard c'est le pseudonyme du Bon Dieu quand Il refuse de signer.”

„Er is iets anders nog dat wij toeval noemen, en waaraan ik zeer vast geloof: de invloed van den eenen geest op den ander.”

„Hoe bedoelt gij dat?”

„Wat dreef u, bij voorbeeld, heden avond den kant uit, dien ik gevolgd had? Gij wildet *mij* niet opzoeken, want de Vossenburg lag in eene geheel andere richting.”

„Neen, ik wilde u integendeel ontwijken. Uwe vijandige houding verbood mij u tot last te zijn.”

„En toch gingt gij regelrecht tot mij. Het waren mijne gedachten die u riepen.”

„Voor eenmaal dan waren zij mij genadig. Zullen zij mij ooit nog roepen, in de toekomst?” vroeg Polanen zacht, terwijl zijn oog, bij het zwakke licht der lantarens, haar blik poogde te doorgronden.

„Ik geloof dat deze macht zich niet dan tot op zekeren afstand doet gevoelen. Wanneer gij eenmaal van hier zijt gegaan, is die keten tusschen ons verbroken.”

„Welke reden hebt gij om dat te veronderstellen?”

„De beste van allen: de ondervinding. Toen gij pas in het land terug waart, heb ik u zoo dikwijls tot mij geroepen met de gedachten. Zijt gij ooit gekomen?”

„Nee, Maria,” antwoordde hij zeer ernstig. „Maar vergeet niet dat, wil iemand invloed op ons uitoefenen, men eerst onder dien invloed moet geraken. Ik had u verlaten, terwijl gij nog een kind waart, een lief kind, dat echter nog te jong was om met haar geest eenig overwicht op mijne ziel te bezitten; het kind stierf in zekeren zin en het jonge meisje, dat wel naar mijn terugkeer wilde verlangen, was mij onbekend. Heden is dat iets anders. Als ik van hier ga, zal uw beeld mij vergezellen en wel degelijk zijn invloed op mij laten gelden.”

„Zal ik u nog terugzien vóór uw vertrek?”

„Zoo gij het mij toestaat.”

„Kom dan morgen, onverschillig of het 's middags of 's avonds zij. Het is niet waarschijnlijk dat wij elkander later nog opnieuw ontmoeten; en misschien zal het u lief wezen somtijds eens tot uzelfen te kunnen zeggen, dat ofschoon heden en toekomst ons scheiden, het verleden niet door mij vergeten wordt.”

„Is het werkelijk noodig dat heden en toekomst ons scheiden zullen?” vroeg Herbert, in wiens stem een pijnlijke klank was gekomen.

„Hoe zoudt gij het anders willen? Ik weet immers te goed hoeveel uwe vriendschap voor mij beteekent,” antwoordde zij, gehoor gevende aan eene plotselinge opwelling van bitterheid.

Dieper gekrenkt dan hij toonen wilde, deed Herbert geen poging meer haar van denkbeeld te doen veranderen. Waartoe ook zou het gediend hebben, vroeg hij zich af. Had hij haar dien avond niet bewezen hoe nauw haar welzijn hem ter harte ging? Had hij haar niet even teér behandeld alsof zij zijne zuster, alsof zij zijne bruid ware geweest? En toch scheen haar dat toe als niets! Zij moest hem wel haten, om daarin geen enkel blijk van liefde te hebben gezien.

Liefde? Hij huiverde bij de gedachte aan dat woord. Nooit nog had eene vrouw hem dat gevoel ingeboezemd, dat hij overal als zoo machtig had leeren kennen. Liefde! hij had er de hopelooste daden door zien bedrijven, de vreeselijkste folteringen voor zien doorstaan; hij had de rampzaligste levens zich gelukkig zien achten, omdat zij bemind werden, en de gelukkigsten der aarde het bestaan hooren verwenschen, omdat ééne enkele ziel hen niet liefhad. Was dat hetgeen wat zijn hart was binnengeslopen op den dag toen hij Maria had weêrgevonden; was dat het wat hem thans terug deed beven voor zijn vertrek als voor eene eindelooze zandvlakte, zonder oasen hoegenaamd; dat hem deed wenschen dat deze rit in den nacht en onder den stortvloed des hemels, nooit mocht eindigen?

Nee, duizendwerf neen! Nog was het tijd, nog zou hij waken tegen eene dergelijke krankzinnigheid. Haar lief te

hebben kon hem slechts lijden brengen. Nooit zou zij hem iets meer kunnen schenken dan de herinnering aan het verleden; bij haar vergeleken was hij reeds oud. Indien zij al ooit een echtgenoot koos, zou het iemand van hare jaren zijn.

Zwijgend reden zij voort, totdat zij de hekken van den Vossenburg binnengingen. Het jonge meisje gevoelde dat zij hem pijn had gedaan, en de herinnering aan hetgeen hij dien avond voor haar had gedaan, herschiep dat bewustzijn in een brandend verwijt; zij wilde hem niet van zich laten gaan, zonder althans eene poging aangewend te hebben om den smartelijken indruk, door hare woorden te weeg gebracht, weder uit te wisschen.

„Wat gij heden avond voor mij deedt, zal ik niet weder vergeten,” zeide zij, zonder hem aan te zien.

„Onnoodig u dat weinigje ooit voor den geest te halen,” antwoordde Herbert schouderophalend; „elke herinnering is eene kwelling. Men moet alleen in de toekomst leven, zoo men gelukkig wil zijn.”

„Waarom zegt gij dat?” vroeg Maria op zachten toon. „Wilt gij mij niet vergeven wat ik daar straks zeide?”

„Men heeft geen vergiffenis te schenken voor hetgeen de uitdrukking eener gedachte was. Gij zeidet dat niet om het genoegen mij te kwetsen, maar slechts omdat het uwe overtuiging was.”

„Maar indien ik mij vergiste?”

„Dan hadt gij dat *heden avond* ingezien. Laat ons dit onderwerp laten rusten. Het kan voor u niet belangrijk wezen. Wij zijn trouwens vlak bij uwe woning, en mij blijft nog alleen over u goeden nacht te wenschen.”

„Gij moogt zoo niet heengaan. Kom ten minste binnen, om iets te gebruiken en u wat te drogen. Gij moet doorweekt zijn.”

„Ik dank u,” antwoordde hij snel, „men heeft mij zeker reeds lang opgewacht.”

„Maar ik zal u door den koetsier naar huis laten rijden: zoodoende zijt gij er in een oogwenk.”

„Neen, neen, ik ga veel liever te voet; het zal mij weder warm maken,” antwoordde hij, op het oogenblik zelf dat hij de paarden voor het huis liet stilstaan.

Bij het vernemen der luide hoefslagen van de dieren, die zoo blijde waren naar hun stal terug te keeren, kwam de gezelschapsjuffrouw naar buiten loopen, gevolgd door al de dienstboden.

Herbert had de teugels weggegooid en was Maria bij het uitstijgen behulpzaam.

„Vaarwel,” zeide hij, zonder haar aan te zien.

„Tot morgen, wilt gij zeggen, niet waar?” fluisterde zij angstig.

Maar hij schudde ontkennend het hoofd.

„Waartoe?” antwoordde hij, hare hand loslatende. „Gij hecht er alleen aan *vrienden* bij u te zien; en ik heb de hoop opgegeven ooit onder de uwe gerekend te worden. Laat het heden het verleden begraven. Het is voor altijd gestorven.”

En den hoed van het hoofd nemende, verwijderde hij zich snel, zonder zich te bekommeren over het noodweer, dat hij om harentwille reeds zoo lang getrotseerd had.

Maria van Oudrijk trad naar binnen; zij haastte zich een ieder gerust te stellen en gehoor te geven aan de beden van hare oude gezellin, die haar smeekte zich toch spoedig te gaan verkleeden. Een kwartier ongeveer nadat een ieder ter ruste was gegaan, kwam zij weder beneden in een slepend morgengewaad, en begaf zij zich, gewapend met een

lamp, naar eene kleine schrijfkamer, waar zij zich gewoonlijk veel meer ophield dan in haar sierlijk *boudoir*.

Toch getuigde hier niets van pracht of bijzonder goeden smaak. Het was het heiligdom harer herinneringen. Hier vond men al de geschenken weder, die zij eenmaal van hare moeder ontvangen had; de portretten harer ouders; verschillende photographieën van Oudrijk; een zeer gelijkend borstbeeld van Willem, en dergelijke zaken meer. Zij gunde dien anders zoo dierbare voorwerpen thans slechts een vluchtigen groet en trad op een schetsboek toe, dat op hare schrijftafel lag.

„Elke herinnering is eene kwelling,” herhaalde zij, en opende het album. Het bevatte tal van schetsen die zij oversloeg; maar spoedig had zij gevonden wat zij zocht. Het was eene teekening, door haarzelve vervaardigd, en Herbert voorstellende, gelijk hij haar, kind zijnde, in haar wagentje had voortgeduwd. Nog waren beider trekken geheel dezelfde als nu; maar welk een verschil in de uitdrukking daarvan. Hoe vertrouwend had de kleine zieke naar hem opgezien, en hoe vriendelijk rustte zijn blik op haar, als om haar te zeggen voor niets te vreezen, zoolang hij bij haar was.

„Ik heb hem pijn gedaan!” mompelde het jonge meisje. „En toch was hij heden avond zooals toen, en gevoelde ik dezelfde rust, die ik slechts eenmaal in mijn leven, dank zij hem, gekend heb, als kind. Hij zal niet wederkeeren naar hier; het is beter aldus; wij verstaan elkander niet; telkens zouden wij elkaar doen lijden.”

En wederom viel haar blik op de teekening, welke zij tot in hare minste bijzonderheden had afgewerkt.

„Het is dwaasheid!” riep zij uit, driftig het boek dichtslaande, en zich latende neêrglijden in een lagen stoel. „Hij

had gelijk; het verleden is voor altijd dood; het heden moet hetzelfde begraven.”

En strak voor zich uitturende, zag zij hem wederom verdwijnen in den donkeren nacht; het hoofd diep op de borst gebogen, als iemand die een genadeslag ontving. Zij zouden elkander niet wederzien; hunne laatste ontmoeting zou geweest zijn „bij storm en regen”. Zou zij ooit de uren kunnen vergeten, die zij dezen avond aan zijne zijde had doorgebracht?

Zij sloot de oogen, om des te beter nog eenmaal de groote, overstelpende vreugde te gevoelen, welke zich van haar meester had gemaakt, toen zij in de duisternis zijne stem herkende. Hoe veilig had zij zich op eens geweten! En daarop, in die naakte gelagkamer, dat verwarmende, dat troostrijke van zijne zorgen voor haar. Zou dat alles nooit wederkeeren? Zou zij het leven opnieuw voortzetten, gelijk het tot dusverre steeds geweest was; koud en onverschillig, zonder eenig belang voor den dag van morgen?

„Morgen” dan zou hij nog in hare nabijheid wezen; zou hij zelfs tot haar gekomen zijn, indien zij slechts dat ééne ongelukkige woord niet had gesproken, dat hij toch zoo weinig verdiend had. Was het niet mogelijk dat woord te herroepen?

Maar zoo zij dat deed, dan bekende zij hem ook, hoe lief haar zijn gezelschap was, aan hem die zich zoo weinig moeite had getroost om haar weder te zien. Neen, beter was het hun afscheid van dien avond als voor eeuwig te beschouwen en op niets terug te komen.

Reeds waren er uren over dit besluit verlopen, en nog altijd zat zij daar, het hoofd in de handen verborgen en ten prooi aan de smart eener gestorven vreugde.

VIERDE HOOFDSTUK.

Herbert van Polanen was in de residentie teruggekeerd en had er zijne werkzaamheden hervat met verdubbelden ijver. Nooit had hij grooter bewijzen van vertrouwen ontvangen, en nooit ook zich zoo eenzaam gevoeld.

Hij beproefde zich meer op de studie toe te leggen; toen dit hem geen afleiding schonk, nam hij zijne toevlucht tot de muziek, want hij had steeds eene groote voorliefde gekoesterd voor deze kunst, en bezat een fraaie baryton-stem; maar het kwam hem voor alsof elke dag zijn verlangen naar den Vossenburg deed toenemen, en steeds onverschilliger maakte voor al het overige.

Op zekeren avond gevoelde hij zich zóó moedeloos, dat hij inzag zijne gemoedsstemming te moeten bestrijden, zoo hij niet wilde ten ondergaan in de worsteling tusschen hoofd en hart. Twee wegen stonden voor hem open: hij kon aan Maria schrijven, haar bekennen wat er in zijn binnenste was

omgegaan en haar smeeken hem ten minste een weinig vriendschap te geven. Maar hoe zou zij een dergelijken stap opnemen? Zij had hem tot dusverre nooit verstaan; zou zij *thans* begrijpen hoeveel deze bekentenis hem gekost had en hoe lief zij hem moest wezen, om hem die bede te hebben ontlokt?

Hij vreesde van neen.

Een tweede middel was op reis te gaan; nieuwe oorden te bezoeken, nieuwe kennissen te maken, die hem al wat achter hem lag deden vergeten. Nog was het zomer; hij kon zonder eenig gewetensbezwaar twee maanden vacantie nemen, en ofschoon het vooruitzicht niets aantrekkelijks voor hem had, nam hij er in 't eind zijne toevlucht toe als tot een geneeskruid, dat pijnstillend beloofde te werken.

Maria van Oudrijk had zich sedert zijn vertrek meer dan ooit met hare zieken bezig gehouden, en de armen merkten niet zonder verbazing op, dat zij veel zachter, veel medelijdender voor hen geworden was. Vroeger vergenoegde zij zich hun geld of kleêren te brengen; thans kon zij uren lang geduldig het verhaal hunner droefnissen aanhooren, en zelfs nu en dan eene liefkoozing vinden voor de kinderen, die minder schuw voor haar weg begonnen te kruipen.

Op een morgen dat zij eene oude weduwe kwam bezoeken, die den vorigen dag haar been gebroken had, ontmoette zij op den drempel der hut dokter Hooibrink, die vuurrood werd van genoegen en haar vol hartelijkheid begroette.

„Welzoo, dokter, gij hier?” zeide zij.

„Ja, freule; mijn collega van het dorp wordt oud, en hij heeft mij voorgesteld zoo langzamerhand zijn praktijk van hem over te nemen. Ik heb nog maar half besloten tot de zaak over te gaan, want vrij wat liever ging ik naar Indië

terug. Als men het daar eenmaal goed gehad heeft, kan men hier niet meer aarden, en als het van mij afhing zat ik over acht dagen weer aan boord; maar mijne familie heeft mij noodig en dringt er erg op aan dat ik het voorstel van dokter Winters aan zal nemen. Weet gij het nieuws al betreffende Polanen?"

"Neen," zeide zij haastig en heel bleek wordende. "Gaat hij trouwen?"

"O! Daarvoor bestaat geen nood, ofschoon het er heel goed van zou kunnen komen. Maar ik vrees dat ik u ophoud."

"In het geheel niet," sprak het jonge meisje, veel vriendelijker dan zij gewoon was tegenover hem te wezen. "Zoo gij het niet kwalijk neemt ga ik even naar binnen, om vrouw van Bergen iets te brengen en haar te zeggen dat ik morgen terugkom. Daarna wandel ik een eindweegs met u terug."

Zonder te begrijpen waaraan hij een dergelijk geluk verschuldigd mocht zijn, bleef Hooibrink, overstelpt van blijdschap, op haar staan wachten, en het duurde niet langer dan een tiental minuten aler zij weder voor hem stond.

"Zeg mij, zou de arme ziel ooit weder kunnen loopen?" was hare eerste vraag, terwijl zij met hem de richting van den Vossenburg koos, welke ook tevens zijn weg huiswaarts was.

"Ik vrees er voor," antwoordde de kleine man. "In elk geval zal het maanden duren, wat ellendig uitkomt met dit mooie seizoen. Zij is al zoo zwak en dan zoo lang van lucht verstoken te blijven, in een hokje waar men dreigt te stikken als men gezond is, dat zal haar dood zijn."

"Als ik eens een rolstoel voor haar liet komen, die tevens het been deed rusten als op een bed?"

"Dat zou haar behoud wezen. Maar zulk een stoel kost veel geld, als hij ten minste goed wil zijn en den lijder geen noodeloze pijn wil veroorzaken."

"Kent gij een adres, waar zij te krijgen zijn?"

"Ja. Te Amsterdam."

"Zoudt gij er dan een voor mij willen bestellen, zoo volmaakt mogelijk? Als hij hier niet meer dienen kan, neem ik hem terug voor eene volgende gelegenheid. Zulke zaken komen, helaas! telkens te pas."

"Dat doen zij ook," mompelde de dokter getroffen; "maar dat neemt niet weg dat men maar zelden iemand vindt die zoo goedhartig is als gij."

"Eene fraaie goedhartigheid, als men te zelfzuchtig is om door de gedachte achtervolgd te worden aan de ellende, welke er naast onze deur geleden wordt!" lachte zij met een minachtend trekje om den mond.

"Wilt gij mij soms doen gelooven dat dit geen daad van menschenliefde alleen is?"

"Er komt geen menschenliefde hoegenaamd bij in het spel," verzekerde het jonge meisje, "en ik zal u dit spoedig bewijzen. In heel den omtrek ken ik niemand die mij zoo terugstoot als vrouw van Bergen. "Ik vind haar knorrig, onvriendelijk en altijd in opstand tegen het lot. Zoo straks nog, toen ik haar eene kleinigheid overhandigde, bromde zij: „Ja, jelui rijke lui hebt het allen maar goed. Zulke dingen overkomen jelui ook al niet." Maar dat neemt niet weg dat zij toch een menschelijk wezen is, en dat men haar leven zoo lang mogelijk moet rekken."

"Vindt gij het leven dan zoo heerlijk, dat gij alles wilt doen om zelfs dat van eene arme te behouden?"

"Omdat voor mij persoonlijk het bestaan geen geluk bevat,

L. STRATENUS, *Verloren geluk.*

is het nog niet gezegd dat dit ook het geval moet wezen met de vrouw die mij zoo benijdenswaardig acht," klonk het ernstig. „Nog in leven te zijn, het is ten minste in de mogelijkheid te verkeerren nog een vleugje van vreugde te smaken."

„Voor deze stumperd vrees ik anders dat er geen vreugde hoegenaamd meer weggelegd is," lachte haar metgezel.

Doch Maria van Oudrijk zag hem aan met een droefgeestigen blik.

„Gij oordeelt volgens de uiterlijke omstandigheden," zeide zij. „En deze zullen u altijd bedriegen; de levens welke het rijkst gezegend schijnen, zijn dikwijls het armst aan een zonnestraal voor het hart. Vrouw van Bergen, zoo behoefdig en verlaten als zij daar ligt, heeft ten minste den troost van het vooruitzicht binnen kort een geliefd wezen te zullen weerzien. Haar kleinzoon, dien zij grootbracht en die in een oogenblik van verdriet als koloniaal in dienst trad, komt dezen winter voor goed naar huis en heeft beloofd zich hier te vestigen, om voortaan ook voor haar te werken. Begrijpt gij, dokter, dat ik haar leven, tot elken prijs, wil rekken, opdat zij niet zou sterven aler zij het Beloofde Land mocht binnengaan?"

„Ik begrijp het, en ook dat als ik hier geneesheer word, ik een machtige bondgenoot zal vinden in het bestrijden van den dood."

„Gij zult daartoe altijd op mij kunnen rekenen," antwoordde zij, terwijl zij er eenigszins gejaagd op liet volgen: „Maar gij wildet mij daareven immers iets omtrent den heer van Polanen vertellen?"

„Ja. Verbeeld u dat hij op reis gaat."

„Op reis?" herhaalde Maria verbaasd. „Is daar zoo iets vreemds in gelegen?"

„Als gij dat vraagt, kent gij hem niet," sprak Hooibrink op een toon van gewicht. „Hij is zoozeer aan huis gehecht, dat het al een heele tocht voor hem was hierheen te komen."

„Maar wanneer hij er tegen opzag, zou hij het immers niet doen; of wel is hij ziek?"

„In het geheel niet, en wat mooier is, hij geeft geen reden hoegenaamd voor dien plotselingen inval op; waarschijnlijk zou ik er zelfs nooit iets van vernomen hebben, zoo hij mij niet had moeten antwoorden op eene vraag betreffende de scheiding van, ja van.... gij weet het wel...."

„Van ons land," voltooide het jonge meisje lachend. „En zegt hij niet wáárheen hij gaat?"

„Naar Zwitserland. Hij schijnt op eens aangegrepen te zijn door een onweestaanbaar verlangen de Alpen te beklimmen, en verkondigt mij reeds vooraf dat hij twee maanden afwezig zal blijven. Ik begrijp er niets meer van."

Ook Maria vroeg zich thans af wat tot dit plotseling besluit aanleiding gegeven had. Was het niet mogelijk dat ook hij eene herinnering trachtte uit te wischen, dat het verleden dat hij langen tijd vergeten had, voor hem ontwaakt was met dubbele kracht, dat zijn hart, dat nimmer te voren had bemind, eindelijk en ten laatste ontwaakt was en voor haar klopte?

Bij dat vermoeden alleen vervulde haar eene zoo onstuimige vreugde, dat plotseling alles om haar heen gloed en leven verkreeg, dat haar oor het gezang der vogeltjes in de takken opving en de varens langs den weg haar schenen toe te wuiven.

„Kent gij hem van zeer nabij?" vroeg zij, begrijpende dat zij toch iets zeggen moest."

„Ik heb hem in Indië zooveel gezien en dat in zoovele

verschillende omstandigheden. dat ik meende hem door en door te kennen; maar het schijnt dat de laatste jaren van eenzaamheid hem geheel veranderd hebben. Ten minste het was de oude Herbert niet die bij ons vertoefde."

"Hoe meent gij dat?"

"O! Ik wil niets tegen hem zeggen; daarvoor beware mij de hemel! Want beter, loyaler karakter kan er niet worden gevonden; maar vroeger had hij het prettigste humeur van de wereld en was hij een door en door gezellig mensch, terwijl men nu maar bitter weinig aan hem had. Gedurende de eerste dagen van zijn verblijf bij ons was het alsof ik eene misdaad begaan had met hem als advocaat in den arm te nemen."

"Waarom deedt gij dat dan eigenlijk ook?" vroeg Maria, wier voorhoofd zich rimpelde.

"Omdat er nergens een rechtsgeleerde te vinden is, die ook maar half zoo kundig is als hij," verzekerde de kleine dokter, met een geestdrift, die haar goed deed, zij wist zelve niet waarom. „Ik heb dat jaren achtereen bijgewoond in Indië; maar *nooit* ging er eene zaak verloren, waarmede hij zich belast had. De regeering weet dat ook zoo goed, dat men hem al tweemaal aangezocht heeft daarheen terug te keeren, om eene zaak van groot belang voor onze koloniën te gaan regelen."

"En zou hij in 't eind niet toestemmen?" vroeg zij, aandachtig toeluiserende.

"Ik denk het niet. Hij is rijk en verteert zelf zoo goed als niets. Daarbij weet hijzelf dat het zijn dood zou zijn. Hij heeft te veel van het klimaat aldaar geleden, om niet weder in te storten als hij er terugkeerde. Ik mag dus lijden dat het nooit gebeurt, want ik houd veel van hem, al heb ik hier betrekkelijk ook weinig aan hem gehad."

"Was hij dan niet veel met u?"

"Neen, als hij maar even weg kon komen, was hij verdwenen en zwierf hij alleen in den omtrek rond. Men zou gezegd hebben dat hij onder 't een of ander verdriet gebukt ging, waarvoor alleen de eenzaamheid verzachting aan kon brengen. Dien Zaterdag-avond hebt gij er trouwens zelve over kunnen oordeelen; in plaats van eene wandeling met zijne huisgenooten te maken, die niets liever verlangden, vindt men hem op mijlen afstands als een verlaten zwerveling terug."

"Is hij den volgenden dag niet gezelliger geweest, het was immers zijn laatste dag?" vroeg zij, hem daarbij scherp in het gelaat ziende, als wilde zij geen zijner woorden missen.

"Spreek mij niet van dien laatsten dag!" riep de dokter uit; „want toen werd het zoo erg, dat ik zelfs naar zijn vertrek begon te verlangen en mijne moeder tot bedaren moest brengen. Zij was van plan geweest hem ronduit hare meening te zeggen, en dat zou mij gespeten hebben; hij gaf zich blijkbaar geene rekenschap van zijne onbeleefdheid en was geheel en al in eigen gedachten verloren. Bij het eerste ontbijt ontbrak hij al op het appèl. Ik ging naar zijne kamer om hem te roepen; maar zijn bed was onaangeroerd gebleven, en een van de boeren vertelde mij hem al om zes uur te hebben zien uitgaan. Hij kwam pas tegen twaalf uur te huis, en zag er zoo vermoed uit, dat hij zeker al dien tijd moest hebben geloopen. 's Middags ging hij met mij bij de pachters rond; maar terstond na het eten was hij weder verdwenen, om eerst tegen negen uur weder op te dagen. Als hij niet telkens eene andere richting had gekozen, zou ik waarlijk niet anders gemeend hebben of hij had hier of daar eene betooverde prinses ontdekt, die hem het hart en ook het verstand had geroofd."

Men was thans aan een kruispunt gekomen, waar hunne wegen uiteen liepen, en Maria van Oudrijk nam afscheid van haar metgezel, om peinzend haar tocht te vervolgen.

Was het werkelijk een Schoon Slaapstertje in 't Bosch, dat de ziel van den vriend harer kindsheid aldus in beroering had gebracht? Was het om *haar* dat hij dien laatsten dag zóódanig geleden had, dat hij wel tot de eenzaamheid had *moeten* vluchten? O! Dat zij hem dien avond had mogen verstaan; dat zij hem had gedwongen zijn hart open te leggen!.... Indien hij haar een naam genoemd had, den naam dien zij nauwelijks durfde raden, hoe zou zij op eens met allen twijfel gebroken hebben en zich aan zijne borst hebben geworpen, als de eenige plaats waar zij zich veilig achtte tegen de stormen des levens. Hoe gelukkig zou zij zich hebben gevoeld, en hoe rampzalig, hoe dubbel verlaten bleef zij achter, zij die hem niet begrepen had; die niet had willen luisteren naar den smeektoon zijner woorden, en hem voor altijd van hare zijde had verbannen!

Zou er wel ooit eene dergelijke ure voor beiden wederkeeren? Zou ooit de mogelijkheid zich nog voordoen het gepleegde onrecht te herstellen?

Zij dacht er een oogwenk over hem te schrijven. Maar indien zij zich eens vergiste? Indien hij haar verzoek om nog eens tot den Vossenburg terug te keeren, koelweg afsloeg? Hij ware in zijn recht geweest, doch het zou haar niet minder doodelijk gekwetst hebben.

Neen! Het leven had zich voor eenmaal barmhartig getoond; het had hen bijeengebracht, ondanks henzelven; maar zij had wederom hunne paden vaneen doen gaan, en zij kon het gedane niet herstellen.

En toch, was er wel ooit een dag geweest, zoo ver als zij

zich kon herinneren, dat zij hem niet lief had gehad? Zij was nog slechts een kind toen zij hem leerde kennen, en reeds had zij zich aan hem gehecht, gelijk men dat niet tweemaal in het leven doet; was hij in hare oogen als een fetisch geweest, dien zij slechts vroeg te aanbidden.

Ziek zijnde had zij geen andere beelden voor haar geest op zien dagen, die het zijne hadden kunnen verdringen; en toen hare moeder gestorven was, had zij nog slechts eene enkele hoop in het leven overgehouden: hem weêr te zien. De afgod van het kind was van lieverlede veranderd in den man, dien het jonge meisje zou beminnen, maar steeds was hij haar even dierbaar gebleven, en toen hij, hoewel in het vaderland terug zijnde, niet tot haar kwam, had zij evenveel geleden alsof hij zich aan ontrouw jegens haar had schuldig gemaakt.

Zij herdacht dit alles met een pijnlijk glimlachje. Had zij hem niet een weinig doen boeten voor de vermetelheid harer eigene droomen? Was het zijne schuld geweest, zoo hij het kind vergeten had en zich eerst met onverbreekbare koorden getrokken had gevoeld tot de volwassene, tot haar die hem den vriend zijner jeugd herinnerde?

Was het haar niet zoeter te denken dat hij, die het kleine meisje slechts eene genegenheid vol medelijden had toegedragen, thans zijne gansche ziel aan de jonge vrouw had weggeschonken?

Maar hoe lang, hoe eindeloos lang zou het nog kunnen duren aleer hunne handen elkander weder vastgrepen? Aleer zij weer tegenover elkaar stonden, gelijk op dien éénen zomeravond, nog zoo kort geleden, toen zij haar geluk verspeeld had?

Er verlieden verscheidene maanden, aleer zij wederom iets

van hem vernam; totdat zij op een zekeren Zondagmorgen, toen zij uit de kerk kwam en gereed stond haar rijtuig in te stappen, dokter Hooibrink op zich zag afkomen. Zijn rood, goedhartig gelaat had eene verdrietige uitdrukking.

„Vergeef mij zoo ik u staande durf houden,” zeide hij, het hoofd ontblootende; „maar ik heb een brief van Polanen en ik dacht dat het u misschien belang zou inboezemen te weten dat hij eene gekheid doen gaat.”

„Eene gekheid?” herhaalde zij, hem verschrikt aanziende.

„Ja. Gij weet dat ik u sprak van een opdracht van het gouvernement?”

„Hij heeft haar toch niet aangenomen?” vroeg zij haastig.

„Ja. Hij zegt mij naar Indië terug te verlangen; maar daar geloof ik geen jota van. Hij heeft tot nu toe gereisd, en is nog geen veertien dagen thuis of hij hunkert er alweer naar zoo gauw mogelijk weg te komen; het lijdt geen twijfel meer voor mij, of zijn verstand heeft onder eene al te groote geestesinspanning geleden.”

„Misschien wel heeft hij zich laten verleiden door schitterende vooruitzichten,” sprak Maria, uit vrees dat hare ontroering haar verraden zou en hij op het rechte spoor mocht komen.

„Gij toont wel hem niet te kennen. Zijne eenige voorwaarde is geweest, dat men hem noch geldelijk noch met eenigerlei onderscheiding zou beloonen. Hij ontvangt vrijen overtocht en verblijfkosten, dat is alles.”

„En gelooft gij nog altijd dat het verblijf in Indië hem zoo nadeelig zal zijn?”

„Hij komt of wel in het geheel niet of wel met eene voor altijd geknakte gezondheid terug; en zoozeer vrees ik voor zijn leven, dat ik blij ben hem nog voor het laatst de hand te mogen drukken.”

„Gaat gij naar den Haag?”

„Ik bood hem dat terstond aan; maar hij schreef mij dit niet te doen, aangezien hij gevoelde mijnen ouders nog een blijk van erkentelijkheid voor hunne gastvrijheid schuldig te zijn, en daarom liever persoonlijk nog afscheid van hen kwam nemen. Hijzelf schijnt zich de zaak heel ernstig voor te stellen.”

„Dus... komt hij naar hier?” stamelde Maria.

„Ja,” antwoordde de kleine dokter, die gelukkig de noodige gelaatskennis miste om zich rekenschap te geven van de ontroering welke zich van haar had meester gemaakt.

„En al spoedig?”

„Donderdag. Hij blijft slechts een paar dagen.”

„En logeert hij bij u?”

„Neen. Ondanks al onze smeekbeden was hij daartoe niet over te halen. Hij heeft zijne kamers besteld in het dorpslogement; maar ik zal toch veel met hem zijn, zooveel mijne praktijk het mij slechts toelaat.”

„Tot weerziens, dokter,” riep zij, in het rijtuig springende, en hem vriendelijk toeknikkende, terwijl zij hare paarden in zoo snellen draf het dorp door liet gaan, dat men haar hoofdschuddend nastaarde, voorspellende dat er nog eens ongelukken zouden gebeuren met die „duivelsche beesten”.

Zij echter zag nauwelijks iemand om zich heen; werktuigelijk knikte zij de aan weerszijden van den weg geschaarde lieden toe, omdat zij nu eenmaal gewoon was dat altijd te doen; maar haar geest werd slechts door ééne enkele gedachte in beslag genomen: Hij zou wederkeeren; zij zou in staat wezen alles te herstellen; hem overreden niet naar Indië te gaan; te blijven om gelukkig te zijn en geluk te schenken. Nooit, neen nooit was het leven haar zoo schoon voorgekomen.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Zoolang hij zich bezig had moeten houden met de tallooze beslommingen, welke eene reis als de zijne naar Indië onvermijdelijk met zich sleept, had Herbert niet stil gestaan bij de vraag of hij al dan niet verstandig handelde met nog eene laatste maal terug te keeren naar een oord, waar zijn hart was achtergebleven. Eerst toen hij in den trein zat, die hem naar het Noorden moest voeren, begon hij ernstig over alles na te denken en wenschte hij nooit een dergelijk besluit te hebben genomen.

Te vergeefs had hij in andere landen andere indrukken gezocht. Slechts één enkel beeld had hem overal vergezeld. Hij had haar weêrgezien op de besneeuwde Alpentoppen en in de groene valeien; in de oude bouwvallen aan de oevers van den Rijn zoowel als in het Hartzgebergte; en steeds had zij hem naar Holland teruggeroepen, totdat hij het besluit had genomen een werelddeel tusschen haar en zich

te doen verrijzen en de opdracht der regeering te aanvaarden.

Waarom echter had hij nog eene laatste maal het vergif willen inzwelgen, dat zijne geestkracht doodde? Waarom had hij haar weêr willen zien, haar nog grootere macht over zijne ziel willen schenken? Zou hij niet rampzaliger dan ooit vandaar wederkeeren?

Maar hij zou ten minste eenige uren van geluk hebben gesmaakt. Misschien zou zij wreed zijn, gelijk zij altijd jegens hem geweest was; doch zelfs hare wreedheid was beter dan dat onduidelijk verlangen nog eenmaal hare stem te vernemen, haar in de raadselachtige oogen te zien.

Hij was wel verplicht geweest Dr. Hooibrink van zijne komst te verwittigen; eerstens om te voorkomen dat de kleine man zelf tot hem zou komen, en ten tweede omdat het hem gemakkelijker viel *schriftelijk* eene reden voor zijn bezoek op te geven. Hij wilde tot geen prijs dat men zijn geheim zou raden. Ware dit het geval niet geweest, hoeveel liever zou hij dan niet geheel en al vrij zijn geweest in doen en laten en, onverwacht aankomende, een dag ten minste gewacht hebben, aler hij zijne overgedienstige vrienden bezocht.

Nu echter moest hij zich in het onvermijdelijke schikken, en werd hij bij zijne aankomst aan het station, gelijk hij reeds gevreesd had, door den geneesheer opgewacht, die hem naar het logement vergezeld, en begon met hem al de nieuwtjes uit den omtrek te vertellen. Herbert hoorde hem verstrooid aan en luisterde eerst toen Hooibrink zeide:

„In het begin dacht ik dat ik mij hier nooit zou kunnen gewinnen. Zoolang mijn verblijf op eene vakantie geleek, was dit minder erg, omdat ik het vooruitzicht behield nog eenmaal naar Batavia terug te keeren; maar het besluit

mij hier als dokter te vestigen sloeg mijne liefste verwachtingen den bodem in. Enfin! Mij bleef geen keus over; het was mijn plicht, daar viel niets aan te veranderen; en het ging veel beter dan ik had durven hopen. Ik ben nog al gelukkig geweest in de behandeling van een patient, wat mij opeens als een wonder van bekwaamheid deed beschouwen; en dan is het ook wat waard voor een geneesheer over alles te kunnen beschikken wat hij maar noodig kan hebben, ook voor zijne armste zieken. Dat is meestal reeds de halve genezing. Freule van Oudrijk is onuitputtelijk in hare weldaden."

"Ziet gij haar dikwijls?" vroeg Polanen.

"Vrij dikwijls, sedert ik haar zoo telkens om het een of ander voor mijne zieken vragen moet. Verleden Zondag heb ik haar voor het laatst gesproken en vertelde ik haar van je komst."

Herbert scheen geheel verdiept in de vraag of zijne sigaar wel trekken wilde of niet; maar toch sloeg hij haastig de oogen op en vroeg:

"Zeide zij niets bijzonders?"

"Niet dat ik mij herinner. Zij was trouwens in een oogwenk weér verdwenen, als een pijl uit een boog. Het volk om mij heen bromde dat zij nog eens ongelukken zou aarichten met hare roekeloosheid in het besturen van haar tweespan; en zeker is het, dat ik haar nog nooit zoo woest heb zien voortrennen."

Hij kreeg geen antwoord meer en ging voort over andere zaken te spreken, totdat zijn vriend ongeduldig werd en hem voorstelde met hem op te wandelen naar de woning zijner ouders, wien hij een bezoek wilde brengen.

"Kom bij ons eten," sprak Hooibrink vol hartelijkheid:

"men zal geen omslag voor je maken en een ieder ziet je even graag."

Ziende dat het niet anders ging, stemde hij hierin toe, op voorwaarde dat hij nog vóór het theeuur weder zou mogen vertrekken.

"Ik heb maar over weinig tijd te beschikken," zeide hij: "en ik wilde nog heden een bezoek afleggen op den Vossen-burg. Daar ik Maria te huis wensch te vinden, zal de avond daartoe wel het best geschikt zijn."

"Zeer goed; dan breng ik je zoover terug, en ga daarna mijne ernstig zieken nog eens zien," antwoordde de dokter.

Eene groote vreugde begon zich van zijn metgezel meester te maken. Het oogenblik, waarnaar hij zoo vurig verlangd had, was thans zoo goed als aangebroken. Hij zou haar wederzien en zich kunnen overtuigen of zij niet eenige blijdschap gevoelde over zijn bezoek, of zij geen berouw had gehad over hare harde woorden, en hem een vriendelijken afscheidsgroet zou weigeren, als hij haar vaarwel zeide, om zijne groote reis te ondernemen; die reis, vanwaar hij niet hoopte weder te keeren.

De blijdschap, zich weldra aan hare zijde te zullen bevinden, maakte hem zoo spraakzaam en vroolijk dien middag, dat de familie Hooibrink geheel en al met hem verzoend geraakte en mevrouw verklaarde, dat Indië toch maar een heerlijk land moest wezen, als het vooruitzicht alleen er weér heen te kunnen gaan de menschen zoo geheel en al veranderde. Haar arme zoon was ook volstrekt dezelfde niet meer, sedert hij het denkbeeld op had moeten geven zijne loopbaan aldaar voort te zetten.

Herbert hoorde haar aan, zonder haar tegen te willen spreken; niemand echter wist beter dan hij dat het niet

Indië was wat hem geheel deed herleven en tot een ander mensch herschiep.

Hij had vrij wat moeite zijn geduld te behouden onder de langdradige gesprekken, welke het dessert opluisterden; maar in het eind toch gaf de vrouw des huizes het sein tot opstaan en was het hem vergund afscheid te nemen, met de belofte den volgenden dag weër te keeren. Agnes en Machteld deden hem uitgeleide tot aan het hek der goederen, en hij vervolgde zijn weg met den dokter, die geheel verdiept was in de herinneringen aan zijne gelukkige jaren te Batavia, en niet ophield Polanen daarvan te vertellen. Herbert wenschte niets liever dan aldus aan zijn eigen gedachtenloop overgelaten te worden, en hij had geen twee woorden gesproken, toen zij zich reeds op den Vossenburg bevonden.

„Het spijt mij dat ik niet voor een uurtje meê naar binnen kan gaan,” zeide de kleine man: „Ik ben altijd blij als ik met freule van Oudrijk in gezelschap mag zijn. Zij is geheel anders als andere menschen; maar men kan niet nalaten van haar te houden. Helaas! Wilde zij nog slechts van gedachten veranderen, ik zou de gelukkigste der stervelingen zijn en nooit meer naar Indië terug verlangen, dat belooft ik je. Zou het je niet mogelijk wezen eens een goed woordje voor mij te doen?”

„Ik?” vroeg de jonge rechtsgeleerde, onwillekeurig glimlachend.

„Ja,” antwoordde Hooibrink, zonder op zijne verbazing acht te geven. „Het kan niet anders of zij moet veel vertrouwen in je oordeel hebben. Dat is het geval met ieder die je kent; en als je haar nu eens wist te beduiden hoe veel aangenamer en gezelliger het voor haar wezen zou

getrouwd te zijn, dan was mijne zaak gewonnen; want zij ziet hier geen sterveling die harer eenigszins waardig is als ik. Een schoonklinkenden naam kan ik haar wel is waar niet geven; maar dat maakt den mensch ook niet gelukkiger, en voor het overige zal ik spoedig het eene jaar door het andere vijf- à zesduizend gulden verdienen, wat toch ook niet te versmaden is en haar een waarborg zal zijn dat ik haar niet om haar geld wensch te trouwen. Beloof mij dat gij mijne zaak bij haar bepleiten zult. Reeds eenmaal zijt gij zoo gelukkig bij haar geslaagd voor mij.”

„Je vergeet dat dit een soort pleidooi is, zooals ik er nooit nog heb gehouden.”

„Dat is niets. Je zult er slechts te welsprekender om zijn,” verzekerde de dokter, hem de hand schuddende, terwijl Herbert aanschelde. „Onthoud wel dat ik op je voorspraak reken, en er morgen wat meer van hoop te vernemen.”

Zijn vriend bleef hem met half spottenden, half verteederden blik nastaren. Het groote, dikke bovenlichaam waggelde op twee beentjes, zoo kort en zoo mager dat zij te zwak schenen om hetzelve te dragen. Daarbij kwam nog dat het hoofd dat van een dwerg scheen, zoo ineengedrukt was de stompe neus en zoover stak het hooge, breede voorhoofd boven de oogen uit; er kon geen leelijker man gevonden worden dan den kleinen dokter. En hij meende waarlijk nog kans te hebben Maria den een of anderen dag tot vrouw te krijgen. Medelijdend haalde Herbert de schouders op. Het kwam hem zoo krankzinnig voor, aan hem, die haar te goed en te verheven achtte voor wie het ook zij.

De bediende, die de voordeur opende, liet hem aanstonds binnen in eene ruime kamer, waar zich wel is waar niemand bevond, maar waar toch een paar olielampen brandden, alsof

men er op gerekend had dat er bezoek kon komen dien avond.

Hij gevoelde hoe luid zijn hart klopte; eene onweerstaanbare ontroering maakte zich van hem meester. O! dat oogeblik, hij had er zoo vurig naar verlangd, zonder te durven gelooven dat het ooit nog voor hem zou aanbreken. Sedert weken en maanden had hij geen anderen droom gekoesterd dan zich nog eenmaal in haar bijzijn te bevinden, nog eens hare stem te hooren; en nu ging zij binnentreden; zou hij haar waarlijk terugzien...?

Het gekraak der deur deed hem opschrikken, en ja, daar kwam zij, blonder en schooner dan ooit, met den ouden sfinxenblik in de oogen, en reeds van verre de hand naar hem uitstreckende.

Hij trad op haar toe en nam hare vingers tusschen de zijne. Geen van beiden vond een woord te zeggen.

Na verloop van eenige seconden sprak het jonge meisje: „Wilt gij binnenkomen, of zullen wij hier blijven? Daar ginds kan ik u de kennis mijner goede schaduw laten maken.”

„Zoo het u even lief is, laat ons dan hier blijven praten. Wij hebben elkander veel te zeggen aler wij weder afscheid nemen.”

Maria's voorhoofd nam eene dreigende uitdrukking aan.

„Waarom gaat gij weg?” vroeg zij snel, en terwijl zij nog altijd voor hem stond.

„Omdat ik het land van nut kan zijn,” antwoordde hij ontwijkend. „Ik ben nog te jong om de diensten te weigeren, die men van mij vraagt.”

„Er zijn nog anderen die dezelfde diensten hadden kunnen bewijzen, anderen die er niet onder bezwijken zouden zooals gij.”

„Nu stelt gij u de dingen veel te donker voor,” sprak Herbert glimlachend. „Het moet Hooibrink zijn, die u zulk een wanhopig tafereel omtrent mijne gezondheid heeft opgehangen. Neen, ik hoop wel degelijk, als alles goed gaat, over een jaar weér terug te wezen.”

„En wanneer alles *niet* goed gaat?” vroeg het jonge meisje, hem doordringend aanziende.

„Welnu, dan zal ik pogen mij daarover te troosten,” zeide hij met een weemoedig lachje. „Ook in Europa kan men sterven.”

„Ja, ook hier sterft men, doch zonder het verwijt roekeloos zijn leven op het spel te hebben gezet. Hier sterft men, maar in de nabijheid van zijne bekenden en vrienden; en niet op zulk een onmetelijken afstand van hen, dat zij voort blijven lachen en van het leven genieten, weken nog nadat men reeds in het graf rust.”

„O! wat dat betreft, deze gedachte ten minste behoeft mij niet terug te houden. Of ik van den aardbodem verdwijn of niet, zal niemand het hart breken.”

Zij gaf hem een wenk plaats te nemen, en liet zich eveneens neerzinken in een lagen armstoel, die voor het houtvuur was geplaatst. Hare blikken rustten op de groote ronde blokken, waarlangs de vlammen zoo grillig speelden, als wilden zij ze beurtelings streelen en kwellen; en het hout klaagde voort, nu eens in zacht gesnik, dan weder in een gekreun, dat heel zijn pijn verraadde.

Geruimen tijd bewaarden beiden het stilzwijgen. Zij hadden elkander zoo eindeloos veel te zeggen dat zij niet onder woorden wisten te brengen.

„Men heeft mij gezegd dat gij dezelfde opdracht reeds herhaaldelijk geweigerd hadt,” sprak Maria eindelijk. „Is dat zoo?”

„Ja, dat is zoo,” gaf Herbert op eenvoudigen toon ten antwoord.

„Waarom hebt gij haar dan thans niet alleen aangenomen, maar er zelfs om verzocht?”

Hij verbleekte, maar zeide met rustige stem:

„Ik ben tegenwoordig veel sterker dan vroeger. Mijne gezondheid heeft langen tijd noodig gehad om weêr geheel en al bij te komen.”

„Het is daarom zeker dat gij haar vrijwillig op nieuw in enkele maanden tijds gaat verwoesten,” sprak zij vol bitterheid. „Weet gij dat degenen die niet aan u hechten gelukkig zijn?”

„Het aantal van hen die dat wel doen is zoo klein, dat ik mij niet behoefde te laten terughouden door de gedachte aan hen. Toen ik mij afvroeg, *wien* ik vaarwel moest gaan zeggen, was het lijstje bitter kort. In een halven middag was ik met die bezoeken gereed.”

„O! Ik verdenk u volstrekt niet bijzonder veel vriendschap weg te schenken!” riep zij uit, hem doordringend aanzijnde. „Zelfs verwondert het mij dat gij er nog aan gedacht hebt uwen kennissen hier vaarwel te komen zeggen.”

„Misschien ware het verstandiger geweest juist dit afscheid te vermijden,” sprak de jonge man, op gesmoorden toon.

„En waarom dat?” vroeg Maria, heel zacht.

„Omdat het 't eenige zou wezen waarbij het hart gemoeid was,” antwoordde hij, plotseling opstaande en tegen den schoorsteenmantel aanleunende, als ware het hem onmogelijk geweest langer haar blik op zich te voelen rusten.

„Zoudt gij willen beweren dat hart verloren te hebben aan eene der dames Hooibrink?” vroeg het jonge meisje spottend.

„Zoover heb ik het nog niet gebracht,” gaf Herbert ten antwoord, terwijl hare ironie hem als gloeiend ijzer pijnigde. „Maar gij herinnert mij daar aan eene opdracht, die ik ontving en mij schaam zoolang vergeten te hebben.”

„Hebben zij u weder tot hun advocaat gekozen?”

„Helaas! ja.”

„Ik had het moeten raden. Uit eigen beweging komt gij niet naar hier. Wat is er thans weêr te bepleiten?”

„De persoonlijke belangen van den dokter, die beweert geen geluk op aarde te kunnen vinden dan door u.”

„En gij hebt u belast met de taak mij tot dat huwelijk over te halen?” klonk het haastig.

„Ik kon hem niet weigeren er u over te spreken, al geloofde ik ook zelf niet dat hij veel kans van slagen had.”

„Welnu, daar vergist gij u in!” riep zij uit, overeind rijzende en hem uitdagend aanzijnde.

Zijn gelaat werd aschgrauw en hij trad een stap achteruit.

„Gij wilt toch niet zeggen dat gij eene dergelijke krankzinnigheid zoudt begaan?” mompelde hij.

„Noemt gij het eene dwaasheid? Ik niet. Ik ook, ik ben het leven aldus moê geworden en evenals gij wil ik mijne toevlucht nemen tot een groot besluit. Gij komt mij een huwelijk aanraden, en ik verzoek u een gunstig antwoord over te brengen. Is daar iets vreemds in gelegen?”

„Ja, Maria; want het kan u geen ernst zijn; gij weet even goed als ik, dat alles verkieslijk is boven een huwelijk zonder liefde. Zoo gij uwe eenzaamheid moede zijt, welnu, ga dan den winter doorbrengen in eene onzer groote steden; gij zult er mannen ontmoeten, die in alle opzichten boven onzen armen vriend verheven zijn. Bepaal onder hen uwe keuze, en wees heel gelukkig.”

- „Beloofst gij mij het huwelijk bij te wonen, zoo ik op uw terugkeer wacht?”

Hare grijze oogen rustten op zijn gelaat. Geen enkele zenuwtrilling zijner trekken ging voor haar verloren, en toch twijfelde zij nog altijd aan zijne liefde voor haar; zoo waar is het dat de mensch, die werkelijk bemint, de nederigheid zelve wordt, en steeds eigen macht blijft wantrouwen.

„Ik mag u niet aanraden daarop te wachten,” antwoordde hij met een gedwongen lachje; „het zou al te lang kunnen duren.”

„Daareven hebt gij immers gezegd dat uwe zending binnen het jaar volbracht zou zijn?”

„Ja, mijne zending; maar het is mogelijk dat, wanneer zij afgelopen is, ik nog geruimen tijd door de binnenlanden zal reizen; ik heb nog zoo weinig van Indië gezien en geen land is waardiger bezocht te worden.”

„Heeft uw tocht naar Zwitserland u op eens in zulk een onvermoeid zwerveling herschepen? Vertel mij eens iets van uwe reis.”

„Ik zou het niet kunnen,” antwoordde hij somber.

„Gij, de welsprekendste rechtsgeleerde van ons land, zoudt mij uwe verschillende indrukken niet mee kunnen deelen?” riep zij ongelooovig.

„Neen; en dat om eene hoogst eenvoudige reden: ik ontving er geen.”

„Onmogelijk!”

„Het is zoo, Maria,” sprak hij op een toon, alsof hij plotseling tot een besluit was gekomen. „Ik kan het u wel zeggen, want het moet u onverschillig zijn, en het zal u veel verklaren, wat tot dusverre duister in mij bleef. Toen ik op reis ging, brak ik met al de gewoonten van mijn leven.

Ik was vroeger nooit gelukkiger geweest dan wanneer ik slechts in mijne studeerkamer zat, en de eene of andere ingewikkelde zaak tot klaarheid kon brengen. Eensklaps was dat alles veranderd; mijn met boeken gevuld vertrek scheen mij akelig hol en ledig toe; ik gevoelde mij zoo verlaten, als zelfs in de eerste dagen na den dood mijner moeder het geval niet was geweest. Overal werd ik achtervolgd door een geluksbeeld dat geen werkelijkheid voor mij kon worden. Ik poogde het te vergeten door hardnekkig voort te arbeiden; nooit was mijn werk zoo ellendig geweest. Ik trachtte mij te verstrooien, naar Scheveningen en elders te gaan; en ik zwierf daar nog veel ongelukkiger rond dan ik mij in mijne eenzaamheid gevoelde. Toch kon alleen vergetelheid mij redden en ik zocht mijn droom te ontvluchten door op reis te gaan; te vergeefs, hij volgde mij tot op de hoogste bergen, tot in de diepste dalen en maakte mij blind voor al wat mij omgaf. Ik zou u niet meer weten te zeggen *wat* ik gezien heb.”

„En gij zoekt hem thans te ontkomen in een ander werelddeel?” vroeg zij zacht, terwijl haar blik meer en meer van de oude starheid verloor.

Herbert boog toestemmend het hoofd.

„Laat mij u dan zeggen dat ook dit vruchteloos zal blijken,” fluisterde Maria, naderbij tredende: „Men kan zijn leed tot zwijgen brengen, zijne wanhoop ontvluchten; aan zijne droomen ontkomt men niet, hoe ver men daarvoor ook weg moge zwerven, want zij zijn een deel van onszelven.”

„Zoo het leven ze ons dan niet ontnemen wil, de dood is barmhartiger,” sprak Polanen, welhaast onhoorbaar.

„Is het *daarom* dat gij uwe gezondheid op het spel gaat zetten?” vroeg zij verschrikt: „weet gij dat dit bijna gelijk staat met zelfmoord?”

„Nee; want ik zal den dood niet zoeken,” antwoordde hij rustig: „maar zoo hij zich over mij ontfermen wil, zal hij eene weldaad verrichten en mij welkom zijn.”

„En wilt gij mij den naam van uw droom niet zeggen?”

„Waartoe? Laat hem ten minste ongenoemd met mij sterven. Het zij u voldoende te weten dat mijn vertrek op geen gril van het oogenblik berust en dat mijne terugkomst onwaarschijnlijk is.”

„Wilt gij mij toestaan zijn naam te raden?” klonk het zacht.

„Gij zoudt het niet kunnen.”

„Geloof gij?”

„Beproof het.”

„Hij draagt een vrouwennaam....”

„Maria!” riep Herbert uit: „ga niet verder.”

„Dat behoeft ook niet, want gijzelf hebt hem genoemd,” zeide zij, zijne handen grijpende en naar hem opziende met de stralende, lichtkleurige oogen: „Of gelooft gij niet dat ik uw geheim reeds bij oogenblikken meende geraden te hebben? O! Gij hebt mij willen ontvluchten, niet waar? Mij alleen? Kunt gij dat tegenspreken?”

„Nee,” antwoordde hij op smartelijken toon: „Gij hebt volkomen juist in mijn hart gelezen. Ik behoef het u thans niet meer te verbergen, hoe belachelijk het u wellicht ook toe zal schijnen uit den mond van een zoo ernstig man als ik, die het leven meende door te gaan zonder ooit geweten te hebben wat liefde was; maar ik heb u bemind van het eerste oogenblik af waarop ik u hier terugzag; gij hadt slechts woorden vol bitterheid en verwijten voor mij, en toch gevoelde ik een bijna onweerstaanbaar verlangen dat wreede kopje naar mij toe te trekken en te liefkoozen, tot het in mij geloofde. Dien avond onder het onweder ben ik

zoo gelukkig geweest als slechts een sterveling zijn kan, en hadt gij mij daarna niet zoo meêdoogenloos van uwe zijde verjaagd, ik zou de kracht gemist hebben van hier te gaan zonder u gezegd te hebben hoe lief ik u had. Daarna heb ik getracht u te vergeten; ik vermocht het niet, en daarom alleen wil ik een afstand tusschen ons leggen, zóó groot, dat ik niet voor de verzoeking bezwijken *kan* tot u weder te keeren.”

„En waarom zoudt gij niet wederkeeren?”

„Omdat mijn bijzijn u niet aangenaam kan zijn.”

„Geloof gij?” fluisterde zij: „Wil ik u iets anders vertellen? Ik heb niet, zooals gij, jarenlang gewacht om te beminnen. Als een kind reeds kreeg ik iemand lief, die zich niet meer om mij bekommerde dan om een schoothondje, dat hem de hand zou hebben gelekt. Die gehechtheid groeide met mij, en werd ten laatste een deel van mijn leven. Ontneem mij dat niet, Herbert, door het uwe in gevaar te brengen. Bedenk dat ik u alleen bezit.”

„Maria,” mompelde hij, zich ontworstelende aan de begoocheling, welke zich plotseling van hem meester maakte: „speel niet met mijn gevoel voor u; gij moogt aan alles twifelen en er den spot meê willen drijven; maar doe het niet met mijne liefde; zij is daartoe te groot, te oprecht. Ik lijd er te veel onder.”

„Gij, die *mij* van ongelooft beschuldigt, waarom twijfelt gij aan mij?”

„Omdat gij mij niet lief kunt hebben, ik, die zooveel ouder ben dan gij, die niets heb dat u aan mij zou kunnen boeien....”

„O! Thomas, zal ikzelve het u dan moeten zeggen hoe lief gij mij zijt?” vroeg zij zacht, de handen op zijn schou-

ders leggende: „Ik vraag niets anders van de wereld meer dan eene plaats, eene groote plaats in uw hart, en dit ééne offer van uwe liefde: dat gij niet heen zult gaan.”

En hij geloofde ditmaal aan zijn geluk, en zijne armen sloten zich om hare tengere gestalte heen, terwijl zijne lippen haar voorhoofd zochten. Hij was buiten staat te spreken, en ook zij vond geen woorden meer. De menschelijke taal schijnt zoo arm in enkele uren. Met gesloten oogen leunde Maria tegen hem aan, de ziel vervuld van eene blijdschap zóó groot, dat zij haar bijna vrees aanjoeg. Kon het mogelijk zijn dat men hierbeneden een zoo volkomen geluk mocht smaken? Welk een vrede zich voortaan voor het leven lang beschermd te weten door dien krachtigen arm; de zekerheid te hebben hoe innig zij bemind werd door den ééne, die haar dierbaar was boven al wat zij ooit had liefgehad.

En hijzelf, hij duizelde van zijn eigen geluk. Nu eerst begreep hij hoeveel teederheid zich verborgen had tot in hare wreedste woorden; hoe zij elkaar voortdurend gepijnigd hadden, omdat zij elkanders liefde niet begrepen en elkaars onverschilligheid niet dragen konden. Er lag eene onbeschrijfelijke zoetheid in dat fraaie hoofd, dat zich anders zoo trotsch, zoo vermetel, zoo uitdagend op kon heffen, aan zijne borst te zien rusten met dien zachten glimlach van geluk, die elken trek van spotternij om den mond had weggestreken.

„Gij zult niet gaan, niet waar?” smeekte zij ten laatste.

Herbert ontwaakte als uit een tooverdroom, en haar naast zich op eene sofa plaats latende nemen, antwoordde hij op een toon, waarin men duidelijk eene groote smart hoorde weértrillen:

„Ik zou u willen gehoorzamen, Maria; mijn eigen hart

zou thans geen vuriger wensch koesteren dan bij u te blijven, om u niet weder te verlaten; maar ik mag den spot niet drijven met de regeering.”

„Wat behoeft gij u om het gouvernement te bekommeren?” vroeg zij, beangstigd voor haar nauw verworven geluk: „Niemand zal er onder lijden of gij uwe reisplannen intrekt; wat zeggen staatsbelangen naast persoonlijke levensvreugde? En gij kunt u zoo gemakkelijk verontschuldigen, met de trouwens volkomen ware verklaring, dat de doktoren uwe gezondheid ongeschikt voor Indië hebben geoordeeld.”

„En men zou daarna vernemen, dat ik die verklaring had afgelegd op het oogenblik zelf dat ik er belang bij had in Nederland te blijven; neen, liefste, dat is onmogelijk, te meer omdat ik zonder bezoldiging ga, en dus tot dubbele kieschheid tegenover het land verplicht ben.”

„Maar ik kan u toch den dood niet te gemoet laten gaan!” riep het jonge meisje uit, zijne handen vaster in de hare klemmende: „en dan die droefheid u weér te verliezen op het oogenblik zelf dat ik u gevonden heb.”

„Voor mijn leven behoeft gij niet meer te vreezen,” klonk het op geruststellenden toon: „Ik ben thans zóó gelukkig dat ik hetzelve zal weten te verdedigen tegen elken aanval van het klimaat. En wat onze scheiding betreft, zij zal niet lang duren, dat beloof ik u. Van het oogenblik af waarop ik mij inscheep zal ik slechts één verlangen kennen: hier weder te keeren; u opnieuw in mijne armen te klemmen. Door dien wensch bezield, zal ik mijne zending spoedig volbracht hebben, en ik geloof zeker binnen de zes maanden terug te zijn. Wij schrijven thans November; in Mei hoop ik u weder te vinden voor altijd; en tot dan, niet waar, zult gij mij onze scheiding helpen dragen door uwe brieven?”

Den eenige, dien ik ooit van u ontving, bewaarde ik steeds zorgvuldig in mijne zakportefeuille. Het was eene reliquie, die ik voor niets ter wereld zou hebben afgestaan."

Maria van Oudrijk hief het hoofd op; haar blik zocht den zijne, en in hare oogen lag eene uitdrukking van zoo hevigen angst, dat Herbert er van huiverde.

"Ga niet heen," smeekte zij nogmaals: „Er is iets dat mij toefluistert u daarvan terug te houden, omdat wij elkander verliezen zullen zoo gij vertrekt. Gij zegt mij tegen den dood te zullen waken: is men niet altijd machteloos tegenover hem? O! Ik weet het, gij zult hem thans niet zoeken, gelijk gij eerst van plan waart; maar is hij niet een vijand, die degenen versmaadt die zijne komst aanroepen, en steeds gaat tot hen, die voor zijne aanraking terugdeinzen omdat zij gelukkig zijn? Kan hij u niet overrompelen, in één dag, in één uur? Denk aan uwe moeder. Ook zij scheen 's avonds nog gezond en was den volgenden dag reeds niet meer. Hier ook kunt gij sterven, zult gij mij zeggen; maar hier ten minste zijn wij bij elkander, en zou ons althans den troost geschonken worden elkaar tot het laatst toe bij te kunnen staan. Stelt gij u den puinhoop van mijn leven voor, indien ik uit Indië het bericht vernam van uw overlijden? Hier zou niets eene verandering hebben ondergaan, alles zou er even zonnig, even lachend uitzien, alsof niet mijn leven vernietigd was geworden. Zelfs al seinde men mij het bericht over, zou ik niet eens bij machte zijn ook maar eenige bloemen te zenden, waarmede men u in het graf kon leggen. O! Herbert, geef aan mijne smeekingen gehoor. Het is zoo hard, zoo vreeselijk hard, u terstond weér te moeten missen; u met eene zoo folterende vrees na te staren."

„Maar mijn eergevoel is er mede gemoeid."

„Gij vat dat veel te ernstig op. Wie zal er zich over een jaar nog over bekommeren of Mr. Herbert van Polanen zijn geluk verkoos boven eene opdracht van den staat? Wie geeft u echter ooit aan mij weder, zoo gij daarginds bezwijkt?"

„Ik kan niet, Maria, ik *kan* mijn eens gegeven woord niet hernemen. O! Bespaar ons beiden de pijn nog langer daarover te strijden. Wij gaan slechts voor zeer korten tijd van elkander; het zal ons meer dan ooit de grootte onzer gehechtheid toonen en ons leeren hoe onmisbaar wij elkander zijn. Nu ik u gevonden heb, blijf ik zoo lang mogelijk bij u, en zal ik de laatste toebereidselen tot mijn vertrek van hier uit maken. Als ik terugkom zal ik geen dag in het land wezen of ik ben bij u, en in mijne afwezigheid zult gij telkens nieuwe bewijzen ontvangen hoezeer mijne gedachten met u bezig zijn."

„Dus is het u geheel en al onmogelijk toe te geven aan mijn verzoek?" vroeg zij, hem doordringend aanziende.

Herbert's oogen vestigden zich op haar met eene uitdrukking van onbeschrijfelijke droefheid.

„Geheel en al," prevelde hij.

„Dan zal ik er u ook niet meer om vragen," sprak zij zacht: „want ik moet u voortaan het leven helpen verlichten en niet zwaarder maken. Alleen, ik heb uwe belofte dat gij spoedig wederkeeren zult; onthoud dat wel. Het is ook niet meer dan billijk dat ik de boete zou dragen voor mijn eigen twijfel aan uw hart. O! zoo ik slechts had *durven* gelooven dat gij mij liefhadt, dien laatsten zomeravond; gij zoudt er nooit aan gedacht hebben te vertrekken."

„Waarom moest *gij* mij begrijpen, daar, waar ikzelf u niet verstond? Maar, mijne lieveling, wij zullen elkander deze

boete onzer wederzijdsche kortzichtigheid trouw helpen dragen en verzachten, en wanneer ik terugkeer, niet waar, zullen wij spoedig voor altijd vereenigd zijn? Ik zal u dan geen uur meer in mijn leven kunnen missen."

"Maar zult gij afstand voor mij kunnen doen van het stadsleven? Ikzelve zou heel goed den Vossenburg voor den Haag kunnen verlaten; doch wat zouden wij daar ginds beginnen? Wij hebben beiden de afzondering even lief, en die afzondering vindt men nergens zoo volkomen terug als in de bosschen en de vrije natuur."

"O! neen, geen stadsleven meer voor ons," antwoordde Herbert: „Laten wij ons geluk voor altijd hier begraven. Wij zullen trachten zooveel goed te doen als onze hand slechts vindt te doen, en voor het overige de menschen ontvluchten."

"Eén huisvriend zullen wij toch hebben, vrees ik," lachte het jonge meisje: „en wat zult gij dien goeden dokter wel zeggen, nu gij zijne zaak zoo goed bepleit hebt?"

"Ik zal hem zeggen, wat de waarheid is, dat ik mijne eigene gevoelens onder dat pleidooi heb verraden, en dat gij de voorkeur hebt gegeven aan den vriend uwer kinderjaren," sprak Polanen ernstig: „Weet gij, Maria, dat de herinnering aan dat verleden altijd onder de liefste beelden zal blijven, welke mij ooit geschonken werden? Er ligt voor mij iets zoo onuitsprekelijk zoets in de gedachte dat ik reeds toenmaals zooveel liever met u bezig was dan met de anderen; dat wij toen reeds bij elkander schenen te behooren. Kunt gij u nog den avond voor den geest halen, dien wij allen gezamenlijk doorbrachten bij uw bureu van den Staaldert?"

"Ja, ik weet dat alles nog, alsof het gisteren ware gebeurd," fluisterde zij, de oogen sluitende, als wilde zij nog

eens al die visioenen tot zich weêr doen keeren: „maar spreek mij daarover; het is mij zoo lief dat nog eenmaal te doorleven, en vooral ook te hooren dat niets daarvan u ontging."

"De familie van Male had ons allen uitgenoodigd thee te komen drinken op den Staaldert. Uw vader vond er bezwaar in dat gij meê zoudt gaan, maar ik ruimde zijne tegenwerpingen uit den weg door te beloven dat ik voor u zou zorgen," zeide Herbert, haar dichter tot zich trekkende.

"En nooit deedt gij het op treffender wijze dan dien avond," klonk het zacht, terwijl zij zijne hand aan hare lippen klemde: „Nog altijd zie ik u uit het rijtuig stappen en mij voorzichtig daaruit beuren, als vreesdet gij voor niets zoozeer als mij pijn te doen. En toen de anderen naar buiten gingen om eene wandeling te maken, vroegst gij vergunning mij op den vijver voort te roeien. Gij droegt mij wederom in de boot, en zeker een uur lang bleef ik op het water, terwijl gij mij allerlei opera-liederen voorzongt. Ik geloof niet dat iemand anders dien avond zóó gelukkig kon zijn."

"Een uwer zusters maakte, bij ons aan wal stappen, de vrij juiste opmerking dat ik niet heel beleefd tegenover onze gastvrouw was geweest; maar deze keerde zich met haar zachten glimlach tot mij om mij gerust te stellen, want zij had het verwijt opgevangen."

"Ja, ik meen haar antwoord nog te hooren: „Ik hoop dat mijn zoons ook eenmaal op die wijze aan de beleefdheid tekort zullen komen, mijnheer van Polanen. Wie hart toont te bezitten heeft altijd goede vormen.""

"En toen wij huiswaarts zouden keeren, beurde ik u weder in het rijtuig; doch ik bemerkte spoedig hoezeer deze ongewone uitgang u vermoeid had, en ik nam u in mijne

armen en hield u aldus vast, totdat gij in slaap vielte en uw hoofdje al zwaarder en zwaarder tegen mij aan rustte. Niet ver van huis werd gij plotseling wakker, en u angstig aan mij vastklemmende, fluisterde ge: „Ik droomde dat gij weg waart; maar nu is het goed, nu ben ik weêr gerust.”

„Ik herinner mij nog volkomen die pijn; zij was dezelfde als toen gij werkelijk zijt vertrokken. Nooit was het op Oudrijk zoo uitgestorven of treurig. Misschien gevoelden de anderen het niet zooals ik; maar mij was het alsof alle leven ons op eenmaal verlaten had. Mama vreesde, geloof ik, dat men mij plagen zou, ten minste ik hoorde haar telkens herhalen dat men mij vooral met rust moest laten, omdat ik minder wel was; en zoo kon ik uren achtereen blijven liggen, zonder tot iemand te spreken, steeds terugdenkende aan het geluk der vorige dagen.”

„Hoe weinig dacht ik toenmaals dat gij nog eens mijne vrouw zoudt worden.”

„En hoe verschrikt zou ik hebben opgezien indien iemand het mij destijds had voorspeld. Gij kwaamt mij voor als stondt gij zooverre boven al de overige menschen verheven. Geen sterveling geleek in mijn oog op u. Slechts een enkelen keer vernam ik iets, dat mij daaraan deed denken. Gij waart reeds eenige jaren weg; ik begon beter te worden en zat in een hoekje bij het raam te lezen, terwijl mijne ouders over het huwelijk mijner zuster Emilie spraken. Plotseling zeide mijn vader binnensmonds: „Ja, zij zien er allen lief uit en zullen stellig goede partijen doen; voor dat kleintje daar zal er wel niets anders op zitten dan oude vrijster te worden.” — „Misschien is dat, met haar karakter, nog het gelukkigste wat haar gebeuren kan,” antwoordde mijne moeder, die zich overtuigd hield dat ik te veel in mijne

lectuur verdiept was om iets te verstaan: „Er is maar één man ter wereld, dien ik goed genoeg voor haar zou hebben gevonden, maar hij is zooveel ouder dan zij en zal misschien nooit wederkeeren. Ik bedoel Herbert van Polanen. Hij alleen heeft haar begrepen gelijk zij was.” Mijn vader lachte haar hartelijk uit; maar ik vergat hare woorden nooit, en nu zij zich in het eind bewaarheid zien, is het mij zoo goed te denken dat dit ook eenmaal haar liefste verlangen voor mij was, en dat zij dus wel heel tevreden moet zijn.”

Sprakeloos omhelsde Herbert haar. De grootte van zijn geluk joeg hem bijna vrees aan.

ZESDE HOOFDSTUK.

Den volgenden morgen vroeg meldde Hooibrink zich bij zijn vriend aan, en vond, tot zijne verbazing, Herbert bezig met het schrijven van brieven.

„Je verliest geen oogenblik, zie ik,” sprak hij lachend. „Ik dacht dat je hier ten minste wel eenige dagen vacantie zoudt nemen.”

„Er valt heel wat meer te regelen vóór mijn vertrek, dan ik eerst gedacht had,” antwoordde de jonge rechtsgeleerde, wiens gelaat zoo ernstig bleef dat de dokter hem verschrikt aanzag, terwijl hij vervolgde: „Ik heb je iets mede te deelen, waarbij ik een beroep moet doen op je trouwe vriendschap.”

„Waar je ten allen tijde en in alle omstandigheden op rekenen kunt,” verklaarde de kleine man vol kracht.

„Je weet ik bracht gisteren avond een bezoek aan freule van Oudrijk.”

„Ja, en zelfs heb je me beloofd een goed woord voor mij

te doen. Je wilt mij zeker zeggen dat je pogingen schipbreuk leden; geloof er mij in dat geval niet minder dankbaar om. Ik twijfel geen oogenblik of je hebt gedaan wat in je vermogen lag.”

„Meer dan dat misschien; want de zaak die ik bepleitte was mijzelf zoo dierbaar, dat er al mijne vriendschap toe vereischt werd, om te trachten zulk een prijs voor een ander te winnen.”

„Herbert!” riep de jonge geneesheer uit, „je wilt toch niet zeggen dat je ook van Maria hieldt?”

„Ja,” antwoordde Polanen eenvoudig.

„Maar waarom mij dat dan niet bekend?” luidde het verwijtend.

„Omdat ik geen oogenblik de hoop durfde koesteren dat zij eenige liefde voor mij zou gevoelen. Waartoe dan gesproken over iets dat mijn geheim moest blijven tot het einde toe? Maar zij raadde wat er in mij omging en wat mij naar Indië dreef, en, mijn vriend, het doet mij innig leed u verdriet te veroorzaken, doch zijzelve had nog altijd de gehechtheid harer eerste jeugd voor mij behouden.”

Een oogenblik werd het anders zoo hoog gekleurd gelaat van den dokter zoo bleek, dat Herbert vreesde hem werkelijk een doodelijken slag te hebben toegebracht; maar terstond daarna was hij zijne aandoening weder meester en schudde hij zijn vriend vol hartelijkheid de hand.

„Het doet mij plezier voor u beiden,” zeide hij. „Niemand is beter in staat haar gelukkig te maken dan gij, en ik ben stekeblind geweest, dat ik niet aanstonds raadde hoe het met je gesteld was; maar ik dacht dat je nooit naar eene vrouw zoudt omzien, en dat geen enkel gezelschap voor je boven de eenzaamheid ging. Nu, de zaak heeft ten minste

één zonnigen kant voor mij: dan zal ik je weér voor goed in mijne nabijheid krijgen, zooals vroeger in Indië. Jammer maar dat ik geen advocaat ben, of ik vroeg terstond met je te mogen ruilen en in je plaats je opdracht te gaan vervullen."

Uit erkentelijkheid voor de gulle wijze waarop hij zich in het geluk zijner vrienden verheugde, werd hij dien middag ten eten genoodigd op den Vossenburg, in gezelschap van Machteld en Agnes, die beiden heel wat meer moeite hadden zich over het ten gronde gaan harer jongste hoop te troosten. Beiden hadden zich tot dusverre geveleid dat Herbert in het eind voor hare betoovering zou zwichten, en het was hard, heel hard een ander, die toch reeds zoo rijkelijk door het lot gezegend was, te zien genieten van eene vreugde, die, althans wat overeenkomst in jaren betrof, veeleer een der zusters toekwam. Zij behoefden gelukkig niet lang getuige te wezen van Maria's verloving, want reeds den volgenden dag vertrok freule van Oudrijk naar haar oudsten broeder, die gehuwd en op het buiten harer ouders gevestigd was. Ofschoon de band, die hen aan elkander hechtte, verre van nauw was, achtte het jonge meisje het beter op Oudrijk de laatste dagen door te brengen, welke Herbert nog aan hare zijde zou mogen slijten; op deze wijze belette zij alle gemompel der wereld, en kon hij tevens hare naaste bloedverwanten weerzien. Zijne familie zouden zij bezoeken na zijn terugkeer.

Maar, ofschoon zij ook hier veel bij elkander waren, had toch reeds een dichte sluier hun geluk beneveld. Maria's broeder bezat een talrijk gezin en had eene vrouw gehuwd zonder fortuin. Ofschoon hij er zich misschien zelf nauwelijks rekenschap van durfde geven, had hij tot dusverre altijd

gehoopt dat zijne jongste zuster ongehuwd mocht blijven. Men had hem meer dan eens gezegd dat eene ziekte, als die welke zij in hare kinderjaren had gehad, op lateren leeftijd gewoonlijk wederkeert; het was dus niet waarschijnlijk dat zij oud zou worden, en stierf zij ongetrouwd, dan kwam een groot gedeelte van haar geld tot hem. Hare voorliefde tot de afzondering had dit vooruitzicht meer en meer veld doen winnen, en nu het zoo onverwacht den bodem ingeslagen werd, gevoelde hij zich daarover zoo ontstemd, dat hij er een soort troost in vond haar opzettelijk onaangenaam te zijn. Wetende hoe kort Herbert nog slechts aan hare zijde mocht vertoeven, nam hij hem met zich mede op lange wandeltochten in den omtrek; of waren zij bijeen, dan droeg hij zijne vrouw op steeds om en bij hen te blijven, zoodat alle vertrouwelijkheid uit hunne gesprekken verdween, en zij verhinderd werden elkander hunne indrukken mede te deelen.

Dit had, vooral op het jonge meisje, eene noodlottige uitwerking. De verbittering, welke eerst onder den invloed van het geluk hare ziel had verlaten, keerde daarin terug en deed tot zelfs Herbert lijden. Ziende hoe weinig hare levensvreugde beteekende voor hare naaste familieleden, begon zij bij oogenblikken te twijfelen ook aan *zijne* liefde; als men dengenen onverschillig is, die door alle koorden des harten tot ons getrokken moesten zijn, dan wordt het moeielijk nog te gelooven dat men *iemand* dierbaar zou kunnen zijn; en uren lang bleef zij des nachts slapeloos doorbrengen, onophoudelijk ten prooi aan de kwellende vraag of Polanen zich niet vergist had omtrent den aard zijner gevoelens voor haar. Waren het niet veeleer de herinneringen aan het verleden, waaraan hij altijd zoozeer gehecht was geweest, die

hem tot haar getrokken hadden? O! zeker hij was volkomen oprecht in zijne gansche houding tegenover haar; maar bedroog hij zich niet zelve? Was het niet de vriendschap, eenmaal aan Willem toegedragen, die hij thans schonk aan wie zoozeer op den doode gelek?

Zij had hem dit alles willen vragen; vóórdat zij voor zoo lang zouden scheiden, had zij behoefte gehad een blik in zijne ziel te werpen, om zich te overtuigen van de grootte der plaats welke zij in zijn hart innam. Thans was haar dit onmogelijk; zij zou hem zelfs niet onopgemerkt hebben kunnen schrijven, en wilde niet dat men openlijk den spot zou drijven met eene briefwisseling tusschen twee personen, die elkander heel den dag konden zien en spreken.

Meer en meer trok zij zich daarom in zichzelf terug, en de jonge man vroeg zich meer dan eens af of zij geen berouw gevoelde over de toestemming, hem zoo gulweg geschonken. Hun leeftijd verschilde zoozeer, daarbij was zij meer dan iemand anders aan hare vrijheid gehecht, en misschien, misschien ook was het haar duidelijk geworden dat haar hart tot meerdere liefde in staat was.

Den dag vóór zijn vertrek gaf men op Oudrijk een groot diner ter zijner eere, zonder zich te bekommeren over de vraag of hij niet vrij wat liever deze laatste uren van samen-zijn in alle stilte had doorgebracht. Te vergeefs had Maria haren broeder te verstaan gegeven, dat Herbert zich zoo geheel van de wereld afgezonderd had, dat het hem slechts onaangenaam kon wezen zulk een feest bij te wonen; men deed alsof men haar niet begreep, en er werden tal van uitnodigingen gedaan, welke door ongeveer dertig vroegere bekenden van het jonge meisje aangenomen werden.

Zij zag er dien dag bleeker en zwakker uit dan gewoonlijk;

want nooit nog had zij zich zoo ongelukkig gevoeld als nu zij het uur der scheiding zag naderen, zonder dat zij hem had kunnen smeeken den storm in haar gemoed tot bedaren te brengen. Toch was zij zóó schoon toen zij de receptiezaal binnentrad, in haar toilet van lichtblauwe zijde, dat Herbert moeite had een kreet van bewondering te onderdrukken, en niet kon nalaten het haar toe te fluisteren, terwijl hij haar begroette.

„Ik reken er op dat je van middag eens heel vroolijk zult zijn, Maria,” sprak op hetzelfde oogenblik haar broeder. „Het diner wordt gegeven ter eere van u beiden; en je weet hoeveel men kan toebrengen tot de vroolijkheid der algemeene stemming.”

In de grijze oogen kwam eene onbeschrijfelijke uitdrukking. Men eischte dus van haar dat zij hare eindelooze droefheid, welke toch ieder zich voor kon stellen, tot zwijgen zou brengen, om een aantal genoodigden bezig te houden met eene gekunstelde vroolijkheid? En men zou haar van ondankbaarheid hebben beschuldigd als zij haar broeder zijne wreedheid had verweten. O! die wereld, die wereld, aan wat al moeielijkheden onderwerpt zij degenen die dieper gevoelen dan zij.

In haar gekrenkten trots besloot zij aanstonds dien avond haar lijden te verbergen onder het masker eener groote ogeruimdheid, en ofschoon haar lach gemaakt en bijna smartelijk klonk, wist zij zoo druk te praten, blijkbaar zoo geheel en al met hare vrienden van voorheen bezig te zijn, dat Polanen haar meer dan eens met een blik vol droeve verbazing aanzag.

Hij zat aan hare linkerhand en zoo druk werd hij door zijne overburen bezig gehouden, dat hij eerst tegen het

dessert gelegenheid vond halflied tot haar te zeggen: „Morgen op dit uur zijn wij reeds ver van elkander.”

„Betreurt gij dat vooruitzicht?” vroeg Maria, de oogen met een doordringenden blik op hem vestigende.

„Hoe kunt gij zoo iets vragen?” sprak hij verwijtend. „Kost het uzelve dan niets?”

„Er zijn dagen geweest, zooals heden bijvoorbeeld, waarop ik bijna naar dat oogenblik heb verlangd.”

De jonge rechtsgeleerde verbleekte, maar antwoordde kalm, en onhoorbaar voor anderen:

„Zoo gij uw besluit mocht betreuren, Maria, dan zal ik u geen oogenblik het recht betwisten uw woord terug te nemen.”

„Zou het u niet lief zijn indien ik dat deed?”

„Hoe kunt gij iets dergelijks vragen? Gij weet zoo goed *wat* het mij zijn zou.”

In zijne stem had iets gelegen dat haar trof, ondanks al haar twijfel, en zij vervolgde dan ook met zachter uitdrukking van oogen:

„Weet ik *waarlijk* nog wat ik gelooven moet of niet? Heeft men ons ook slechts een uur in de gelegenheid gelaten elkander te spreken over hetgeen ons het naast aan het hart lag? Ja, ik heb soms naar het oogenblik onzer scheiding verlangd, omdat het mij toescheen als vervreemde elke dag, dien wij hier samen doorbrachten, ons meer en meer van elkander.”

„En vreest gij niet dat, zoo dit reeds het geval is daar waar wij toch bijeen zijn, het veelmeer zoo zal wezen als zulk een onafzienbare afstand ons aan elkander ontruk?”

„O! neen, neen, want dan ten minste zal ik u kunnen schrijven; dan zult gij zelf lezen *wat* er in mijn binnenste

omgaat, zult gij mij leeren kennen zooals ik waarlijk ben; en gij zult mij geruststellen niet waar, zoo dikwijls als de twijfel mijne ziel binnensluit?”

Zijn oog rustte vol liefde op haar.

„Twijfelt gij dan nog somtijds aan mij?” vroeg hij zacht.

„O! vergeef het mij, Herbert,” mompelde zij, ditmaal gevoelende hoezeer zij zich vergist had. „Ik heb hier zooveel geleden; nooit, als eene pijnlijke vraag bij mij oprees, mocht ik u smeeken zulk een spookbeeld te verjagen; nooit bracht iets mijne ziekelijke verbeelding tot rust, en reeds had ik de hoop opgegeven u nog zelfs zooveel als deze enkele woorden van opheldering te kunnen toevoegen.”

„Zult gij mij altijd *alles* schrijven, wat er in uw binnenste omgaat?” vroeg Herbert.

„Alles; zoo gijzelf het ten minste wilt; want ik vrees dat gij meer dan eens mijne Thomas-natuur moede zult worden,” sprak Maria met een zwak glimlachje.

„Ik *u* moede worden?” herhaalde hij ongeloovig. „Maar, niet waar, gij zult ook beproeven voortaan op mijne liefde te vertrouwen?”

„Ja, ik zal het leeren; en eenmaal als wij altijd bijeen zijn, in onze heerlijke eenzaamheid van den Vossenburg, zal er nooit weder van eene dergelijke verwijdering tusschen ons sprake zijn. Tot dien tijd zult gij geduld met mij moeten hebben en ook een weinig medelijden. Het bezit van dat geld, dat mij zoozeer benijd wordt, is voor mij een vloek geworden. Gij weet niet *hoe* gelukkig ik mij gevoel dat ik mij ten minste nooit heb moeten afvragen of gij mij niet om mijn fortuin hadt gekozen.”

„Zoo ik dus arm ware geweest, zoudt gij mijne liefde verworpen hebben?” vroeg hij glimlachend.

„Ik vrees dat mij die kracht zou hebben ontbroken; maar van den ochtend tot den avond zou ik vervolgd zijn geworden door den angst dat ik niets anders in uwe oogen was dan de rijke erfgename. Is het niet mijn vermogen alleen dat zulk een wreeden scheidsmuur tusschen mij en de mijnen opgeworpen heeft? Doen zij mij niet boeten als voor eene misdaad, voor het toeval dat mij wat meer goud in den schoot wierp dan hen? Heeft datzelfde goud mij niet tot zelfs aan vriendschap leeren twijfelen? O! neen, ik dank den hemel, die u rijk heeft gemaakt. Tusschen ons ten minste kan eene dergelijke nevenbedoeling niet bestaan en ons geluk vernietigen.”

Hij wilde haar antwoorden; maar reeds vestigde een overbuurman Herbert's aandacht op eene quaestie betreffende de troonopvolging, en was hij gedwongen met een zucht het gesprek te staken, dat alleen belang voor hem had.

Den verderen avond konden zij elkander slechts nu en dan een enkel woordje toevoegen, en het was eerst den volgenden morgen, op het oogenblik dat het rijtuig reeds voorstond om Polanen naar het station te brengen, dat zij elkaar alleen zagen, en tot zelfs in al hunne droefheid nog eene schemering van vreugde terugvonden.

„Zult gij terugkomen, wat er ook gebeuren moge?” fluisterde zij hem toe, terwijl haar hoofd op zijne borst rustte.

„Ja, ik zal terugkeeren, liefste,” mompelde hij, en zij voelde hoe de hand, welke de hare omsloten had, beefde.

„Zoodra gij de minste verschijnselen waarneemt uwer vroegere ziekte, laat dan uwe gansche zending varen, Herbert,” ging zij smeekend voort. „Herinner u dat ik u alleen bezit in de geheele wereld.”

„Stel u gerust, Maria, ik zal voorzichtig wezen; mijn eigen

geluk hangt er immers van af. Slechts enkele maanden, die als een booze droom voor ons voorbij moeten gaan, en wij vinden elkaar weder om nooit meer van elkander te gaan. Zie mij nog eenmaal aan, wilt ge? Ja, zoo is het goed; het is mij alsof ik tot op den bodem van uw hart kan lezen aldus. Wilt gij thans beloven u steeds te herinneren hoe lief ik u heb, met hoeveel pijn ik u moest verlaten, en dat gij mijne vreugde, mijn leven, mijn alles zijt?”

Hunne oogen waren op elkander gevestigd met eene uitdrukking van onuitsprekelijke teederheid, onmetelijk vertrouwen, en zij beloofde hem alles wat hij vroeg.

Weinige minuten later was hij verdwenen; en nog dienzelfden dag vertrok zij naar haar eigen landgoed. Het ware haar onmogelijk geweest langer op Oudrijk te vertoeven, nu zijn vertrek daar eene leegte had achtergelaten, welke zij slechts vergelijken kon bij de troosteloosheid welke zij reeds eenmaal in hare kindsheid had leeren kennen, toen hij eveneens van daar was gegaan, gelijk thans belovende tot haar weder te keeren.

Achterover geleund in de kussens van het spoorrijtuig dat haar huiswaarts voerde, had zij de oogen gesloten en volgde zij in gedachten den dierbaren reiziger, die reeds den volgenden morgen het land zou hebben verlaten. Eene wilde smart vervulde haar binnenste, en tot zelfs in die ure gevoelde zij dat hij haar niet liefhad zoozeer als zijzelve hem beminde. Was het niet alleen haar hoogmoed geweest, die heur verhinderd had hem te spreken van het eenige middel om aan de droefheid dezer scheiding te ontkomen? Had hijzelf niet op dat denkbeeld moeten komen en haar smeeken zijne vrouw te worden, aeer hij die reis ondernam, om hem als zoodanig te vergezellen? Zeer zeker, het was eene lange,

eene vermoeiende reis, waarvoor menige vrouw ware teruggedeinsd; maar had hij niet vooraf overtuigd kunnen wezen dat zij hem vol vreugde dat offer zou hebben gebracht?

Hij was echter niet op dat denkbeeld gekomen en met elke seconde werd zij verder van hem weggescheurd, dichter die eindelooze maanden te ontmoet, gedurende welke zij hem geen enkele maal zou mogen aanschouwen.

Toen zij op den Vossenburg aankwam, scheen alles haar even kil en somber toe; zij had gedurende hare afwezigheid hare juffrouw van gezelschap vergunning gegeven naar hare familie te gaan, en deze had den vorigen avond terug moeten komen, ten einde alles in orde te hebben bij Maria's verschijnen; maar zij had zich vergenoegd een brief te schrijven, waarbij zij als oorzaak van haar wegblijven opgaf dat er juist eene zeer mooie betrekking bij een bejaard weduwnaar was opengekomen, en dat, aangezien de freule toch binnen kort dacht te trouwen, het haar meer in haar voordeel had toegeschenen, terstond in functie te treden bij den ouden man. Maria zou gemakkelijk hare beweegredenen tot dien stap begrijpen en wel de goedheid willen hebben haar zoo spoedig mogelijk haar goed op te zenden.

Huiverend van de koude, welke haar ook uit deze zelfzuchtige regelen tegenwoel, gevoelde het jonge meisje zich dien dag zoo eenzaam en verlaten, als in langen tijd het geval niet was geweest, en zij begroette daarom de komst van den dokter, die 's avonds tegen half acht kwam vernemen of zij eene goede reis had gehad, als eene ware vreugde.

Hooibrink bezat werkelijk een uitstekend karakter. Hoe gaarne hij Maria ook tot vrouw had gehad, van het oogenblik af, waarop hij had geweten dat Herbert en zij elkander liefhadden, was hun geluk hem bijna even dierbaar gewor-

den, als ware hijzelf de bevoorrechte geweest en hij had besloten, tijdens Polanen's afwezigheid, trouw over diens bruid te waken.

„Wat zult gij nu beginnen? Gij kunt hier niet zoo alleen blijven,” zeide hij, na het besluit harer huisgenooten te hebben vernomen: „Deze woning is veel te groot, veel te hol voor eene vrouw alleen.”

„Bang ben ik volstrekt niet,” gaf zij met een treurig glimlachje ten antwoord: „maar wat ik vroeger deed uit hooghartigheid alleen, ben ik thans verplicht vol te houden ter liefde van Herbert. De wereld fluistert terstond over eene vrouw, wanneer zij op mijne jaren ongehuwd is en niemand bij zich heeft om, in schijn ten minste, over haar te waken. Morgen zal ik waarschijnlijk eene advertentie in de courant plaatsen, en overmorgen reeds zal het brieven regenen van ongelukkige zielen, die zich voor dezen post aanbevelen.”

„Ondertusschen blijft gij dezen nacht alleen!” riep de kleine man verontwaardigd uit: „Hoe is het mogelijk dat men zoo weinig hart in zijn binnenste heeft.”

Maria van Oudrijk glimlachte droevig.

„Geloof gij een oogenblik dat ik mij iets anders voorgesteld had?” vroeg zij.

„Ja, zeker; want gij hadt er alle recht toe. Hebt gij haar verleden jaar niet opgepast als eene zuster van liefdadigheid, toen zij het roodvonk kreeg? Elf nachten achtereen hebt gij bij haar gewaakt; ik zal het nooit vergeten. Mijn oude collega vertelde mij er alles van.”

„Gij zult het niet vergeten, omdat gij de persoon niet waart, aan wie men dezen dienst beweest. Haarzelve was die reden tot dankbaarheid slechts een last, waarvan zij

hoe eer hoe liever ontslagen wenschte te zijn. De arme ziel was daarom niet slechter dan ieder ander, en ik verwonder mij niet eens over hare handelwijze. Men moet der menscheit geen hooger eischen stellen dan zij in staat is te beantwoorden. Erkentelijkheid is een der vele hoedanigheden, welke slechts één wezen op de duizend eigen zijn."

"Ik zou u toch zoo gaarne van liefde en toewijding willen omringd zien; niemand verdient het meer dan gij," mompelde Hooibrink, terwijl hij aandachtig in het vuur keek.

"O! Bekommer u niet over mij," lachte Maria: „dank zij een weinig geld komt men altijd terecht. Wat liefde en toewijding betreft, die vraagt men er eenvoudig niet bij, en op die wijze heeft men geen teleurstelling te duchten in zijne nieuwe keus."

„Misschien zou ik toch wel iemand weten, die niets liever zou vragen dan op de hartelijkste wijze voor u te zorgen," sprak hij, zonder zich uit het veld te laten slaan.

„Werkelijk?" vroeg zij spottend: „En waar haalt gij op eens dien parel van zeldzame waarde vandaan?"

„Niet verre van hier," vervolgde hij ernstig: „Mijne zuster Agnes zou overgelukkig wezen u op deze wijze van dienst te kunnen zijn. Wij hebben er tot dusverre nooit samen over gesproken, zij en ik, want wij konden niet weten dat deze plaatsing open zou komen; maar meer dan eens hoorde ik haar oordeel over u, sedert gij haar en Machteld hier zoo vriendelijk ontvangen hebt; ik weet dus hoe volkomen gij op haar zoudt kunnen rekenen, en voor haarzelve zou het altijd eene tegemoetkoming wezen. Als mijne ouders komen te sterven, zal zij naar alle waarschijnlijkheid den een of anderen dag in betrekking moeten gaan. Bij u zal zij zich gemakkelijk aan dat vooruitzicht gewennen."

„Gij hebt gelijk, dokter," antwoordde Maria, ditmaal zeer ernstig: „en zoo uwe zuster genoeg wil nemen met mijn gezelschap, dan neem ik haar liever dan iemand anders bij mij. Wees zoo goed haar dus dit voorstel te doen. Haar salaris zou honderd gulden in de maand wezen. Regel deze kleine zaken met haar, bid ik u, opdat ik zeker moge zijn haar in niets te kwetsen, en mocht zij aannemen, dan verwacht ik haar van den dag af waarop zij zal kunnen komen."

Het vooruitzicht de smachtende, in hare liefde teleurgestelde juffrouw Hooibrink tot voortdurend gezelschap te verkrijgen, lachte Maria slechts ten halve toe; maar onder hare geringschatting voor de menschen in het algemeen verborg zich eene onuitputtelijke liefdadigheid en een groot medelijden. Het was haar lief te kunnen denken dat zij iets vermocht te doen om het vreugdeloos bestaan van een der zusters wat zonniger te maken, en aanstonds ook had zij, met het oog daarop, het vroeger door haar uitgekeerd honorarium verdubbeld. Op deze wijze kon Agnes nog iets overhouden in den korten tijd dien zij onder haar dak zou vertoeven.

En terwijl de kleine dokter veeleer huiswaarts holde dan liep, ten einde des te eerder de goede tijding over te kunnen brengen, zocht zij hare kamer op en wierp zich in een stoel, het gelaat met de handen bedekkende.

Hare ziel treurde om den man dien zij liefhad, en die haar voor zoo langen tijd had verlaten. Wat was alles op eenmaal kil en troosteloos geworden in en om haar, en hij niet meer daar was om haar toe te spreken, om haar, in zijn handdruk alleen reeds, te doen gevoelen hoe dierbaar zij hem was. Hoe was het mogelijk dat zij zoo lang geleefd had zonder hem terug te hebben gevonden? Hoe kon het

zijn dat zij hem vergund had haar te verlaten, nadat zij pas zijne liefde gewonnen had? O! dat verre, verre land, waarom had zij er hem heen laten gaan? Indien zij niet opgehouden had hem te smeeken van die plannen af te zien, misschien zou hij in het eind toegegeven hebben; wanneer men waarlijk liefheeft, is men immers zoo gelukkig een offer te brengen; en welk een schitterend bewijs van teederheid zou hij haar daarmede niet gegeven hebben!

Maar zijzelve, zou zij hem wel even lief hebben gehad na deze nederlaag van zijn eergevoel? Zou zij hem nog hebben kunnen bewonderen, zoo onverdeeld als zij het thans deed? Zij vroeg het zich af, en het antwoord luidde ontkennend. Neen! Zij wilde hem niet anders hebben dan gelijk hij was: haar trots en haar liefde tevens.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Agnes Hooibrink was reeds eenige weken op den Vossen-
burg woonachtig, en had zich daar waarlijk hoogst ver-
dienstelijk gemaakt in de huishouding, toen Herbert's eerste
brief uit Indië Maria bereikte. Het was een schrijven vol
liefde, waarin zich heel de innigheid uitsprak van het gevoel
dat hij zijne bruid toedroeg en tevens het hartstochelijk
verlangen opgesloten lag, waarmede hij nu reeds uitzag
naar den dag, die hem aan hare zijde terug moest voeren.
Zelfs het jonge meisje, wier teere ziel altijd beducht was
voor de aanraking van koelheid, was diep getroffen zich
aldus bemind te zien; voor het eerst gaf zij zich rekenschap
van heel den omvang zijner gehechtheid aan haar.

Hij klaagde evenwel zeer over de traagheid, waarmede
men te werk ging in den loop der zaken welke hij geroe-
pen was te regelen, en scheen vrij wat minder zeker dan
te voren dat hij er zoo spoedig meê gereed zou zijn als hij

gehoopt had, iets wat Maria de ernstigste ongerustheid inboezemde. Telkens liet zij haar vriend den dokter komen om hem te raadplegen omtrent het gevaar dat er voor de gezondheid van den afwezige kon bestaan in den duur van een verblijf, dat hem kwaad zou kunnen doen. Hooibrink stelde haar onveranderlijk op vroolijke wijze gerust; maar zelf was hij volstrekt niet zonder bezorgdheid. Herbert's gestel had te veel onder zijne vroegere leverziekte geleden, om thans veel hoop te koesteren dat hij geheel en al ontkomen zou aan den voor hem moorddadigen invloed der hitte.

Er viel echter niets aan te veranderen; het was eene aarts-gekheid geweest van Polanen, om op die wijze aan een oogenblik van wanhoop gehoor te geven en naar een klimaat te gaan dat voor hem even goed als vergift was; maar wanneer de mensch een daad van waanzin begaat, dan blijft hem niets anders over dan haar tot het eind toe te boeten, en aangezien Herbert tot de hoogmoedigen behoorde, zou hij dit weten te doen, zonder ooit eene klacht te laten vernemen.

De winter was sedert lang verstreken en reeds bloeiden de eerste seringen op den Vossenburg, toen juffrouw Hooibrink, op zekeren morgen dat zij bezig was voor het ontbijt te zorgen, haar broeder zag naderen en hem vol verbazing te gemoet ging; want nog nooit had hij zich zoo vroegtijdig op het kasteel aangemeld.

„Er is toch niets met vader?” sprak zij bevend, ziende hoe ontsteld hij scheen.

„Neen,” bromde hij binnensmonds: „ik geloof zelfs dat wij er hem nog eens heel en al bovenop zullen halen, dank zij het electriseeren; maar hoe gaat het hier?”

„Zooals altijd, heel goed, Otto,” antwoordde juffrouw

Hooibrink, meer en meer verbaasd. „Je bent hier eergisteren pas geweest; dacht-je soms dat wij champignons of iets dergelijks gegeten hadden?”

„Ik verzoek je vriendelijk geen gekheden te maken,” zeide de anders zoo goedgehartige man, op driftigen toon. „En ik bedoelde niets anders als de vraag of er hier geen tijding uit Indië was gekomen?”

„Neen, en het is juist de mail-dag, dat is waar,” merkte Agnes op. „Heb jij dan bericht?”

Dr. Hooibrink knikte sprakeloos.

„Slechte berichten?” vroeg zijne zuster verschrikt.

Wederom boog hij het hoofd.

„Hij is toch niet dood?”

„Neen. En dat spijt mij genoeg. Ik heb vrij wat liever dat de menschen, wien ik eenmaal mijne achting schonk, sterven, dan dat zij in mijne oogen dalen zooals hij dat doet. Wees zoo goed freule van Oudrijk te gaan vragen of ik haar spreken kan; maar zeg haar vooraf nog niets. Wij kunnen niet voorzichtig genoeg te werk gaan.”

„Lieve hemel! Moet gij haar waarschuwen? O! die mannen, die mannen, men kan ze toch nooit vertrouwen; ofschoon ik je wel moet bekennen dat ik je vriend altijd zoo'n beetje vreemd heb gevonden; volstrekt niet om een muur op te bouwen. Hij heeft Machteld en mij in het begin toch ook het hof gemaakt, en later eerst bemerkten wij dat hij freule Maria de voorkeur had gegeven.”

„Je hebt je dat beiden verbeeld,” sprak Hooibrink kregel: „vrouwen halen zich altijd dergelijke gekheden in het hoofd. Als men ze wilde gelooven, zou men zweren dat de leelijkste harer nog minstens een dozijn blauwtjes had laten loopen. Zooveel is zeker, dat ik nu Maria moet

„spreken; wil haar dus gaan vragen of ik haar zien kan.”

Agnes stierf van verlangen eerst het fijne van de zaak te hooren; maar haar broeder zag er zoo knorrig uit, dat zij geen moed had langer te wachten, en regelrecht naar Maria ging, die juist gereed was naar beneden te komen, en er niet aan dacht zich ongerust te maken over de komst van den dokter, aangezien hij haar telkens het een of ander voor een zieke te vragen had; zij trad hem dus met een vriendelijken ghmlach te gemoet; doch nauwelijks had zij de uitdrukking van zijn anders zoo vroolijk gelaat gezien, of zij werd doodsbleek en gaf hem een wenk haar te vergezellen naar haar boudoir, waarvan zij de deur zorgvuldig afslot, zoodra zij binnengetreden waren. Zich daarop naar hem toekeerende, vroeg zij ijzingwekkend kalm:

„Wat hebt gij mij omtrent Herbert te zeggen?”

„Hoe weet gij dat ik u over hem kom spreken?” stamelde de kleine man, geheel uit het veld geslagen.

„Alles zegt het mij. Uw uiterlijk, uwe verwarring; en daarbij, de mail moet aan zijn en ik heb voor het eerst sedert maanden geen brief.”

„Ik heb er een voor u ontvangen,” sprak Hooibrink aarzelend: „Polanen verzocht mij u dien te overhandigen.”

„Dus was hij niet zoo ziek, dat hij zich buiten machte gevoelde mij te schrijven?” fluisterde zij.

„Neen; ik geloof zelfs niet dat hij ongesteld zou zijn. Tot mijne groote verbazing houdt zijn gestel het daarginds al bijzonder goed uit. Ik had het nooit durven hopen.”

„Maar.... als hij niet ziek is, wáárom schrijft hij mij dan niet rechtstreeks, gelijk hij altijd deed; waarom zendt hij u tot mij? Ik bid u, heb medelijden, en laat mij niet langer in de onzekerheid.”

„Herbert heeft gewild dat gij niet alleen zoudt zijn, als gij zoudt lezen wat hij u te zeggen had. Hij herinnerde zich welk eene groote vriendschap, welk eene oprechte vereering ik voor u koester, en heeft mij uitgekozen om u ter zijde te staan. Ik ben hem daar van ganscher harte dankbaar voor, al kan ik ook niet langer zijn vriend blijven.”

„Geef hier zijn brief,” sprak Maria op gesmoorden toon. „Gij doodt mij met uw talmen. Ik wil de gansche waarheid kennen.”

De kleine dokter gehoorzaamde zwijgend en haalde een brief te voorschijn uit zijne zakportefeuille. Het jonge meisje, dat aanstonds Herbert's schrift herkende, nam de enveloppe snel uit zijne handen en rukte haar open, terwijl haar bezoeker op een der vensters toetrad en naar buiten bleef turen, ten einde hare droefheid te eerbiedigen.

Inmiddels las Maria van Oudrijk:

„Gij zult mij, vrees ik, nooit begrijpen, Maria, en nog minder vergiffenis voor mij vinden, wanneer gij deze enkele bladzijden gelezen hebt. — de laatste welke u ooit van mij toe zullen komen.

Zult gij ten minste gelooven dat ik u lief heb gehad zoozeer als een man eene vrouw slechts *kan* beminnen?

De hoop u gelukkig te maken is evenwel slechts een voorbijgaande geluksdroom in mijn leven geweest. Ik heb ingezien dat mij andere plichten wachtten, waaraan ik mij met hart en ziel moest overgeven.

Vergeef mij, dat is alles wat ik u nog durf zeggen. Het leven, dat ons na zoovele jaren bijeen bracht, heeft ons ook weder gescheiden; maar uw beeld zal mij overal vergezellen als een dierbaar visioen, als eene herinnering

aan de grootste vreugde, die ik op aarde heb gekend.

Leid, wat ik u bidden mag, niet uit mijne handelwijze af, dat gij geen groote, geen ware liefde op uw pad zoudt kunnen ontmoeten; ik ben integendeel overtuigd dat niemand zoozeer als gij geschapen is om bemind te worden, en zoo ik nog één vurigen wensch overhoud, is het dat gij weldra een man zult leeren kennen, die uwer in alle opzichten waardig is en die u eene teederheid zal schenken, even groot als eenmaal de mijne was.

Vaarwel, Maria, laat onze scheiding u niet al te zwaar vallen. Eéns, al zij het ook lange jaren na dezen, zult gij mij begrijpen en verschooning vinden voor

HERBERT VAN POLANEN.

Het jonge meisje had den brief gelezen en herlezen en nog altijd was het haar als verstond zij den zin daarvan verkeerd. Het kon immers geen ernst wezen wat hij daar neêrgeschreven had? Hij moest het slechts gedaan hebben om haar op de proef te stellen; om zich te overtuigen of zij waarlijk op hem vertrouwde; het was niet mogelijk dat een man, die zooveel geleden had als hij, die zoo ernstig en zooveel ouder was, aldus met het hart speelde van iemand, die in vergelijking van hem nog slechts een kind mocht heeten.

Maar waarom was zijn vriend dan hier? Waarom had hij hem belast met het overbrengen dier zonderlinge bladzijden? Hij moest dus vooraf geweten hebben hoe diep hij haar treffen ging; en zich snel tot Hooibrink keerende, zeide zij op schorren toon:

„Dokter, kan ik op u rekenen om mij oprecht te antwoorden?”

De kleine man wendde zich van het venster af en waagde het naar haar op te zien. Er was eene uitdrukking in hare oogen gekomen, die hem voor haar verstand deed beven; maar hij begreep dat hij haar niets mocht verbergen en sprak:

„Beschik over mij als over een broeder. Wat ik voor u doen kan zal geschieden. Op alles wat gij mij vragen wilt zal ik volgens mijn geweten antwoorden.”

„Ik dank u,” ging zij, schijnbaar rustig, voort. „Gij kent waarschijnlijk den inhoud van.... dit schrijven?”

Dr. Hooibrink sloeg de oogen neder. Het kwam hem voor als zulk eene onverdiende vernedering wat Herbert zijne bruid had aangedaan, en hij had haar zelf nog te lief om haar door een ander in het stof gebogen te zien.

„Hoe het woordelijk luidt weet ik niet. Slechts de hoofzaak is mij bekend.”

„Dus heeft hij u geschreven dat hij zijn huwelijk met mij wenschte te verbreken?”

„Ja.”

„Zonder reden op te geven?”

„Zonder eenige reden.”

„Zou het u onverschillig wezen mij zijn brief voor te lezen?”

„Indien gij hem behouden wilt, dan moogt gij dat vrij. Hij betreft u alleen, en ik ben van oordeel dat gij recht hebt zooveel licht als gij slechts kunt over deze duistere zaak te verspreiden. Ziehier wat hij schrijft:

Amice!

Vergun mij op u te rekenen om een vriendendienst te bewijzen aan freule van Oudrijk. Ik weet hoe hoog gij haar acht, en begrijp dus vooraf, dat niets u te veel zal schijnen om haar trouw ter zijde te staan.

Breng haar ingesloten brief over, en verlaat haar niet, al eer gij zeker zijt dat haar zenuwgestel niet al te zeer geschokt is. Zij is niet sterk en ik vrees voor het onverwachte van den slag.

Ik heb mij verplicht geacht onze verloving te verbreken, en durf niet hopen voor deze schijnbaar onverklaarbare daad zelfs bij u versooning te vinden. Toch geef ik u mijn woord dat ik volgens eer en geweten handel.

O! dat ik slechts weten mocht dat *zij* er in het minst niet onder heeft geleden! Ook al zoudt gij mij hierna voor altijd uwe vriendschap willen ontzeggen, reken ik nog voor eenmaal op een paar woorden slechts, om mij te zeggen hoe zij het gedragen heeft. Vooraf mijn dank.

HERBERT.

„En *wat* zult gij hem antwoorden?” vroeg Maria met trillende stem, terwijl zij den brief van hem aannam en dichtvouwde.

„Wat wilt gij dat ik schrijven zal?” mompelde hij. „Mocht het u liever wezen dat ik het stilzwijgen bewaarde, dan zal ik u gehoorzamen. Herbert heeft goed geraden; mijne vriendschap voor hem is met wortel en al uitgeroeid; en als hij meent mij te zullen verteederen, dan vergist hij zich. Wat hij verricht heeft is ongehoord.”

„Waaraan schrijft gij zijne handelwijze toe?”

„Aan krankzinnigheid alleen. Er is geen andere reden voor te vinden.”

„Het spijt mij dat ik niet van uwe meening ben.”

„En mag ik weten wat *gij* gelooft?” vroeg de dokter.

„Eenvoudig dit: hij heeft mij *nooit* liefgehad en dit ingezien op het oogenblik dat hij naar Holland weêr zou keeren.

Liever dan zijn leven voor altijd te ketenen aan het bestaan eener vrouw die hem onverschillig was, heeft hij alles verbroken. Men kan hem althans niet van veinzerij beschuldigen,” sprak het jonge meisje spottend.

„In mijne oogen spreekt hem dat niet vrij,” riep Hooibrink driftig uit. „Hij had het recht niet u ooit over liefde te spreken, zoo hij niet zeker was omtrent den aard van het gevoel dat hij u toedroeg. Herbert was te oud om willekeurig met een hart te mogen spelen, en dat heeft hij gedaan. Ik zal niet aarzelen hem dat ronduit te zeggen.”

Doch het jonge meisje trad op hem toe, en hem gebiedend aanziende, zeide zij op gedempten toon:

„Neen, gij zult hem niets dergelijks schrijven. Gij zult hem antwoorden dat gij mij zoo kalm en onverschillig hebt gevonden, als ware zijn besluit mij welkom geweest. Zeg hem dat het mij alleen verbaasd heeft te zien, dat hij de eerste wet der hoffelijkheid uit het oog verloor, die wil dat, bij het verbreken van een engagement, de eer van dat besluit aan de vrouw wordt gelaten. Mijne gezondheid is nooit zoo goed geweest als nu, en ik ontzeg hem het recht zich daar verder over te bekommeren.”

„Mag ik u waarlijk niet den een of anderen kalmeerenden drank voorschrijven?” vroeg haar bezoeker, die niet zonder bezorgdheid den kleinen, brandenden bos waarnam, die zich op hare anders zoo zacht getinte wangen vertoonde.

„Neen; ik herhaal u, ik ben volkomen wel, en gij zult moeten toegeven, dat niemand in mijne omstandigheden rustiger zou kunnen zijn.”

„Het is eenê kalnte, die later des te erger de zwaarte van den slag zal doen gevoelen. Voor het oogenblik zijt gij als verstompt.”

„Nee, nee, geloof dat niet. Ik heb misschien eene seconde lang geduizeld bij het aanschouwen van hetgeen er overbleef van het eenige afgodsbeeld dat ik ooit vereerde; maar die pijn zelfs is reeds voorbij, en ik zal een ieder toonen dat ik de kracht heb mijne.... kleine teleurstelling te dragen.”

De arme kleine geneesheer had nooit uitgeblonken door menschenkennis en hij liet zich geruststellen door de gedachte dat Maria, alles wel beschouwd, zeker niet veel van Herbert had gehouden. Hunne karakters voegden waarschijnlijk niet goed bij elkander, en misschien was de tijding, welke hij zoozeer gevreesd had haar over te brengen, voor haar wel het sein eener uitkomst geweest. Dit veranderde niets aan het ongehoorde van Polanen's gedrag, maar het stelde hem gerust omtrent het jonge meisje; en gevoelende dat hij zijn bezoek niet langer rekken kon, nam hij afscheid, met het dringend verzoek dat mejonkvrouwe van Oudrijk hem zou laten roepen, zoodra zij hem slechts noodig mocht hebben.

Niet zoodra was zij alleen gebleven, of Maria trok zich terug in het heiligdom, waar zij alleen ooit binnentrad. Het was te midden van al hare herinneringen aan het verleden, dat zij dezen kortstondigen droom harer jeugd wilde begraven, en uren achtereen zat zij daar, zonder een enkelen traan te storten, de handen ineen gevouwen, het hoofd voorover gebogen en den blik strak gevestigd op de bloemen van het tapijt. Zij wachtte op den dood der liefde van hare ziel; zij zag haar voortkronkelen in de stuiptrekkingen der hevigste smart; het was haar te moede als ware zij gezeten geweest aan de zijde van een sterfbed; maar van eene sponde waar zóózeer op geleden werd, dat men alleen nog naar het einde kon uitzien als naar eene uitkomst. Toch kropen de wijzers der pendule steeds verder en verder, zonder dat er verade-

ming voor hare droefheid kwam; het kwam haar voor als zulk eene afgrijselijke spotternij dat zij, die gemeend had in niemand meer te gelooven, op deze wijze met haar hart had laten spelen tot het als verbrijzeld was van pijn.

Hoe moest hij zich niet over haar vermaken, de man die zoo onverdeeld hare liefde verworven had, en die haar van zich af had geworpen als iets zonder waarde. Hij had het geweten hoe dierbaar hij haar was; hoe deemoedig haar trotsche geest zich voor hem had gebogen, en zich niet eens de moeite getroostende haar te bekennen *waarom* hij aldus handelde, had hij haar in enkele bijna onverschillige woorden te kennen gegeven dat zij voortaan niets meer in zijn leven zijn kon.

Niets meer in zijn leven te wezen! Zou zij het ooit kunnen dragen? Het maakte op eens haar eigen bestaan zoo doelloos, zoo koud, zoo zonder eenige beteekenis. Wat wilde zij aanvangen met dat groote hart, dat hij haar zoo onbarmhartig teruggaf?

Maar in geen geval mocht hij iets bemerken van de pijn welke hij haar had veroorzaakt. Hij die hare teederheid als niets had geteld zou nooit vermoeden hoe onherstelbaar diep de wond was, welke in haar binnenste voortbloedde, en ook al moest zij er onder bezwijken zij zou niet voor hem onderdoen in schijnbare onverschilligheid.

Dien ganschen dag bleef zij in hare kamer alleen; het kostte haar te veel moeite zich aan de nieuwsgierige, zij het dan ook deelnemende blikken harer gezellin te vertoonen; maar tegen den avond kwam zij haar goeden nacht wenschen, zeggende dat zijzelve zich wat vroeger dan gewoonlijk ter ruste zou begeven. Geen trek op haar gelaat bewoog; hare oogen hadden eene volkomen rustige uitdrukking, alleen was zij een weinig bleeker dan gewoonlijk.

„Juffrouw Hooibrink,” zeide zij op zeer bedaarden toon, als had het een gewoon verzoek betreffende eene bestelling voor keuken of kelder gegolden: „Ik heb besloten van dit fraaie weder gebruik te maken om op reis te gaan. Zoudt gij er tegen op zien mij voor een paar maanden te vergezellen? Gij moet het openhartig bekennen indien het zoo mocht zijn; want dan zal ik u tijdelijk laten vervangen.”

Slechts al te gelukkig over het vooruitzicht een ander gedeelte der wereld te zien, haastte Agnes zich haar te verzekeren dat zij niets liever wilde dan Maria gezelschap te blijven houden, aangezien de toestand van haar vader voor het oogenblik ook van alle gevaar ontbloot was; en freule van Oudrijk bepaalde daarop onmiddellijk dat haar vertrek reeds binnen de week plaats zou vinden.

„Schrijf hem dat ik naar Parijs ga,” zeide zij den volgenden morgen tot den dokter: „men zegt dat Frankrijk's hoofdstad nooit zoo mooi is als in dit seizoen, en wanneer ik haar moede ben geworden, steek ik waarschijnlijk de zee over om mij naar Schotland te begeven; te lang heb ik buiten de wereld geleefd. Ik wil mijne schade inhalen. Alleen de omgang met menschen wapent ons tegen dergelijke dwaasheden als die welke ik beging toen ik mijzelve nog in staat achtte lief te hebben. Zeg hem dat ik hem niet dankbaar genoeg kan wezen nog in tijd onze beider dwaling te hebben ingezien.”

„Zult gij ten minste voorzichtig wezen en u niet te veel vermoeien?” vroeg Hooibrink, die haar vol bezorgdheid aanzag: „Ik wilde dat ik u als lijfarts vergezellen mocht, om u telkens te waarschuwen tegen uwe eigene roekeloosheid.”

„Gij verbeeldt u toch niet, hoop ik, dat ik u zou gehoorzamen?” lachte het jonge meisje overmoedig: „neen, dokter, zoo gij uwe zuster tot de noodige voorzorgen wilt aansporen,

dat is mij goed; ik ben overtuigd dat gij eene hoogst gedweë discipelin in haar zult vinden; wat mij betreft ik wil mijne schade inhalen; te lang heb ik hier onbewegelijk in deze eenzaamheid vertoefd, thans wil ik de aarde leeren kennen van hare aantrekkelijkste zijde. Ik laat u hier het noodige geld achter om het onzen armen en zieken aan niets te laten ontbreken; mijne afwezigheid kan hen geen droefheid veroorzaken; ook bij hen heb ik geen gehechtheid gevonden, maar dat neemt niet weg dat zij niet nog ongelukkiger behoeven te worden dan zij reeds zijn. Mocht er meer noodig wezen dan ik berekende, gij zult altijd het adres uwer zuster hebben en het mij dus kunnen schrijven.”

„En.... indien Herbert eens schreef: wat zoudt gij dan willen dat ik deed?”

„Herbert van Polanen is dood voor mij,” sprak Maria, na slechts een oogwenk lang gearzeld te hebben: „Alles wat wij elkander te zeggen hadden is gesproken geworden.”

„Zoodat niets wat hem betreft u meer aangaat?”

„Niets.”

„Ik dank u dat gij mij zoo onbewimpeld uwe meening daaromtrent hebt gezegd. Het zou mij anders steeds eene pijnlijke vraag zijn gebleven of gij nog over hem wenschet te hooren spreken of niet.”

„Het zal in mijne oogen een ware vriendendienst wezen als men zelfs zijn naam niet meer in mijn bijzijn uitspreekt,” antwoordde Maria, zóó beslist dat er geen twijfel overbleef of zij wenschte gehoorzaamd te worden.

Heel den zomer bleef de Vossenburg ledig, en tegen den winter keerde de eigenares daar terug, doch slechts met het doel eenige orde op hare zaken te stellen, aler zij opnieuw van huis ging, ditmaal om in den Haag te gaan logeeren

bij eene familie, die zij op reis had leeren kennen en die haar dringend bij zich genoodigd had. Agnes zou voorloopig thuis blijven.

„Ik had nooit gedacht dat ik zooveel van de wereld zou houden,” zeide zij tot Otto, die haar terstond was komen begroeten: „het is heerlijk geweest van begin tot einde, de geheele reis door.”

„Ja, voor u vooral die zooveel van natuur en kunst houdt.”

„Natuur en kunst,” riep Maria lachend uit: „Ziet gij mij nog altijd aan voor het kleine droomstertje van vroeger? Ik heb geen enkel museum betreden, en ik zou u met geen mogelijkheid weten te zeggen of wij een bijzonder mooi landschap aanschouwden of niet; dat alles is goed en wel als men nog een schoolmeisje is; voor mij heeft het alle betoovering verloren. Het eenige waar ik mij nog om bekommer, het is het oorverdoovend geraas der groote steden, dat nacht en dag voortrollen van rijtuigen langs de straten; het geflikker van duizenden gaslichten; het doodelijk vermoeid neerzinken op zijne peluw, als de geest zelfs te afgemat is tot droomen; niets gaat voor mij daarboven.”

„Hoe vindt ge dat zij er uitziet?” vroeg de dokter eenige oogenblikken later aan zijne zuster, die hem naar hunne ouderlijke woning vergezeld.

„Ik weet het niet,” gaf Agnes hoofdschuddend ten antwoord: „maar zij staat mij volstrekt niet aan. Zij wordt zoo mager dat al hare japonnen ingenomen moeten worden, en het gebeurt niet zelden dat zij 's avonds de koorts heeft, al wil zij het zelf ook niet weten.”

„Zou zij nog altijd om Herbert treuren?” ging Hooibrink voort: „Ik vraag je dit alles, omdat ik ontsteld ben van de verandering die er in haar uiterlijk heeft plaats gegrepen.

Haar gelaat is doorschijnend van kleur geworden, en hare wangen zijn even ingezonken alsof zij eene zware ziekte had doorstaan.”

„Toch is zij niet ziek geweest, en ik geloof ook niet dat zij nog aan Polanen denkt; geen enkele maal zelfs heeft zij op haar verbroken huwelijk gezinspeeld, of naar hem gevraagd. Neen: zij alleen is oorzaak van haar achteruitgang in lichaamskrachten; zij heeft zich dag aan dag veel te veel vermoeid. Ik, die zoo sterk ben, in vergelijking van haar, moest telkens om genade vragen; lachend verklaarde zij mij dan dat ik wanhopig bevreesd voor mijne gezondheid was, maar dat ik natuurlijk den verderen dag in het hotel moest blijven om uit te rusten. Een oogwenk later echter was zij weder uitgegaan met hare kamenier. In Schotland keerde zij niet zelden zoo doodelijk afgemat terug, van hare rijtochten door de bergen, dat zij daarna naar bed geholpen moest worden. Den volgenden morgen begon zij echter opnieuw.”

„En kent gij de familie bij wie zij in den Haag gaat logeeren?”

„Ja, zij zijn zeker eene maand met ons in Londen geweest; maar als wij op dat verblijf moeten hopen om haar tot eene rustige levenswijze te zien terugkeeren, dan kunnen wij ook alle hoop laten varen.”

„Hoe dat?”

„Ik heb nooit menschen gezien, die het leven luchtiger opnemen dan de heer en mevrouw van Overasselt. Zij zijn schatrijk, in de volle kracht van het leven; hebben geen kinderen en vervelen zich doodelijk. Van den ochtend tot den avond, daarom, zijn zij er slechts op bedacht den tijd te dooden, en dat wel op de aangenaamste en vroolijkste wijze

als hun slechts mogelijk is. 's Morgens te paard naar het bosch, 's middags naar Scheveningen rijden; 's avonds een diner en daarna nog de opera of wel een souper; ziedaar wat haar daar ginds wacht. Zij weet het zelf heel goed en ik vrees zelfs dat het juist dat is wat haar heeft doen besluiten er heen te gaan."

"Men zal het mij niet uit de gedachten praten dat het die ongelukkige geschiedenis is, die haar zoo geheel en al deed veranderen," mompelde de kleine dokter: "en als het dan niet anders *kan*, moet men zijne toevlucht nemen tot hevige middelen."

"Wat bedoelt ge?" vroeg Agnes verschrikt.

"Dat wij haar leven moeten redden," bromde haar broeder: tenminste als zijzelve zich daar niet tegen verzet."

"Je hoopt toch niet in staat te zijn haar tot andere gedachten te brengen?"

"Neen; ik zal het niet eens beproeven; het zou vergeefsch moeite zijn. Maria van Oudrijk is misschien nooit oprechter bemind geworden dan door mij; zelfs nu nog, sedert ik allen moed heb laten varen haar ooit nog te bewegen mijne vrouw te worden, zou ik aanstonds mijn leven willen geven om het hare te redden. Maar ik vraag mij af of hij die zulk een ommekeer in haar lot te weeg bracht, niet bij machte zou zijn, haar de belofte af te dwingen, wederom het rustige bestaan te hervatten, dat voor haar gestel zoo onmisbaar was."

"Meent ge Herbert?" riep juffrouw Hooibrink, verbaasd uit.

"Ja. Wie anders?" klonk het knorrig: "Ik wilde dat ik hem nooit hierheen had gehaald. Mijn leven lang zal ik mij dat verwijten. Zij was tevreden en bijna gelukkig tot den dag waarop hij deze streek bezocht. Het is alles mijne schuld

en ik zal dan ook niet rusten voor ik hem dat gezegd heb."

"Maar hoe krijg je hem te spreken? Hij is immers in Indië?"

"Neen; al sedert Augustus keerde hij in den Haag terug. Tot mijne verbazing heb ik zelfs gehoord dat hij zich thans als practiseerend advocaat heeft gevestigd."

"Dus zoudt ge naar den Haag willen gaan?"

"Waarom niet? Voor zooverre ik er over oordeelen kan is Maria niet ziek; maar men sterft ook aan vermoedens, en de daardoor veroorzaakte uitputting, als men een zwak gestel heeft zooals het hare. Zelfs is een terugkeer van het lijden harer jeugd niet onmogelijk. Ik moet als dokter en als vriend waken tegen eene dergelijke ramp. Het is niet zeker dat Polanen nog eenigen invloed op haar zal hebben behouden, maar hij heeft tot dure verplichting althans te beproeven het kwaad te herstellen; en dat is wat ik hem onder het oog zal brengen. Ik moet daartoe echter wachten tot zij weder vertrokken zal zijn; mijne afwezigheid, al duurde zij ook slechts een dag, zou hier terstond bekend wezen, en tot geen prijs moet zij ooit vermoeden wat ik doeng."

Agnes schudde het hoofd. Zij die zoolang en zoo openlijk getreurd had om den verwoesten liefdedroom harer jeugd, kon niet aannemen dat Maria eenige pijn gevoelde over iets, dat nooit met een enkel woord door haar werd aangeroerd; maar haar broeder sloeg ternauwernood acht op haar tegenspraak. Hij was veel te zeer overtuigd gelijk te hebben. De oprechte teederheid welke hij mejonkvrouw van Oudrijk toedroeg maakte hem scherpzinnig voor alles wat haar zieleven betraf.

Het jonge meisje zelf gaf zich geen rekenschap van hetgeen er in haar hart omging. Zij *wilde* het zich niet afvragen.

Al wat zij wist was dat zij eene knagende pijn in haar binnenste tot zwijgen trachtte te brengen, en dat dit haar bij oogenblikken gelukte, wanneer zij zóó uitgeput was van vermoeyenis dat zij niet meer na kon denken. Wat bekommerde zij er zich om of zij hare krachten al telkens voelde afnemen, zoo zij slechts mocht eindigen met haar gevoel te dooden. Daarna zou zij weder sterk worden; in deze eenzaamheid, te midden dier stille bosschen, welke haar vroeger zoo lief waren geweest, leed zij heel den dag door; zij wilde dan ook van daar vluchten, zoo spoedig zij slechts kon, en er niet wederkeeren vóórdat zij weér geheel en al de oude was. Herbert van Polanen was dood voor haar, maar zij zocht vergetelheid voor den hoon aldus met zich te hebben laten spelen, zij die beter dan iemand anders wist dat liefde en trouw slechts holle klanken waren.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

De Vossenburg was sedert eene week wederom ledig, toen dokter Hooibrink zich naar den Haag begaf, ten einde zijn voormaligen vriend op te zoeken. Hij had slechts over weinig tijd te beschikken, want het slechte seizoen had heel wat ziekten verwekt, en hij liet zich daarom rechtstreeks brengen van het station naar de woning waar hij Herbert reeds eenmaal was gaan spreken.

Tot zijne verbazing echter zeide men hem aldaar dat Mr. van Polanen, terstond na zijn terugkeer uit Indië, verhuisd was naar een benedenhuis in de Nieuwe Schoolstraat, en toen de dokter het nieuwe adres bereikte, begreep hij er in 't geheel niets meer van, zoo klein scheen dit verblijf hem toe, en zoo geheel ongelijk was alles aan de vroegere inrichting van Herbert's woning.

De bediende, die hem open had gedaan en tevens een klerk scheen te zijn, verzocht hem te willen wachten. De

heer des huizes was uitgegaan, maar zou binnen eenige minuten terugkeeren, want hij had zijn diner voor dat uur besteld. Later op den middag moest hij voor zaken uit de stad.

Otto Hooibrink trad binnen in het kantoor, en nam van een der boekenrekken een werk van Bilderdijk, waarin hij begon te bladeren, zonder zich echter rekenschap te geven van den zin der woorden, die hij voor zijne oogen zag dansen. Hij gevoelde thans heel de moeielijkheid der zending, welke hij kwam vervullen, en hoe weinig kans hij had te zullen slagen; maar toch was hij blij gekomen te zijn; hij wilde niets onbeproefd laten om Maria te redden.

Ongeveer een kwartier nadat hij bezig was geweest zich voor de honderd en zooveelste maal te herhalen wat hij besloten had aan Herbert te zeggen, hoorde hij het geknars van een huissleutel in het slot der voordeur, en trad Polanen aanstonds daarop binnen.

De kleine man was overeind gesprongen en beiden zagen elkander aan; doch de geneesheer had moeite een kreet van smartelijke verrassing te onderdrukken. Nooit nog had hij iemand in zóó korten tijd aldus zien veranderen. Het was als scheen Herbert nog langer dan voorheen, zoo angstwekkend mager was hij geworden. Zijn kleeren hingen los om 't lichaam heen; ten einde te verbergen hoe ingezonken zijne kaken waren, had hij een langen baard laten groeien, die zonderling afstak in kleur bij het sneeuw witte haar dat zijn hoofd bedekte. De gelaatskleur was die van een leverzieke, en alleen de oogen hadden den ouden glans behouden.

„Je schrikt van mij, niet waar?” zeide Polanen met een glimlachje. „Er zijn er die mij in het geheel niet meer herkennen; en toch ben ik nog geen jaar weg geweest. Ik ben

intusschen blij je weêr te zien. Blijf bij mij eten, wij zullen onderwijl over alles kunnen praten. Later moet ik weêr uit.”

„Dat spijt mij,” antwoordde Hooibrink: „want ik kan niet terugkomen. Mijne zieken wachten mij.”

„Al etende kunnen wij alles bespreken,” zeide Polanen zonder te begrijpen.

„Mijn waarde,” hernam de dokter op den toon van iemand die op eens een moedig besluit heeft genomen: „Ik moet je bepaald het een en ander zeggen, en daarom ben ik ook wel gedwongen toe te geven; maar anders verklaar ik je oprecht, dat ik volstrekt niet in eene stemming verkeer om van je gastvrijheid gebruik te maken. Onze vriendschap heeft daartoe te veel geleden.”

Op het gelaat van den jongen rechtsgeleerde verscheen zulk eene donkere wolk, dat Hooibrink reeds spijt gevoelde over zijne woorden, nog eer hij ten antwoord had gekregen.

„Ik had gehoopt dat uwe ergernis slechts van voorbijgaanden aard zou zijn geweest. Wanneer een man zooals ik tot een stap overgaat als dien ik gedaan heb, dan moeten zijne vrienden gevoelen dat hij daarvoor ernstige redenen heeft gehad. Het schrijven dat ik van u ontving was opgewonden en hard, maar ik verwachtte niet anders of gij zoudt mij, uit eigen beweging, recht laten wedervaren, en toen ik u daarjuist hier aantrof, dacht ik dat gij mij dat kwaamt zeggen. Nu dit het geval niet is, wil ik u niet dwingen met mij aan te zitten. Het diner kan wachten; wij blijven hier zitten en gij vertelt mij waartoe gij gekomen zijt.”

Terwijl hij nog sprak had hij gescheld en thans gaf hij bevel dat men het eten op tafel zou laten staan. Hij zou wel laten weten wanneer men alles weg kon ruimen.

Hooibrink wilde zich daartegen verzetten, maar niet zonder hooghartigheid gaf Herbert hem een wenk dat het noodeloos zou wezen hem te dwarsboomen, en zoodra de toegesnelde dienstbode vertrokken was, liet hij zich in een armstoel neêrvallen en zeide: „Ik ben tot uw dienst.”

„Zeg mij eerst hoe het mogelijk is dat je aldus veranderd bent?” stamelde zijn bezoeker. „Je moet dood ziek geweest zijn.”

„Dat was ook het geval,” gaf Polanen op onverschilligen toon ten antwoord; „ik was nog niet lang in Indië, of het klimaat greep mij reeds aan; het was nog slechts eene waarschuwing dat de oude vijandin in mij bleef leven, en ik had eene uitbarsting mijner leverziekte kunnen voorkomen, indien ik maar terstond weder naar Europa was terruggekeerd; maar ik wilde allereerst mijne opdracht vervullen, en daarom bleef ik te lang.”

„Ik had volstrekt niet gehoord dat je ziek waart.”

„Dat kwam, omdat ik uitdrukkelijk verzocht, dat men er niet over spreken zou in de Indische bladen. Waartoe zou het gediend hebben? En gij ziet dat ik gelijk heb gehad, want ik ben, tegen ieders voorspelling in, weder hersteld. Laat ons thans over iets anders spreken; maakt je familie het wel?”

„Zeer goed, dank je; alles is nog geheel het oude; alleen hebben wij mijne zuster Agnes den ganschen zomer en ook dit najaar gemist.”

„Ja; Maria van Oudrijk heeft veel gereisd, niet waar?” antwoordde Polanen schijnbaar rustig.

„Je schijnt goed op de hoogte van de zaken te zijn,” sprak de dokter niet zonder bitterheid.

„O! Een advokaat spreekt tal van lieden, en een mijner

cliënten vertelde mij van zijne reis door Schotland, waar hij haar ook had ontmoet, en van de pleziertochtjes die zij te zamen gemaakt hadden; het deed mij groot genoeg te vernemen dat zij zoo onvermoeid en dus zooveel sterker dan te voren was.”

„Dan spijt het mij je uit dien zoeten waan te moeten helpen. Indien ik tot je ben gekomen, niettegenstaande heel den wrok die mijn binnenste vervult, dan is het om te spreken over haar. Allereerst echter wil ik je op mijn eerewoord verklaren dat zijzelve onkundig is en moet blijven van een stap, dien zij mij nooit vergeven zou.”

„Ik behoefde die verzekering niet, om daarvan overtuigd te zijn,” antwoordde Herbert met een weemoedig lachje: „Maria zou liever sterven dan ooit eene poging tot toenadering te doen, zelfs al gold het iemand die haar onvergetelijk dierbaar was. Ik weet dus dat er voor *mij* daaromtrent niets te hopen valt. Wij zijn beiden sinds lang getroost, en ik vraag mij niet zonder nieuwsgierigheid af, *wat* je mij wel dienaangaande te zeggen kunt hebben.”

Zijn blik rustte uitvorschend op den kleinen man.

Doch nu verdween het alledaagsche, het goedhartige, het platte, uit Hooibrinks gelaat. Zijne trekken namen eene geheel ongekende uitdrukking van geestkracht aan en zijne donkere oogen schoten vonken, toen hij antwoordde:

„Wat ik te zeggen heb, zal je niet veel bijzonders toeschijnen, denk ik. Als men er niets in gevonden heeft op *onzen* leeftijd met het hart en het vertrouwen te spelen van een kind, dan moet men het al heel onzinnig vinden dat een ander zich daar nog over kan opwinden; vooral een ander, die zelf door het jonge meisje werd afgewezen; maar voor mij komt het er niet op aan of ik afgewezen werd of

niet; ik heb in den laatsten tijd zelf leeren inzien dat zij gelijk had en dat ik veel te ver beneden haar stond, dan dat zij een blik op mij had kunnen slaan. Zij is mij daarom niet minder lief geworden; integendeel, sedert gij het goed gevonden hebt haar hart te breken, zou ik geen grooter geluk kennen dan haar door mijne vriendschap weër wat levensvreugde te kunnen bezorgen; dat behoort ook al tot het onmogelijke; maar ik kom je ten minste smeeken mij te helpen haar te redden."

"Maria te redden?" riep Herbert uit, en hij werd zoo bleek, dat zelfs zijn bezoeker er van ontstelde: „wordt zij dan door eenig gevaar bedreigd?"

„Zij vermoordt zich, zonder dat zij het weet. Ik ben niet voor niets dokter," antwoordde Hooibrink: „Als zij op deze wijze voortgaat, houdt zij het geen jaar meer vol. De eene vermoeienis volgt bij haar op de andere; zij ook is reeds veel veranderd, en wat mijne zuster mij daaromtrent vertelde, zegt mij duidelijk dat zij verloren is, wanneer zij aldus doorgaat."

„Ik kan mij niet voorstellen dat zij op eenmaal zooveel van de wereld is gaan houden," mompelde de jonge advokaat.

„Van de wereld houden?" herhaalde Otto: „Gekheid! Dat moet gij toch even goed gevoelen als ik. Dat de domme menigte zich door den uiterlijken schijn laat verschalken is nog vergeefelijk; gij en ik weten beter. Maria van Oudrijk was geschapen om heel haar leven lang rustig buiten te zijn; de vrije natuur was haar noodig; elke aanraking met de menschheid deed haar pijn; het noodlot schijnt gewild te hebben dat bijna een ieder zich even wreed jegens haar zou betoonen. En om op eenmaal met hare afzondering gebroken te hebben, en slechts nog op koortsachtige wijze de

eene verstrooïing na de andere te zoeken, dat is te zeer in strijd met haar karakter om niet te duiden op een onleschbaren dorst naar vergetelheid, naar stilling van smart."

„Ik ben overtuigd dat gij u vergist," mompelde Herbert: „maar zeg mij eerst, gelooft gij haar waarlijk in gevaar?"

„Ja. Zij is nu reeds uitgeput; wat wilt gij dat er van hare krachten zal overblijven, wanneer zij die nog een ganschen winter zal hebben verspild aan feesten, zooals de Overasselts die meemaken?"

„Overasselt?" herhaalde Polanen: „Voor zoover mij bekend is, moet er nog slechts één enkele tak dier familie overblijven, en dat hier in den Haag."

„Dat is ook zoo; zij logeert op dit oogenblik bij hen."

„Dus is zij hier?" mompelde Herbert, aschgrauw wordende: „hier, in deze stad?"

„Ja; al sedert eene week ongeveer en met het plan er den heelen winter te blijven," bromde Hooibrink: „Gij kunt zelf nagaan wat er van komen moet. Er is geen familie in den Haag die zooveel uitgaat. Maria zal alles meé willen doen, en op zekeren dag, maar eerst wanneer het te laat zal zijn, bespeuren dat zij met haar leven gespeeld heeft."

„Wat wilt gij dat ik doen zal?" sprak Polanen, op gedempten toon.

„Dat gij zult herstellen wat nog te herstellen is," antwoordde de dokter op bijna strengen toon: „Gij kunt haar het geloof in de menschen, het verloren geluk niet wedergeven; maar wel kunt gij, die oorzaak van al deze ellende zijt, tot haar gaan, en haar smeeken, ter liefde van hare vrienden, hare gezondheid te sparen en weder naar den Vossenburg terug te keeren, om daar uit te rusten."

„Laat mij ten minste tijd over dit alles na te denken,"

prevelde Herbert: „ik was geheel onvoorbereid op eene tijding, die gij mij mededeelt als gold het slechts een mij onverschillig courantenberichtje.”

„Het moet u wel betrekkelijk onverschillig zijn,” antwoordde de kleine geneesheer schouderophalend: „Als gij u nog in het minst om haar bekommerdet, zoudt gij immers niet gehandeld hebben zooals gij deedt.”

Bij deze laatste woorden nam Herbert's gelaat eene zoo sombere uitdrukking aan, dat zijn bezoeker er van huiverde.

„Hoe weet gij dat te zeggen?” vroeg Polanen kortaf: „Gij hebt alleen de daad gezien; kunt gij beslissen welke de oorzaak was die mij deed handelen? Durft gij beweren misschien dat ook ik niet geleden heb?”

„Zoo dat het geval was, dan hebt gijzelf het gewild. Met freule van Oudrijk was het iets anders. Op een fraaien morgen, dat zij nog enkel vervuld was van hare geluksdroomen voor de toekomst, zendt gij mij tot haar om alles tusschen u beiden te verbreken. Gij laat haar geen keuze, gij bereidt haar niet voor op den slag; gij noemt haar zelfs geen gronden op, die uwe handelwijze ook maar eenigszins kunnen verontschuldigen. Niets van dat alles: den vorigen avond is zij nog ingesluimerd met uw naam op de lippen, de dagen aftellende die u van elkander scheiden, en den volgenden morgen reeds voegt gij haar toe: gij kunt niets meer in mijn leven zijn...”

„Zeg mij ten minste dat zij niet al te veel daaronder heeft geleden?” smeekte Herbert.

„Als gij meent dat zij een enkele klacht zou hebben geslaakt, dan kent gij haar niet. Geen onzer heeft ook maar een traan in haar oogen gezien; en toch zal het haar dood zijn.”

„Luister,” zeide Polanen met gesmoorde stem: „Ik kan

nog niet gelooven dat gij gelijk hebt; maar toch kan ik eene gedachte als deze niet dragen en zal ik beproeven wat in mijne macht ligt om haar naar huis terug te doen keeren. Wanneer zij eenmaal weder te midden van hare bosschen zijn zal, dan begint uwe taak en die van uwe zuster. Tracht haar dan het leven aldaar zoo aangenaam te maken, dat zij er weder genoeg in krijgt. Dank zij hare armen vooral, moet dit gemakkelijk vallen.”

„Zij heeft geen harer armen weër willen zien van het oogenblik af waarop haar engagement verbroken werd,” antwoordde de dokter hoofdschuddend: „Toen zij kort geleden voor eenige dagen tehuis kwam, lieten verscheidene zieken en ongelukkigen naar haar vragen. Zij gaf mij geld voor hen, maar verklaarde met een spottend lachje dat men haar niet om den tuin zou leiden en dat zij maar al te goed wist welk een dienst zij aan hare beschermelingen bewees, door hun de verveling te besparen haar nog te moeten bedanken.”

„Er is haar dus geen geloof hoegenaamd in het mensche-lijk hart meer overgebleven?”

„Neen. Gij hebt haar laatste vertrouwen gedood; maar ik ben hier niet gekomen om u dit te verwijten; gij moet zelf weten op welke wijze gij handelen wilt met eene liefde, zoo groot als die welke zij u aanbood; het eenige wat ik u te vragen had, was het kwaad althans gedeeltelijk te herstellen en ik zal tevreden zijn.”

„Ik beloof u te beproeven wat ik kan,” sprak Herbert op doffen toon.

„Vaarwel dan, of liever tot weerziens,” zeide zijn bezoeker, opstaande: „Geef Maria van Oudrijk aan de gezondheid weër, en er zal nog mogelijk een dag komen, waarop ik mij herinneren kan eenmaal uw vriend te zijn geweest.”

- Na zijn vertrek bleef de jonge man als geheel versuft achter. Hij had Maria zoo geheel vol leven verlaten, dat hij nog niet anders hoopte of de dokter, dien hij als bijzonder zwaartillend kende op het gebied van ziekten, had haar gezondheidstoestand veel te donker ingezien; maar omtrent ééne zaak kon hij zich niet vergist hebben: het jonge meisje moest in de residentie vertoeven, op slechts weinig schreden afstands van hem wellicht; en hij had beloofd haar weer te zullen zien; hij kon niet anders, wilde hij zich ten minste persoonlijk overtuigen van de waarheid omtrent het gevaar dat haar bedreigde.

Eenige avonden later brak hij met al zijne gewoonten, om naar de opera te gaan. Men had hem gezegd dat de Overasselts geabonneerd waren en daar vast alle Zaterdag avonden kwamen. Zelf geleund achter in eene baignoire, verloor hij geen oogenblik de hem aangeduide loge uit het oog; eene zonderlinge beklemdheid maakte zich van zijn gemoed meester. Zou hij haar waarlijk zoo dadelijk gaan aanschouwen, misschien zelfs wel haar blik op hem voelen rusten, zonder dat zij hem herkende, of in dien weggedoken man iets anders als een onbekenden grijsaard zag?

Op eenmaal uitte hij een gesmoorden kreet; de kleine, roode deur der loge was opengegaan, en er trad eene ongeveer dertigjarige vrouw, met blozend gelaat en groote, donkere oogen binnen. Zij werd op den voet gevolgd door eene tengere meisjesgestalte, welke Herbert aanstonds herkende. Alleen had hij nooit dat hooge bosje, dien koortsachtigen blik, dien pijnlijken trek om den mond gezien. De Maria van voorheen scheen hem toe door iemand vervangen te zijn, die alleen hare trekken bezat. En toch, nooit wellicht was zij hem zoo dierbaar geweest; nooit had hij zóózeer gedorst naar een

woord van verzoening van hare lippen, naar de belofte dat zij in hem zou trachten te gelooven, zoo zij hem dan al niet begrijpen kon. Hoe zou hij er echter toe geraken haar te spreken?

Nog vroeg hij zich dit af, toen hij gedurende de eerstvolgende entre-acte den heer van Overasselt zag spreken met een zijner kennissen. Hij voegde zich bij hen in de gang achter de baignoires en liet zich door zijn vriend voorstellen. Na verloop van eenige minuten sprak hij op schijnbaar luchtigen toon:

„Gij hebt een mijner goede kennissen bij u gelogeerd.”

„Maria van Oudrijk,” antwoordde Overasselt, een groote, blonde jonge man, met vriendelijk gelaat, waar zich op dat oogenblik een ietwat spottend lachje op vertoonde: „Gij hebt zelfs samen het leven door willen gaan, niet waar? Vergun mij dan u te zeggen dat gij groot ongelijk hebt gehad haar te laten ontsnappen. Zij is allerliefst; altijd even vroolijk en heeft overal plezier in; zij is daaromtrent geheel en al als mijne eigene vrouw, en gij maakt u geen denkbeeld welk een aangenaam leven men op die wijze leidt. Nooit een dag zonder drie of vier plannen; wij houden geen oogenblik over om ons te vervelen. Maria ziet alles daaromtrent in zooals wij. Het eenige wat mij spijt is dat zij zoo zwak schijnt te zijn, al wil zij het ook niet bekennen. Hare kamenier vertelde in stilte aan onze huishoudster dat zij elken nacht de koorts had.”

Herbert, die tot daartoe nog gewiefeld had wat hij doen moest, gevoelde op eens elke aarzeling verdwijnen en sprak haastig:

„Zou het u onverschillig wezen, indien ik haar even goeden avond wenschte? Ik heb haar in lang niet gezien en wij

zijn vroeger altijd zulke goede, oude vrienden geweest."

"Integendeel," lachte Maria's gastheer: „Zoo mag ik het zien. Een engagement is een proeftijd, gedurende welke men zich vergewist of de karakters bijeenvoegen; is dit het geval niet, welnu, dan geeft men zijne trouwplannen op, maar begrijp ik volstrekt niet waarom men heel het verdere leven door gebrouilleerd moet blijven. Zijzelve is veel te flink om er ook niet aldus over te denken; kom dus gerust meê."

En afscheid nemende van zijn anderen metgezel, ging Overasselt den jongen man voor naar de loge, waarvan hij het deurtje opende, op het oogenblik zelf dat er een nieuw bedrijf aanving.

„Ik breng u eene oude kennis," zeide hij, zich tot het jonge meisje overbuigende, dat niets van zijn binnentreden had bespeurd: „hij vroeg mij of hij u mocht begroeten en ik heb daaromtrent voor u durven instaan."

Ietwat onrustig sloeg Maria den blik op en hare oogen ontmoetten die van Herbert, welk met eene smeekende uitdrukking op haar gevestigd waren. Eene kleine huivering doorliep hare ledematen; zij werd een weinig bleeker dan gewoonlijk, maar voor het overige viel er geen verandering in haar uiterlijk waar te nemen, en stak zij hem hare vingertoppen toe, op rustigen toon antwoordende:

„Gij hebt beiden gelijk gehad. Al scheen ons gedurende den proeftijd „een heel leven" onduldelijk lang tóe, het achtste deel van een avond kan men heel aangenaam met elkander bezig zijn."

En zij stelde hem voor aan hare vriendin, die het kleine tooneel met vrij wat meer opgewektheid had gadegeslagen dan de opera-acte, die zij sedert lang van buiten kende.

„Gij zijt beiden echte kinderen der eeuw," zeide zij: „en

nu gij zoo verstandig zijt, hoop ik, mijnheer van Polanen, dat gij onze woning ook geheel als die van goede vrienden zult beschouwen; hoe meer men bij ons komt, hoe liever mijn man en ik het hebben; en om te beginnen vergezelt gij ons heden avond nog een paar uurtjes naar huis. Wij blijven altijd nog lang napraten als wij uit zijn geweest."

„Houdt uwe gezondheid dit leven vol?" vroeg Herbert op heel zachten toon aan Maria, zoodra hij zag dat mevrouw van Overasselt in gesprek verdiept raakte met eene buurvrouw uit de loge naast de hare.

De toegesprokene sloeg de oogen naar hem op, met eene half weemoedige, half zegevierende uitdrukking.

„Stel u gerust, het zal niet lang duren," zeide zij.

„Hoe eer gij van hier gaat hoe beter," ging hij voort, zonder de ware beteekenis van haar antwoord te vatten: „Alleen het verlangen u te smeeken toch voorzichtig met uwe gezondheid te zijn, dreef er mij toe u heden avond te naderen. Zonder dat zou ik mij nooit de onkiesche vrijheid veroorloofd hebben, welke de anderen zoozeer bewonderen."

„Scheen ik u dan, van uit de verte gezien, zoo lijdend toe?" lachte Maria, en er was iets in dien lach, waarover hij had kunnen weenen: „gij vergist u dan toch geheel; nooit ben ik zoo wel geweest; en indien een van ons beiden ziek moest heeten, zou men zeggen dat gij het waart."

„Ik ben een grijsaard geworden," antwoordde Polanen, met eene poging om vroolijk te schijnen: „het Indische klimaat speelde mij wederom leelijke parten. Ware dit het geval niet geweest, ik zou aldaar zijn gebleven. Ongelukkig komt er een oogenblik voor de zieken, waarop zij machteloos worden nog langer weerstand te bieden aan de op hen uitgeoefende overmacht, en daarvan maakten mijne vrienden

gebruik om mij tegen wil en dank in te schepen. Eenmaal in Europa zijnde trachtte ik vrede te nemen met de omstandigheden zooals zij waren."

"Het moet u toch ook aangenaam zijn geweest terug te keeren in die woning, waaraan gij zoozeer gehecht waart, en die zoovele «kunstschaten verbergt," sprak zij luchtig, ofschoon zij eene vreemde pijn aan haar binnenste voelde knagen over de ongeloofelijke verandering welke er in hem had plaats gegrepen, en die, zoo dan al niet op zielesmart, op zoo oneindig veel lichamelijk lijden duidde.

Een lichte blos bedekte zijn gelaat; het was alsof hij zich afvroeg *wat* hij zeggen zoude. Daarop sprak hij snel en zonder haar aan te zien:

"Ik ben aanstonds na mijn terugkeer verhuisd."

"Zeker naar een nieuw paleis. Gij waart immers van plan allerlei schatten uit Indië mede te brengen?"

"Mijne plannen zijn veranderd; ik heb mij zelfs ontdaan van wat ik bezat, om heel klein te kunnen gaan wonen."

"Dan zijt gij Harpagon in persoon geworden," schertste Maria, wier blik uitvorschend op hem rustte: „gij vermindert u, en niettegenstaande dat hebt gij uwe praktijk weder hervat, ten minste zoo zeide men mij."

"Daarvoor bestaat eene hoogst eenvoudige reden, die echter niet ieder behoeft te weten," gaf hij ten antwoord, haar ditmaal wederom aanziende, als wilde hij zich rekenschap geven van den indruk dien zijne woorden maken zouden:

"Ik heb al wat ik bezat verloren."

"Gij arm?" riep Maria uit, op gesmoorden, doch trillenden toon: „Ik heb daar nooit iets van vernomen."

"Niemand wist het als mijn notaris. Waartoe zou ik het overal verkondigd hebben?" vroeg hij kalm: „Gij herinnert

u de vlucht van den bankier Recheuvel? Hij bezat al mijn vertrouwen, en mijn gansche vermogen berustte onder zijne hoede. Het verdween met hem. Gelukkig ben ik bij machte in mijn onderhoud te voorzien en dus niet te beklagen."

Er heerschte een oogenblik van stilzwijgen tusschen hen. Maria vond geen kracht om iets te antwoorden. Hij moest haar dus wel vreeselijk gehaat hebben, dat hij arm geworden zijnde buiten zijn schuld, liever een leven vol ontberingen was begonnen, dan er in toe te stemmen haar fortuin met haar te deelen. Hoe lief ware het haarzelve niet geweest voor het eerst in staat te zijn met haar geld iets toe te brengen tot het geluk van een haar dierbaar leven; en welk eene spotternij van het lot scheen het haar niet toe dat hij alleen zich niet had laten verleiden door den glans van datzelfde goud dat zoovele anderen aan hare voeten had gebracht.

Op dat oogenblik gaf mevrouw van Overasselt het sein tot vertrekken, en nam zelf den arm van haar echtgenoot, hem lachend in het oor fluisterende dat zij alles doen wilde om twee lieden wederom bij elkander te brengen, die zij zoo goed voor elkaar geschikt achtte.

Na eene vluchtige aarzeling had Herbert het jonge meisje den arm aangeboden, en zonder eenige ontroering te laten blijken liet Maria daarop hare kleine hand rusten.

"Vergeef mij, wat u misschien eene vrijpostigheid toeschijnt," zeide hij binnensmonds: „de omstandigheden dwingen ons soms tot handelingen, die wij nooit uit eigen beweging zouden hebben begaan."

"Stel u gerust," antwoordde zij met een spottend glimlachje: „Ik verdenk er u geen oogenblik van nog eenmaal onze bosch-idylle te willen beginnen. Wij hebben beiden dat hoofdstuk van ons levensboek voor altijd dichtgeslagen, zonder

lust het' zelfs ook nog maar te doorbladeren, niet waar?"

"Zoo gij wilt dat ik die bladzijden voor altijd zal vergeten, maak mij dat dan ook mogelijk, door den angst weg te nemen, die onophoudelijk mijne gedachten tot dat verleden terugvoert," smeekte Polanen.

"Welken angst bedoelt gij?" vroeg zij verwonderd.

"Ik sprak er u daar straks reeds over. Gij doodt uzelve."

"En indien ik waarlijk te veel van mijne krachten verloorde wat dan nog?" sprak zij vol bitterheid: "Zal mijn heengaan ook slechts de geringste leegte achterlaten? Ik heb mijne voorzorgen genomen aler ik op reis ging; Agnes zal haar volle salaris blijven behouden, en dus den Hemel danken dat zij daarvoor niets meer te verrichten heeft; mijne armen zullen dezelfde som ontvangen, die hun jaarlijks bij mijn leven werd uitgekeerd en voor de rest erven mijn broer en zusters alles, wat hun hart zal verhinderen onder mijn dood te breken."

"En gijzelve, zult gij het leven dan geen oogenblik betreuren?" vroeg Herbert op doffen toon.

"Neen," sprak zij beslist: "ik neem aan dat er lieden zijn voor wie het waarde bezit; voor mij is het niets anders geweest als een moeilijke taak, die ik naar mijn beste vermogen heb getracht te voleindigen. Geluk heeft het mij niet geschonken, en men heeft althans een *weinigje* geluk noodig om aan het bestaan te hechten."

Zij hadden thans de koude plek bereikt, waar men op het in aantocht zijnde rijtuig wachtte, en ziende hoe achteloos hare sortie haar om de schouders hing gaf Polanen aan eene plotselinge opwelling zijns harten gehoor door hare pelzen dichter om haar heen te wikkelen, en haar toe te voegen op een toon, zóó gebiedend dat hij geen tegenspraak duldde:

"En toch *zult* gij beter voor uzelve zorgen en niet roekeloos den dood te gemoet snellen."

Haar blik richtte zich op hem met eene zoo uitdagende uitdrukking, als wilde zij hem tarten haar tot gehoorzaamheid te dwingen, en zij vroeg met trillende stem:

"Welk recht hebt gij mij de wetten voor te schrijven?"

"Geen recht hoegenaamd, alleen de vrees voor eene onherstelbare pijn," antwoordde hij heel zacht, en in zijne oogen las zij eene droefheid, zóó groot, dat zij onwillekeurig het warme gewaad nog dichter om zich heen trok.

Het rijtuig was thans voor en hij hielp de beide dames instijgen, terwijl hijzelf op verzoek van Overasselt tegenover haar plaats nam. Maria's gastheer keerde zich tot hem en zeide lachend:

"Gij zult wel spoedig als raadsman moeten optreden in eene zaak van zoo groot gewicht voor freule van Oudrijk, dat al uwe kennis niet te veel zal zijn om hierin te beslissen."

"Waarlijk?" was al wat de jonge man vermocht te zeggen.

"Ja. Mijne vrouw en ik wij hebben haar voorspeld dezen winter een in alle opzichten voortreffelijk echtgenoot voor haar te zullen vinden. Er doet zich reeds een schitterende partij voor, een Duitschen secretaris van legatie, die wij dezen zomer op reis leerden kennen; iemand die alles voor zich heeft: een ouden naam, een goed uiterlijk, wat fortuin, eene mooie positie, daarbij een alleraangenaamst mensch in den omgang. Wat kan men meer verlangen?"

"En.... wil Maria niet?" vroeg Herbert met haperende stem, terwijl zijn blik bij het zwakke schijnsel der lantarens in hare oogen trachtte te lezen.

"O!" antwoordde zij op luchtigen toon: "Ik heb nog niet

gezegd dat ik er van afzag. Königsrath zal over drie maanden terugkeeren; ik heb hem verzocht mij dien tijd te laten om volkomen zeker te zijn van mijne keuze. Wat na verloop van tijd zal gebeuren vroeg ik mij nog niet af; dat zou te vermoeiend zijn; al wat ik voor het oogenblik weet te zeggen is dat er waarschijnlijkheid bestaat dat ik hem aan zal nemen."

"En zoo gij dat deedt, zoudt gij dan tot den Vossenburg terugkeeren?" vroeg Polanen, zich dichter tot haar overbuigende.

"Nooit!" riep zij uit, voor een oogenblik het masker afwerpende onder de pijn van dat vooruitzicht.

"Gij schijnt zulk een afschuw voor dat arme landgoed te koesteren," schertste Overasselt: „dat ik waarlijk nieuwsgierig word het eens te zien. Men zou zeggen, als men u hoorde, dat hier of daar tusschen de muren van uw kasteel een levende ingemetseld werd."

"Misschien is dat ook wel zoo," lachte het jonge meisje, doch Herbert zag dat haar blik zich met eene uitdrukking van grenzenlooze wanhoop naar buiten wendde, en een oogwenk vroeg hij zich af, of het mogelijk kon wezen dat zij hem nog altijd liefhad; o! zoo hij dat had mogen veronderstellen, hoe geheel anders ware zijne houding dan niet geweest tegenover haar.

Doch reeds had zij hare ontroering overmeesterd en praatte nu nog alleen over de feesten, welke er in het vooruitzicht lagen, en de herinneringen aan hare reis. Geen enkel spoor van aandoening ontdekte Herbert meer, voordat zij scheiden zouden, na afloop van het souper.

"Ik ga zoover met u meé," zeide Overasselt: „want ik breng gewoonlijk mijn laatste uur van den avond op de

Witte Societeit door. Wilt gij even wachten tot ik mij verkleed heb. Zoo aanstonds ben ik terug."

"Dan schrijf ik in dien tusschentijd een briefkaart, die ik nog gaarne had dat je voor mij op de post zoudt gooien," sprak zijne vrouw, wier eenig doel het was Herbert en Maria eenige oogenblikken alleen te laten.

De jonge man zegende hetgeen hij een gelukkig toeval waande, en nauwelijks had de deur zich achter den heer en de vrouw des huizes gesloten, of hij trad op zijne voormalige bruid toe en zeide op gesmoorden toon:

"Dit is misschien de laatste maal dat wij ons alleen zullen bevinden, Maria. Laat mij u daarom zonder omwegen zeggen wat mij op het hart ligt. Ik heb mijne afzondering verlaten om u de belofte af te smeeken voortaan op uzelve te passen en dit leven van voortdurende afmatting op te geven. Zoo gij mij deze laatste gunst wilt bewijzen, beloof ik u mij niet weder op uw pad te zullen plaatsen; u niet weder te zien; mijn leven is zoozeer ingenomen door werkzaamheden, dat ik ongeschikt werd voor de samenleving, en trouwens het kan u ook niet anders als pijnlijk zijn mij te ontmoeten."

"Waarom?" vroeg zij onverschillig: „Het verleden is voor altijd ingemetseld in de muren van den ouden Vossenburg. Geen vrees bestaat er voor schijndood voor wat aldus begraven werd."

"Wilt gij mij niet gelukkig maken door dat ééne offer, dat uwe ziel niets kan kosten?" ging hij biddend voort.

"Neen," antwoordde zij lachend: „want deze manier van leven begint mij lief te worden. Ik geraak er aan verslaafd als de dronkaard aan den absinth, die hem eerst zoo bitter voorkwam; maar wel wil ik u tevreden stellen met deze ééne verklaring, dat gij, wat er ook gebeuren moge, nooit

de geringste wroeging behoeft te gevoelen. Wat gij gedaan hebt is door mij vergeten geworden; in mij leeft geen droefheid hoegenaamd meer over het verleden. Het is vermaak, en geen stilling van pijn, wat ik zoek."

"En gelooft gij dat mij dat troosten zal, wanneer gij gestorven zijt?" riep hij uit, alle zelfbeheersching verliezende en hare hand in de zijne wringende: „Wij zijn bestemd het leven gescheiden door te gaan; maar ik weet ten minste dat gij bestaat; honderdmaal op een dag zeg ik mij in mijne eenzaamheid: thans zal zij uitrijden, nu komt zij thuis; dit is het uur waarop zij zich ter ruste begeeft. Ik volg van verre voet voor voet uw bestaan, en als ik denk dat het weder zoo zonnig is geweest dat gij u wel gelukkiger hebt moeten gevoelen dan anders, dan is het alsof zulk een dag mijzelf eene vreugde had gebracht. Als gij gestorven waart wat zou dan mijn leven nog wezen? Ik smEEK u heb medelijden, en laat mij het weinige, dat zooveel is voor mij; de wetenschap dat gij nog op aarde zijt."

Maria van Oudrijk was bij het aanhooren dezer woorden zóó bleek geworden, dat Herbert er van ontsteld zou zijn, indien zijne eigene ontroering hem vergund had zich daar rekenschap van te geven. Hare oogen flikkerden als in koorts-gloed en in haar hart verhief zich naast eene ontzettende pijn, tevens eene woeste vreugde. Het was dus niet enkel een spel geweest wat hij met haar gedreven had; hij had haar bemind zooveel hij slechts lief kon hebben, en van dat gevoel was zooveel overgebleven dat haar dood eene leegte in zijn bestaan zou achterlaten. Een oogwenk kwam de verzoeking bij haar op, al haar hoogmoed te verloochenen en hem een blik te gunnen in hare ziel, waar alles aan gruzels lag sedert zijne liefde haar was ontnomen; hem te bekennen

dat vergeten haar niet mogelijk was en dat zij slechts ééne vreugde op aarde mogelijk achtte. Doch heel hare fierheid kwam daartegen in opstand; hij zelf immers had haar verstooten?

En toch, nooit, neen nooit, was hij haar zoo dierbaar geweest, als nu hij zoo hard door het lot was getroffen; nu hij opnieuw den strijd om het leven voerde, en hij slechts een weinig teederheid voor haar te huichelen had gehad, om voor altijd zijn bestaan verzekerd te zien; en zonder dat zijzelve het wist, kwam er eene zachtere uitdrukking in hare stem, toen zij ten antwoord gaf:

"Wij moeten onszelf niets wijs maken, mijn vriend; als ik van de aarde verdwijnen zou, dan zou die aarde u daarom niet kouder of holler toeschijnen. Ik kan heengaan zonder iemand, wie het ook zij, een traan te kosten. Niet velen kunnen mij dat nazeggen. Laat mij rustig aan mijne vermaaken over, en bekommer u niet verder over mijne gezondheid. Zij is sterker dan gij denkt."

"Dus wilt gij mij niet gelukkig maken door mij te beloven naar buiten terug te keeren?"

"Naar den Vossenburg? Waar alles mij thans voorkomt als een reusachtige grafkelder, waarin ikzelve begraven lig? Neen, neen, dat gaat mijne krachten te boven," riep zij uit.

"En ik heb alle aanspraak verloren nog langer aan te houden. Zoo dadelijk moet ik u verlaten, Maria. Het zal voor altijd wezen, want ik kan mij niet opnieuw onttrekken aan den arbeid, die voor mij een plicht is geworden. Indien wij elkander hierbeneden niet wederzien, blijft mij ten minste de bittere herinnering aan dezen avond over. Gij hebt mij het eenige geweigerd waarom ik u nog bidden kon. Moge de vrees, die mij drong u dat te vragen, overdreven blijken."

„Mag ik u op mijne beurt mijne gansche gedachte zeggen?” vroeg zij snel.

„Ik bid er u om.”

„Welnu dan; ik weiger hetgeen gij mij vraagt, omdat het juist het eenige is wat *gij* het recht niet hadt mij af te smeeken. Die eenzaamheid, welke mij éénmaal, aan uwe zijde, zoo zoet zou zijn voorgekomen, hebt gij mij tot eene foltering gemaakt, en thans wilt gij mij veroordeelen daarheen terug te keeren; in elke bloem, in ieder landschap de herinnering aan het verleden weër te vinden. Nooit, neen nooit, zoolang ik leef, want het zou mij krankzinnig maken. Als ik dood ben, laat men dan met mijn lijk doen wat men wil; misschien zelfs zal het mij in mijne laatste ure goed zijn te denken dat ik voor altijd sluimeren zal in den ouden grafkelder onzer zwijgende wouden; of liefef nog laat mij rusten aan de zijde van Willem, dien gij zooveel beter begrepen hebt dan mij. Wie weet wat hij mij nog toe te fluisteren zal hebben, gedurende de lange nachten, die wij daar zoo dicht bij elkaar zullen doorbrenge; misschien zelfs wel leert hij mij vergiffenis vinden voor *u*. Ja, ik wil eenmaal aan *zijne* zijde begraven worden.”

Zij had deze laatste woorden als tot zichzelf alleen gesproken, maar niettemin gevoelde haar toevoorder zich diep getroffen door het verwijt dat zij bevatten en vroeg hij haar bijna fluisterend:

„Hebt gij dan tot dusverre geen verschooning voor mij gevonden, Maria?”

Zij zag hem aan met eene smartelijke uitdrukking in de fraaie oogen.

„Waartoe langer comédie te spelen?” zeide zij, op moedelozen toon: „Neen, ik vind geen verontschuldiging voor

u; niet zoozeer omdat gij u vergist hebt omtrent den aard uwer gevoelens voor een kind dat u zoo eindeloos lief had, als omdat gij alle geloof in mij gedood hebt aan den mensch. Daar, waar *gij* aldus kondet handelen, was er geen trouw, geen teederheid, geen grootheid van ziel meer mogelijk. Ik kan in niemand meer gelooven; het leven komt mij nog enkel voor als eene wreede spotternij; dat is de puinhoop die overbleef van mijn vroeger ik; en gij begrijpt thans, dat de dood mij meer te geven heeft dan het leven.”

Herbert van Polanen huiverde; zij had dit alles gezegd met de vreeselijke eenvoud en kalmte eener groote wanhoop, en hij strekte smeekend de handen naar haar uit.

„Hoor mijne rechtvaardiging ten minste aan,” bad hij.

„Waartoe?” gaf zij met een moedeloos gebaar ten antwoord: „Zelfs gij kunt mij het verleden niet wedergeven.”

Hij wilde spreken, maar Overasselt trad binnen; en hij scheidde van haar als moest hij haar den volgenden dag wederzien. Toch wist hij dat het voor altijd zijn zou.

NEGENDE HOOFDSTUK.

Tegen het einde van April ontving Agnes Hooibrink eenige regelen van Maria's hand, om haar te verzoeken naar den Haag over te komen, en alles op den Vossenburg in gereedheid te laten brengen tot de terugkomst der eigenares, wier slaapkamer echter gelijkvloers met den tuin moest worden ingericht, daar zij zich eenigszins ongesteld gevoelde.

„Ik ga met u mede,” zeide de dokter, wiens gelaat zoo donker was geworden als een onweerswolk bij het lezen van dit briefje. „Als zij naar hier terugkeert uit eigen beweging, dan moet zij doodziek wezen en ik weet niet wat er is dat mij zegt dat ik bij den overtocht niet gemist kan worden.”

Agnes lachte om zijne angsten, maar was toch blij dat hij haar vergezelde, wat zij „altijd fatsoenlijker vond voor een *jong meisje op reis*”, en zoo bereikten zij op den aangegeven dag het huis in de Java-sstraat, waar mejonkvrouwe

van Oudrijk nog altijd bij de Overasselts logeerde. Zij werden ontvangen door Maria's gastvrouw, die aanstonds hare blijdschap te kennen gaf over Hooibrink's besluit.

„Haar toestand bevalt mij volstrekt niet,” zeide zij; „en liever nog dan naar dat sombere, eenzame landgoed, moest zij naar een vroolijke badplaats gaan; maar zij is daartoe niet te bewegen.”

„Al die vroolijkheid heeft haar anders geen goed gedaan,” bromde de kleine man, wien de droefheid onbeleefd maakte. „Ik heb het vooraf wel voorspeld dat zij niet tegen al dat uitgaan was opgewassen.”

„Zij klaagde toch nooit,” antwoordde mevrouw van Overasselt verlegen; „integendeel, zij scheen onvermoeid, en dezen ganschen winter heeft zij zoo druk paard gereden, dat zelfs ik haar niet bij kon houden. Pas eene week geleden vond de kamenier haar bewusteloos liggen op den vloer harer kamer, en werd de dokter gehaald, die zich geen denkbeeld kon maken dat zij het zoolang volgehouden had. Zij was niet alleen doodelijk zwak, maar er deden zich de voorboden voor eener verlamming, waaraan zij reeds in hare eerste jeugd moet hebben geleden.”

„Juist wat ik vreesde,” prevelde Hooibrink. „En nu wij zoover zijn, blijft er natuurlijk niets anders over dan huiswaarts te keeren. Zij heeft dat zeker gevoeld.”

„Ja. Zij is zich volkomen bewust van het ernstige van haar toestand; maar nooit heb ik iemand zoo onverschillig daaromtrent gezien. Men zou zeggen dat zij, die toch zoo levenslustig scheen, in het minst niet meer aan het bestaan hecht.”

„Levenslustig?” herhaalde de geneesheer: „Niemand was zoo levensmoede als zij, en zij kwam hier enkel om den

dood te zoeken. Zij is zoo kalm omdat haar vurige wensch vervuld wordt."

"Onmogelijk, dokter! Zij had toch alles wat zij slechts kon wenschen?"

"Alles, ja; op het eenige na, wat al haar goud niet koopen kon, en waarbuiten zij niet kon leven: de liefde van den man dien zij beminde. O! die ellendige Polanen! Als zij sterft zal hij mij op zijn weg vinden, want hij alleen heeft haar vermoord."

"Polanen? Maar dien heeft zij hier nog weergezien; het was maar eens, want al onze verdere uitnoodigingen sloeg hij af; doch ik verzeker u dat men niets aan haar bespeuren kon dat eenige aandoening te kennen gaf."

"Maria van Oudrijk is er de vrouw niet naar om te verraden wat er in haar binnenste omgaat. Wilt gij mij beloven er haar zelfs niet over te spreken? Misschien zou het haar pijn doên te denken dat anderen haar geheim kennen, en de zaak is toch onherstelbaar."

De zieke, die geheel gekleed op eene rustbank lag, was zeer verheugd haar vriend terug te zien en bepaalde dat men den volgenden dag met den laatsten trein naar buiten zou vertrekken. Zij wilde aankomen als het heel donker zijn zou, ten einde alle overtollige aandoeningen te vermijden. Tot het laatste toe legde zij de grootste geestkracht aan den dag. Hoe moeilijk het loopen haar ook viel, toch wilde zij niet anders dan op Overasselt's forschen arm geleund, met betrekkelijk vasten tred, haar waggon bereiken. De inspanning was zóó groot geweest, dat zij terstond daarna weder het bewustzijn verloor, en dr. Hooibrink alle moeite had haar weder bij kennis te brengen.

Er volgde een staat van volslagen uitputting; het was

alsof zij hare laatste krachten verspild had, om zich goed te houden voor hare vrienden, en dat de gedachte op weg naar huis te zijn haar week maakte als een kind. Toen zij dan ook ten slotte het kleine station bereikten, waar zij afstappen moesten en het rijtuig haar wachtte, beproefde zij te vergeefs overeind te rijzen, en wilde de hoofdconducteur den dokter juist helpen haar uit het compartiment te dragen, toen beiden ter zijde werden geduwd door een man van hooge gestalte, die haar als een kind in zijne armen hief.

"Herbert," fluisterde Maria, die hem aanstonds herkende.

Dr. Hooibrink bromde iets van dat zij later wel samen zouden afrekenen; maar was, ondanks zijne verontwaardiging, blijde te zien dat de zieke zoo geheel zonder pijn naar de gesloten calèche overgedragen werd.

"Hoe komt gij hier?" vroeg het jonge meisje zacht, en de oogen niet van hem afwendende.

"Ik sprak gisteren.... toevallig.... mevrouw van Overasselt," antwoordde Polanen onder het voortloopen. "Zij zeide mij dat gij ziek waart en met welken trein gij hierheen zoudt komen. Ik reisde vooruit om mij te overtuigen dat alles voor u in orde was."

"Gij zijt dus alleen om *mij* gekomen?" mompelde zij, als in een droom.

Hij gaf geen antwoord; maar zij las het in zijne oogen, en sloot de hare, als om de uitdrukking van dien blik in hare ziel te bewaren. Heel voorzichtig legde hij haar in het rijtuig neder, en voordat Maria nog iets had kunnen zeggen, was hijzelf op den bok gesprongen, ten einde de leidsels in handen te nemen en er voor te waken dat het voertuig geen schokken zou ontvangen. Zoodra men voor het kasteel stilstield, was hij ook weêr degene die haar naar binnen droeg,

en eerst toen hij gezien had dat het haar aan niets ontbrak en zij op eene gemakkelijke sofa lag uit te rusten, terwijl Agnes en haar broeder haar om het zeerst met zorgen omringden, wilde hij afscheid nemen.

„Ik heb voor ditmaal mijn intrek bij den boschwachter genomen,” zeide hij. „Op die wijze ben ik vlak bij, en zoo gij iets noodig mocht hebben dezen nacht, hebt gij slechts de etensklok te laten luiden; ik weet dan wat dit beteekent en kom aanstonds. Ik hoop dat gij geheel over mij zult willen beschikken als over een broeder.”

„Gaat gij reeds heen?” vroeg Maria.

„Ja, want het is laat, en gij hebt vóór alle dingen rust noodig.”

„Er zal zoo spoedig voor altijd rust voor mij komen,” zeide zij met een glimlachje. „Laat mij heden nog mijne laatste onvoorzichtigheid begaan. Ik wilde u zoo gaarne even spreken.”

Herbert richtte een vragenden blik naar den dokter en als wilde deze hem een toestemmend antwoord geven, zonder hem toch rechtstreeks toe te spreken, zeide Hooibrink tot zijne zuster:

„Dan zullen wij in dien tusschentijd al het noodige gereed maken voor den nacht. Kom mede, Agnes, gij moet mij helpen.”

Eenige oogenblikken later waren zij verdwenen en bleven Maria en Polanen alleen.

„Ik heb u willen danken voor wat gij heden hebt gedaan,” sprak de zieke, hem met hare groote oogen aanziende, terwijl hij in eerbiedige houding aan hare zijde stond. „De nacht mocht niet voorbijgaan zonder dat het weder vrede tusschen ons werd. Ik heb u vergiffenis geschonken, want gij hebt

mij de laatste groote vreugde gegeven, welke voor mij nog weggelegd kon zijn. Gij hebt mij in uwe *riendschap* doen gelooven.”

„O! zeg dat niet, Maria,” smeekte hij. „Het zou mij immers niet mogelijk zijn geweest anders te handelen.”

„Zult gij mij ook heel gelukkig willen maken met mij iets toe te staan?”

„Beschik over mij. Gij hebt slechts te spreken.”

„Welnu; kom dan even hier naast mij zitten, en antwoord mij oprecht. Is er nog altijd niets van uw fortuin terecht gekomen?”

Herbert zag haar verbaasd aan, doch schudde ontkennend het hoofd.

„En.... vergeef mij deze vraag, maar wij zijn thans immers trouwe vrienden geworden.... zijn uwe verdiensten toereikend?”

„Ik kan leven, dat is mij genoeg,” antwoordde hij even hooghartig als snel.

„Dat antwoord zegt mij genoeg. Luister, mijn vriend, ik ben vrij met mijn vermogen te doen wat ik wil, en ik ken u, ik weet wat het voor uw trots moet zijn onder de onophoudelijke vernederingen van armoede gebukt te gaan. Sta mij deze ééne bede toe: vergun mij u de helft van mijn fortuin na te laten. Niemand zal er zich een oogenblik over verwonderen; ik zal daarvoor zorg dragen door de wijze waarop ik deze bepaling van mijn testament inricht. Wilt gij mij dit toestaan?”

Maar reeds was de jonge rechtsgeleerde overeind gesprongen en zijn gelaat droeg zulk eene uitdrukking van pijn, dat hare hand de zijne greep en in eene stomme bede omkleemde.

„Vraag mij dat nooit weder,” zeide hij. „Als gij eens

wist *wat* gij mij daarmede doet lijden! Dat geld, dat afgrijselijke geld, dat zoovele harten reeds vaneen scheurde, dat ook ons gescheiden heeft; nooit, neen nooit zal ik het aannemen."

"Waarom zegt gij dat het ons heeft gescheiden?" fluisterde zij, zich half overeind heffende, om hem beter in het gelaat te zien. Zij gevoelde dat zij eindelijk, eindelijk weten zou *wat* haar doodgefolterd had.

"Omdat het aldus is," mompelde hij, naast hare rustbank neêrknielende, en hare beide handen in de zijne nemende: „of hebt gij nooit geraden dat ik u niet trouwen kon, toen ik niets meer bezat? Gijzelve zoudt den een of anderen dag aan mijne liefde hebben kunnen twijfelen, mij verdenken van baatzuchtigheid, en daartoe beminde ik u te zeer. Eer nog kon ik dragen dat gij aan mijne onverschilligheid voor u geloofdet. Ik bezat niets meer, mijne gezondheid liet mij niet eens toe u te vragen eenige jaren op mij te wachten, terwijl ik in Indië weder een klein fortuin bijeen zou hebben vergaard; ik moest naar Europa wederkeeren en in de door u verfoeide steden in mijn levensonderhoud gaan voorzien. Het is ook hier, gelijk in gansch mijn bestaan, mijn lot geweest den geluksbeker aan de lippen te brengen om hem aanstonds uit mijne vingers te zien slaan."

Terwijl hij sprak had een zwak rood zich over haar gelaat verspreid, en was er eene uitdrukking van bovenaardsche vreugde in haar blik gekomen.

„Dus," zeide zij heel zacht: „dus hadt gij mij toch waarlijk lief?"

Herbert boog het hoofd over hare handen en overdekte ze met kussen.

„Hebt gij waarlijk *kunnen* gelooven dat men u ooit weder

vergat, als men u eenmaal lief had gekregen?" vroeg hij op gesmoorden toon: „Ik heb geen dag, geen uur opgehouden u te beminnen, of te treuren om uw verlies. En zoo vreeselijk als mij uwe ziekte pijnigt, toch ben ik heden voor het eerst weêr een weinig gelukkig."

„Sla dan uw arm om mij heen, Herbert, en laat mijn hoofd tegen uw schouder rusten," fluisterde zij: „Zoo wil ik ook eenmaal sterven; gij zult er voor zorgen, niet waar, dat het gebeurt? Gij hebt veel goed te maken tegenover mij, want gij hebt mij geheel noodeloos eene droefheid veroorzaakt, zooals zelfs gij er geen kunt hebben geleden. *Gij* wist wat ons scheidde; ik pijnigde mij dag en nacht af met de vraag, wat ik u kon hebben misdaan, of wat u had aangespoord aldus met mij te spelen. Ik verfoeide dat zwakke hart van mij, dat u niet vergeten kon, en duizendmaal op één dag verlangde ik naar den dood, die alleen genezing voor mij brengen kon. Thans eerst zie ik in hoe schuldig ik daaromtrent geweest ben; thans zou ik alles geven om behouden te blijven. Het is daartoe te laat, maar niet waar, dat gij mij niet meer verlaten zult zoolang ik nog leef?"

„Neen, ik zal bij u blijven," mompelde Polanen, om haar gerust te stellen.

„Zal dat geluk u een offer waard zijn, het offer van uw hoogmoed?" vroeg Maria, hem uitvorschend aanzieude.

„Wat bedoelt gij?"

„Dat de wereld zich zelfs nu nog tusschen ons zou opwerpen, om ons van elkaar te scheiden. Men zou niet willen dat gij mij nacht en dag ter zijde stondt, zoolang geen andere band ons vereenigde. Herbert, indien ik niet te trotsch ware geweest om u dezen winter mijne ziel bloot te leggen, zoudt gij niet geweigerd hebben mij te redden; thans doe ik boete

„daarvoor en leg mijne fierheid zoo geheel af, dat ik durf vragen: neem mij tot vrouw; neem mij zoo zwak en elendig als ik ben, om mij het geluk te schenken u tot het laatst toe bij mij te zien.”

Polanen's oogen vulden zich met tranen. Nooit, neen nooit, had hij haar in staat geacht hem *zulk* eene teederheid toe te dragen, en lang rustten zijne lippen op haar voorhoofd.

„Neemt gij mij aan?” vroeg zij op zwakken toon, want de aandoeningen hadden hare krachten uitgeput.

„Op ééne voorwaarde, Maria. Ik zal u nooit genoeg kunnen zegenen om dit voorstel; maar ik kan er enkel in toestemmen, zoo gij mij wilt beloven dat ik u niets anders danken zal als het geluk u op te mogen passen, dat gij mij niets van uw vermogen na zult laten. Geen enkele nevingedachte mag de grootte onzer liefde ontheiligen. Neemt gij daarmede vrede?”

„Omdat gij het niet anders wilt,” fluisterde Maria van Oudrijk: „Het is toch ook heel zoet aldus bemind te worden, nadat men aan alle belangeloosheid getwijfeld heeft. Het menschedom, dat ik miskende, heeft zich in uw persoon op mij gewroken.”

Reeds den volgenden morgen werden door Herbert van Polanen alle mogelijke maatregelen genomen om de plechtigheid binnen den kortst denkbaren tijd te laten plaats hebben, en in afwachting daarvan maakten zij lange zwerftochten door den omtrek; zij geleund in een rolwagen, en hij vol liefde over haar heen gebogen, terwijl hij haar voortdewde, door diezelfde lanen, welke eenmaal getuige waren geweest van hun eerste geluk.

Op zekeren dag dat zij aldus huiswaarts keerden, in den zachten zonnegloed der lente, terwijl de ontwakende aarde

duizend geuren omhoog zond en de takken als omdonst waren van jeugdig groen, blikte Maria plotseling naar hem op en smeekte:

„Red mij, zoo gij mij lief hebt, want ik ben *te* gelukkig om reeds te sterven.”

Hij antwoordde niet, maar droeg haar in zijne armen het huis binnen en in hare kamer gekomen hield hij haar langen tijd omklemd; daarop sprak hij zacht:

„Wat liefde en wetenschap slechts vermogen, het zal voor u gedaan worden; maar gij weet het toch, niet waar, dat ook al keerde uwe gezondheid geheel en al weder, gij mij nimmer dierbaarder zoudt kunnen zijn dan nu?”

„En ik niet gelukkiger,” antwoordde zij, het fraaie kopje dichter aan zijne borst vleiende: „Het schijnt mij toe dat het verleden tot ons is wedergekeerd en dat ik weder het kleine, zieke meisje ben, dat zoo trotsch was op uw geduld en uwe zorgen.”

Niet zoodra was Herbert getrouwd, of hij liet de eerste mannen der wetenschap komen en raadpleegde hen omtrent den toestand der zieke; men raadde hem aan haar naar de bergen te voeren; en onder duizenden voorzorgen reisde hij daarheen. Ook daar liet hij haar alles genieten wat de natuur slechts aan schoons opleverde. Hij had eene kleine villa gehuurd, omgeven van een tuin vol pijnboomen, en uren achtereen kon hij haar voorlezen, terwijl zij in een hangmat uitgestrekt lag. Hare avonden vroolijkte hij op met het maken van muziek, en zoo hare gezondheid niet veel beter geworden was toen zij op den Vossenburg terugkeerden, hare oogen straalden van zulk een geluk, dat dr. Hooibrink nog dienzelfden avond uit eigen beweging op Herbert toetrad en hem zeide:

„Vergeef mij, ik heb je verkeerd beoordeeld. Geen tweede zou voor haar kunnen wezen wat jij bent.”

Men fluistert om hen heen van volledig herstel; de jonge vrouw gelooft er niet aan, bij oogenblikken is het haar als voelde zij den dood naderen, en klemt zij zich aan Herbert vast, die haar angsten in slaap wiegt met dit ééne woord:

„Wees niet bang, liefste; gij zijt mij zoo onmisbaar, en gij geeft anderen zooveel troost; gij zult nog eenmaal weder de oude worden; God is zoo goed!”

E I N D E.